

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı

**YENİ NESİL TEKNOLOJİLERDEN İNSANSIZ HAVA ARACI VE ÖZEL
HAYATIN GİZLİLİĞİNİN KORUNMASI**

Mehmet Enes YILMAZ

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

YENİ NESİL TEKNOLOJİLERDEN İNSANSIZ HAVA ARACI VE ÖZEL
HAYATIN GİZLİLİĞİNİN KORUNMASI

Mehmet Enes YILMAZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

KABUL VE ONAY

Mehmet Enes YILMAZ tarafından hazırlanan “Yeni Nesil Teknolojilerden İnsansız Hava Aracı Ve Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması” başlıklı bu çalışma, 11.01.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hasan TAHSİN FENDOĞLU (Başkan)

Prof. Dr. Hasan TAHSİN FENDOĞLU (Danışman)

Prof. Dr. Ali Murat ÖZDEMİR (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Merve ÜNAL AÇIKGÖZ (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açıktır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

[İmza]

Mehmet Enes YILMAZ

¹“*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

- (1) *Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.*
- (2) *Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*
- (3) *Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.*

* *Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.*

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Hasan TAHSİN FENDOĞLU** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

[İmza]
Mehmet Enes YILMAZ

TEŞEKKÜR

Bu çalıŐmayı yÖneten, tez dÖnemi sÜresince yardımını ve desteğini esirgemeyen Danışman hocam Prof. Dr. Hasan Tahsin FENDOğLU'na, ders dÖnemimde verdikleri bilgilerle bu konudaki eğitimime katkıda bulunan Prof. Dr. Ali Murat ÖZDEMİR'e. Tez konuyla ilgili Emniyet Havacılık Dairesinin kapılarını açan değerli başkan ve başkan yardımcıları Emniyet Müdürü Uygur ELMASTAŐ'ı ve Emniyet Müdürü Mehmet GÜNGÖR'e. Bana sürekli destek veren aileme, yeğenlerime ve hep yanımda olan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

ÖZET

YILMAZ, Mehmet Enes. Yeni Nesil Teknolojilerden İnsansız Hava Aracı ve Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Askeri amaçlar için üretilen insansız hava aracının (İHA), birey kullanımına kadar olan evrimi ve gelişimi hayatın her alanına nüfuz etmeye devam etmektedir. İHA'lara entegre edilebilen faydalı yükler, uçuş süresinin uzunluğu, insan faktörünün nerdeyse sıfıra inmesi gibi avantajları sayesinde kamu güvenliğinin ve huzurunun sağlanması için polis teşkilatı tarafından da İHA kullanımı son yıllarda çarpıcı biçimde artmaktadır. Türkiye'de Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki Havacılık Dairesi Başkanlığı 2018 yılı itibari ile 81 ilde İHA büro amirliklerinin kurulumu tamamlanmış olup gelecek vizyonu olarak her geçen gün İHA kapasitesini arttırmaktadır. ABD'de yaşanan 11 Eylül saldırısından sonra "tehlikenin tehlikesini önlemek" proaktif polislik anlayışı olarak benimsenmektedir. Tehlikenin önlenmesi ancak gelişmiş gözetim teknolojileriyle mümkün olmaktadır. Bu bağlamda polis tarafından aslında her an var olduğunu bildiğimiz ama aslında çoğu zaman göremediğimiz yeni nesil araçlarla yoğun bir gözetim teknolojisi kullanılmaktadır. Bilimdeki yenilikler, teknolojinin ilerlemesi bunun sonucu olarak, daha sofistike teknolojik kapasite, yalnızca artan verimlilikle değil, aynı zamanda ahlaki değerlerle, politik ve hukuki ilerlemeyle de ilişkilidir. Günümüzde gözetim teknolojilerinin yaygın ve yoğun kullanılması bireylerin, tüm hareket ve davranışlarının her zaman izleniyormuş gibi kendilerini ayarladıkları bir öz disiplin etkisini, Jeremy Bentham'ın kurguladığı ve Michel Foucault tarafından anlatılan "Panopticon" metaforunu beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, özel hayatın gizliliği ve kamu güvenliği arasındaki değer çatışması, kolluğun yeni nesil gözetim araçlarından olan İHA kullanarak kapsamlı gözetiminden kaynaklanan en önemli etik sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Kolluğun İHA kullanımının her geçen gün yaygınlaşması ve kullanılan teknolojinin daha sofistike hale geleceği dikkate alındığında özel hayatın gizliliğine müdahale olabilecek durumların ihtimali artmaktadır. Kolluğun yetkilerini, bireyin haklarını belirlemek bu bağlamda özel hayatın gizliliği ile kamu güvenliğini arasındaki hassas dengenin sağlanmasında büyük önem arz etmektedir. Anayasa tarafından korunan temel ve hak hürriyetlere, olabilecek sınırlamaların ancak kanunla düzenlenebileceği noktasından hareketle, kolluğun İHA kullanımı ile ilgili kanuni düzenleme yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada insansız hava araçlarının kamu güvenliğinin sağlanmasına yönelik artan önemine değinilmiş, bu bağlamda insansız hava araçlarıyla ilgili mevzuatta ve güvenlik yönetimi

alanlarında kapsamlı düzenleme yapılması ihtiyacının ortaya konulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yeni Nesil Teknolojiler, İnsansız Hava Aracı (UAV), Kolluk, Özel Hayatın Gizliliği

ABSTRACT

YILMAZ, Mehmet Enes. New Generation Technology Unmanned Aerial Vehicle And Protection Of The Right Of Privacy, Master's Thesis, Ankara 2022.

The evolution and development of the unmanned aerial vehicle (UAV), produced for military purposes, continues to permeate all areas of life. The use of UAVs by the police has increased dramatically in recent years to ensure public safety and peace, thanks to advantages such as payloads that can be integrated into UAVs, length of flight time, and almost zero human factor. In Turkey, the Aviation Department within the body of the General Directorate of Security has completed the establishment of UAV bureaus in 81 provinces as of 2018, and as its vision for the future, it increases the UAV capacity day by day. After the September 11 attacks in the USA, "preventing the danger of danger" is adopted as a proactive policing approach. Prevention of danger is only possible with advanced surveillance technologies. In this context, an intensive surveillance technology is used by the police with new generation vehicles that we know exist at all times but in fact we cannot see most of the time. Innovation in science, advancement of technology, and consequently, more sophisticated technological capacity is not only associated with increased efficiency, but also with moral values, political and legal progress. Today, the widespread and intense use of surveillance technologies brings with it a self-discipline effect, in which individuals adjust themselves as if all their movements and behaviors are being watched all the time, and the "Panopticon" metaphor, constructed by Jeremy Bentham and described by Michel Foucault. Therefore, the conflict of values between privacy and public security emerges as the most important ethical issue arising from the comprehensive surveillance of the police using UAVs, one of the new generation surveillance tools. Considering that the use of UAVs by the police is becoming more widespread and the technology used will become more sophisticated, the probability of situations that may interfere with the privacy of private life increases. In this context, determining the powers of the law enforcement and the rights of the individual is of great importance in ensuring the delicate balance between the privacy of private life and public security. Considering that the possible restrictions on fundamental and right freedoms protected by the Constitution can only be regulated by law, it becomes necessary to make legal arrangements regarding the use of UAVs by the Law Enforcement. In this study, the increasing importance of unmanned aerial vehicles in ensuring public safety has been mentioned, and in this context, it has been concluded that the need for comprehensive regulation in the

legislation regarding unmanned aerial vehicles and in the fields of security management should be revealed.

Keywords: New Generation Technology, Unmanned Aerial Vehicle (UAV), Law Enforcement, Right to Privacy

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: İHA (İNSANSIZ HAVA ARACI) VE KOLLUĞUN İHA KULLANIMI	4
1.1.İHA (İNSANSIZ HAVA ARACI)	4
1.1.1.İHA'nın Genel Tanımı.....	4
1.1.2. İHA'ların Tarihsel Süreçteki Gelişimi	5
1.1.3. İHA'nın Avantajları.....	6
1.1.4. İHA'nın Dezavantajları	7
1.1.5. İHA'ların Üretim Amaçlarına Göre Sınıflandırılması.....	8
1.2.KOLLUK, POLİS VE POLİSİN İHA KULLANIMI	10
1.2.1. Kolluk	10
1.2.2. Kolluğun Faaliyet Alanı	11
1.2.3. Polis	12
1.2.3.1. Siyasi Polis	14
1.2.3.2. Adli Polis	14
1.2.3.3. İdari Polis.....	14
1.2.4. Polisin Yeni Nesil Yöntemleri.....	15
1.2.4.1. Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi	17
1.2.4.2. Kent Güvenlik Yönetim Sistemi (KGYS).....	21

1.2.4.3. Polisin İnsansız Hava Aracı (İHA) Kullanımı.....	24
1.2.4.3.1. İnsansız Hava Aracının (İHA) Emniyet Teşkilatında Yeri	24
1.2.4.3.2 Polis ve İnsansız Hava Aracının (İHA) Kullanım Alanı	25
1.2.4.3.3. Çeşitli Ülkelerde Kolluğun İnsansız Hava Aracı (İHA) Kullanımı ...	27
1.2.4.3.3.1. ABD’de Kolluğun İnsansız Hava Aracı (İHA) Kullanımı	27
1.2.4.3.3.1.1. California v. Ciralo	31
1.2.4.3.3.1.2. Dow Chemical Co.	31
1.2.4.3.3.1.3. Florida v. Riley	32
1.2.4.3.3.2. Avrupa’da Kolluğun İnsansız Hava Aracı (İHA) Kullanımı.....	34
2. BÖLÜM:ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ VE YENİ NESİL TEKNOLOJİLER.....	38
2.1. ÖZEL HAYAT KAVRAMI.....	38
2.1.1. Ortak Alan	40
2.1.2. Özel Alan.....	40
2.1.3. Gizli Alan	41
2.2. ÖZEL HAYATIN KAPSAMI	42
2.2.1. Mahremiyet.....	43
2.2.2. Kamusal Alanda Özel Hayat Hakkı.....	45
2.3. ÖZEL HAYAT KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	47
2.4. ÖZEL HAYAT VE DİSTOPYA	51
2.5. TÜRK HUKUKUNDA ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ KORUNMASI	56
2.5.1. Anayasa Hukuku Açısından Özel Hayatın Gizliliği.....	58
2.5.2. Türk Ceza Hukuku Açısından Özel Hayatın Gizliliği.....	61
2.6. ÖZEL HAYAT VE YENİ NESİL TEKNOLOJİLER	65
2.6.1. United States v. Kyllo.....	69
2.6.2. United States v. Jones	69
2.6.3. United States v. Carpenter	70
2.7. ÖZEL HAYAT VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	74

2.7.1. Hukuka ve Dürüstlük Kuralına Uygun Olma	77
2.7.2. Doğru ve Gerektiğinde Güncel Olma	78
2.7.3. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar İçin İşlenme.....	78
2.7.4. Kişisel Verilerin, İşlendikleri Amaçla Bağlantılı, Sınırlı ve Ölçülü Olması	78
2.7.5. İlgili Mevzuatta Öngörülen veya İşlendikleri Amaç İçin Gerekli Olan Süre Kadar Muhafaza Edilme	79
2.8. KİŞİSEL VERİLER VE İHA	80
SONUÇ	83
KAYNAKÇA.....	86
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU.....	97
EK 2. ETİK KURUL MUAFİYET FORMU.....	98

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e. :	Adı Geçen Eser
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AIHS:	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BBC:	British Broadcasting Corporation
BTK:	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CCTV:	Close Circuit Television
CMK:	5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK:	1412 sayılı Ceza Muhakemesi Usul Kanunu
COA:	Certificate of Authorization
CSLI:	Cell Site Location Information
DARPA:	The Defense Advanced Research Projects Agency
EGM:	Emniyet Genel Müdürlüğü
EPA:	Environmental Protection Agency
ETK:	Emniyet Teşkilat Kanun
FAA:	Federal Aviation Administration
FBI:	Federal Bureau of Investigation
GDPR:	General Data Protection Regulation
GPS:	Global Positioning System
GSM:	The Global System for Mobile Communications
JGK:	Jandarma Genel Komutanlığı
ICAO:	International Civil Aviation Organization
IACP:	International Association of Chiefs of Police
İHA:	İnsansız Hava Aracı

İHS:	İnsansız Hava Sistemleri
KGYS:	Kent Güvenlik Yönetim Sistemi
KHK:	Kanun Hükmünde Kararname
MİT:	Milli İstihbarat Teşkilatı
MOBESE:	Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu
PVSK:	2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
R.G.:	Resmi Gazete
RIPA:	The Regulation of Investigatory Powers Act
RPAS:	Remotely Piloted Aircraft System
SGK:	Sahil Güvenlik Komutanlığı
SHGM:	Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü Teşkilat
SİHA:	Silah Taşıyan İnsansız Hava Araçları
T.C.:	Türkiye Cumhuriyeti
TCK:	5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
UAV:	Unmanned Aerial Vehicle
UAS:	Unmanned Aerial Systems
U.S.:	United States

GİRİŞ

İnsansız hava araçları (İHA) veya insansız hava sistemleri (İHS) daha yaygın olarak drone adıyla bilinen pilotsuz uçak veya uzay aracıdır. İHA aracın kendisi için kullanılan terim, İHS ise tüm sistemi ifade etmektedir. İHA'ların kullanımı askeri amaçlardan ticari amaçlara kadar çok geniş bir yelpazede gerçekleşmektedir. İHA'lar geleneksel, insanlı uçaklar kadar büyük veya sinek kuşları kadar küçük olabilmektedir. İstenilen boyutta İHA tasarlanmasının yanında en büyük avantajlarından biri de ihtiyaca göre faydalı yük ile donatılabilmesidir. Bu teknik avantajlar güvenliğinin sağlanmasında, tehlikenin önlenmesinde polise İHA kullanımında büyük avantajlar sağlamaktadır.¹

Terörizm ve suça karşı mücadelede, birçok ülkenin emniyet birimleri, tehlikeyi doğmadan önleme konusunda yeni gözlemlene ve soruşturma teknikleri kullanmaktadır, özellikle yeni nesil teknolojiler giderek daha fazla müdahaleci devlet gözetim yöntemlerini içermekte, bu durum toplumlarda mahremiyet endişelerine yol açmaktadır. ABD ve Avrupa'da mahkemeler özel hayatın gizliliğinin korunması ile kolluk kuvvetlerine suçla mücadele için kullandığı gözetim teknolojileri arasında uygun dengeyi bulmak için içtihatlar geliştirmektedir. Her ülkedeki en yüksek mahkemeler, teknik gözetim içeren davalarda kamusal alanın nerede bitip özel alanın nerede başladığını belirlemek için farklı paradigmlar üretmektedir. Bu çalışmada özellikle ABD'deki emniyet kuvvetlerinin kullandığı yeni nesil teknolojilerin sonucunda ortaya çıkan davalarda Federal Yüksek Mahkemenin kararları da incelenmiştir.²

Gelişmiş gözetim teknolojilerinin beraberinde getirdiği en önemli husus, güvenlik ve özgürlük arasındaki çatışma ile ilgilidir. Kolluğun kullandığı her yeni nesil teknoloji beraberinde, bu teknolojilerin uygulanmasının yararları ve riskleri konusunda tartışmaları getirmektedir. Bu nedenle, yeni nesil teknolojiler zamanla geliştiğinden kanun koyucular teknolojik değişimin hızına ayak uydurabilmeli, devlet gücünün kötüye kullanılmasını ve mahremiyet hakkı gibi bireylerin hak ve özgürlüklerine ciddi müdahaleleri önlemek için gerekli yasal düzenlemeler yapması beklenmektedir.³

¹ Jennifer M. Bentley, "Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against the Beneficial Use of Drone Technology", *Hastings Law Journal*, 70/1 (2019), s. 253.

² Nicole Jacoby, "Redefining the Right to Be Let Alone: Privacy Rights and the Constitutionality of Technical Surveillance Measures in Germany and the United States", *Georgia Journal of International & Comparative Law* 35/3 (2007), s. 436.

³ Monika Dafinova, *Police Surveillance Drones and Their Impact On The Right To Privacy Comparative Analysis Between the legislations of the USA and the UK*, Master Thesis Law & Technology, Tilburg University, 2019, s. 11.

İnsanların sosyal canlılar olduğu kabul edilmektedir ki bu insanların yaptıklarını, söylediklerini, düşündüklerini paylaşmaya ihtiyaç duydukları anlamına gelmektedir ve bu nedenle bilgilerini online gönüllü olarak yayımlamaktadırlar. Ancak insanların özgür ve kendini gerçekleştirmiş bir birey olmak için diğer insanların yargıcı bakışlarından özgür olacağı bir yere gitme ihtiyacı da aynı derecede gerekmektedir. Bunun yapılmasının bir nedeni var ve bu neden insanların yalnızca olağan şüpheli veya suçlu olması değil, herkesin saklayacak şeylerinin olmasını ifade etmektedir. İnsanların doktoru, avukatı, psikoloğu, eşi veya arkadaşına söylemek istemediği, başkalarının öğrenirse incineceği, yaptığı ve düşündüğü eylemleri göz önüne alındığında insanların söyledikleri, düşündükleri, yaptıkları her şeyin bilinmesini istememeleri en doğal haklarıdır. Bazı kişiler kolayca mahremiyete önem vermediklerini iddia edebilirler ama eylemleri bu inancın gerçekliğini çürütmektedir. Bu bağlamda yeni nesil gözetim teknolojileri bu mahrem alanı her geçen gün daha da yok etmektedir.⁴

Bu çalışmada açıklayıcı ve mukayese edici yaklaşım benimsenmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde İHA'nın kavramsal teknik mantığından, tarihsel gelişiminden, teknolojinin günümüzde kullandığı en güncel donanımsal avantajlarından, sınıflandırılma yöntemlerinden ve İHA'larla ilgili yakın dönemde beklenen gelişmelerden bahsedilmiştir. Ayrıca, kolluğun kamu güvenliği noktasındaki pozisyonundan, proaktif polislik anlayışına göre tehlikenin tehlikesini önlemek amacıyla kullandığı yeni nesil teknolojilerle, bu teknolojilerin İHA ile benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bölüm içerisinde emniyet güçlerinin İHA kullanmasında ülkemizde, Avrupa kıtasında ve özellikle de kamu güvenliği için ilk ve en yaygın İHA kullanan ülke olan ABD'deki uygulamalar İHA teknolojilerine benzer teknolojilerin emniyet güçlerinin kullanması sonucu ortaya çıkan, emsal teşkil edebilecek vakalar incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde özel hayatın gizliliği kavramı, kapsamı, kavramın tarihsel süreci, yeni nesil teknolojilerle birlikte ele alınmaya çalışılmıştır. Gözetim teknolojileri distopik romanların da konusu olmuştur; Orwell'in "1984", Aldous Huxley'in "Cesur Yeni Dünya", Kafka'nın "Dava"sı romanlarında bugünün gözetim teknolojilerini öngörmüş, toplumun gözetim teknolojileri altında yaşayacağı korku ve endişeleri anlatmışlardır. Distopik romanlardan esinlenerek gözetim teknolojilerinin günlük hayatın içindeki yoğun gözetiminin sonuçları incelenmeye çalışılmıştır.

⁴ Glenn Greenwald, "Why Privacy Matters", Son Güncelleme: 18 Aralık 2021.
https://www.ted.com/talks/glenn_greenwald_why_privacy_matters/transcript,

Bu açıdan çalışmada kolluğun kullandığı yeni nesil teknolojilerden; telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi ve KGYS'nin İHA'lara benzer ve farklı yönleri ele alınarak anayasa hukuku açısından özel hayatın gizliliğinin korunması için mevcut hukuki düzenlemeler kıyaslanmış, İHA'larla elde edilen kişisel verilerin korunması özel hayatın gizliliği kapsamında incelenmiştir. ABD'deki emniyet güçlerinin kullandığı yeni nesil teknolojilerin sonucunda ortaya çıkan davalar incelenerek Türkiye'ye ilişkin incelemeye bir bakış açısı oluşturabilmesi amaçlanmış ve aynı çıkış noktalarından Türkiye'deki mevcut durum açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada askeri ve bireysel İHA kullanımını ise kapsam dışında bırakılmıştır.

1. BÖLÜM

İHA (İNSANSIZ HAVA ARACI) VE KOLLUĞUN İHA KULLANIMI

1.1.İHA (İNSANSIZ HAVA ARACI)

1.1.1.İHA'nın Genel Tanımı

Hava araçlarının bir çeşidi olan insansız hava araçları⁵ ile ilgili dünya genelinde tanımlama hususunda karmaşa bulunmaktadır. İnsansız hava aracı sistemleri için drone⁶, İHA, İHA Sistemi ve Uzaktan Kontrol Edilen Hava Aracı Sistemi gibi çok farklı kavramlar kullanılmaktadır.⁷ Belirli teknik özellikler dışında drone ve UAV/UAS (Unmanned Aircraft Vehicle/Aerial Systems) aynı sistemi işaret etmektedir. Drone'ların sivillere karşı askeri kullanımından ötürü sivil hafızada kötü bir etki bırakmasından dolayı günümüzde UAV/UAS (İHA) kullanımı daha popüler hale gelmiştir.⁸ Küçük İHA'lara drone adlandırması yaygın kullanımdır.⁹ Drone'lar yeni bir teknolojiyi temsil etmemiş ancak son yıllarda kullanım alanları önemli ölçüde çeşitlenmiştir. Drone'lar insanlık tarihindeki en yıkıcı teknoloji olarak tanımlanmaktadır. Drone kavramının ortaya çıkış serüveni ABD Deniz Kuvvetleri tarafından 1936 yılında başlatılan hedef uçak projesinde İngiliz Queen Bee (Kraliçe Arı) insansız hedef uçak sisteminden etkilenerek ortaya çıkmıştır.¹⁰ İHA'yı en kapsayıcı şekilde tanımlamak gerekirse; yerden uzaktan kumanda yardımı ya da otomatik olarak kontrolü sağlanan insan pilotajına ihtiyaç duyulmadan faydalı yük yüklenebilen hava aracıdır.¹¹ İHA kavramı sadece uçan aracı ifade ettiği düşüncesiyle kontrol istasyonu, veri terminali gibi bileşenleri de kapsayacak şekilde İHA sistemi kavramı kabul görmeye başlamıştır.¹² İHA teknolojisinin gelişimine paralel olarak ortaya İnsansız Hava Aracı Sistemleri (İHS) şeklinde sistemin karmaşık olduğunu ifade etmek için yeni bir terimle İHA'nın İHS'nin bir bileşeni olduğu vurgulanmak istenmiştir.¹³ İngiliz ve Avrupa Birliği resmi açık kaynakları; insan kontrolünde olmadan tam otonom olarak tabir edilen İHA sistemleri kapsam dışında bırakarak "Uzaktan Pilotlu Hava Aracı Sistemleri-RPAS (Remotely Piloted Aircraft

⁵ Halid Özkan, "İnsansız Hava Araçlarının/Drone'ların Türk Sivil Havacılık Hukukuna Göre Statüsü, Unsurları ve Ceza Hukuku Boyutuyla Güncel Sorunlar", *TBB Dergisi*, (2016), s. 342.

⁶ Drone sözcüğü İngilizce'de "Erkek Arı" anlamına gelmektedir.

⁷ Cengiz Karaağaç, "İHA Sistemleri Yol Haritası", *STM Mühendislik Dergisi*, (2016), s. 11.

⁸ Muzaffer Kahveci ve Nazlı Can, "İnsansız Hava Araçları: Tarihçesi, Tanımı, Dünyada ve Türkiye'deki Yasal Durumu", *Selçuk Üniversitesi Müh. Bilim ve Teknik Dergisi*, 5/4 (2017), s. 513.

⁹ Alper Ekmekcioğlu, Mete Yıldız, "İnsansız Hava Araçlarının Askeri ve Sivil Alanlarda Kullanımı: ABD ve Türkiye Örnekleri ve Bazı Politika Önerileri", *Türk İdare Dergisi*, 1/486 (2018), s. 171.

¹⁰ Karaağaç, "İHA Sistemleri Yol Haritası", s. 11.

¹¹ Emrah Yiğit, Işıl Yazar, T. Hikmet Karakoç, "İnsansız Hava Araçları (İHA)'nın Kapsamlı Sınıflandırılması ve Gelecek Perspektifi", *Sürdürülebilir Havacılık Araştırmaları Dergisi*, 3/1 (2018), s. 11.

¹² Mustafa Dikmen, "İnsansız Hava Aracı (İHA) Sistemlerinin Hava Hukuku Bakımından İncelenmesi", *Savunma Bilimleri Dergisi*, 14/1 (2015), s. 147.

¹³ Yiğit, Yazar ve Karakoç, "İnsansız Hava Araçları (İHA)'nın Kapsamlı Sınıflandırılması ve Gelecek Perspektifi", s. 11.

Systems)” kavramını kullanmaya başlamıştır.¹⁴ Sonuç olarak İHA üç temel bileşenden oluşmaktadır; Uçağın kendisi, taşıdığı faydalı yük ve yerdeki istasyon bu bileşenlerle birlikte düşünüldüğünde İHA'nın sadece uçan uçaktan ibaret olmadığı ve kompleks yapısı daha net anlaşılmaktadır.¹⁵ İHA'lara silah monte edilmesiyle silah taşıyan insansız hava araçları (SİHA)¹⁶ bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

1.1.2. İHA'ların Tarihsel Süreçteki Gelişimi

İHA'nın kullanılmaya başlangıcı ile ilgili fikir birliği olmasa da¹⁷, İHA'ların tarihinde inişler ve çıkışlar olmuştur, en çok ilerlemeler savaş dönemlerinde kaydedilmiştir.¹⁸ İHA kullanımının tarihi 20. yüzyılın başlarında Elmer Sperry tarafından bir Alman savaş gemisi batırmak için kullanılmasına kadar uzanmaktadır.¹⁹ Modern anlamda ilk İHA 1970'lerde ABD tarafından Vietnam'da kullanılmış ama çeşitli nedenlerle ABD İHA projelerini askıya alınmıştır.²⁰ 1970'lerden sonra İsrail bölgede güç kazanmak için İHA'ya olan yatırımlarını arttırarak ilk ileri teknoloji İHA'ları kullanmıştır.²¹ İHA'ların İsrail tarafından başarılı kullanımı ABD'nin ilgisini yeniden bu teknolojiye yöneltmiştir.²² ABD 1990'lı yıllarda Körfez Savaşı, Bosna-Hersek Krizi ve Kosova Harekâtı'nda etkin olarak İHA'ları kullanmıştır.²³ 2001 yılından itibaren de ABD'nin İHA'ları silahlandırmasıyla İHA'lar askeri olarak daha etkin hale gelmiştir.²⁴ Yeni bir silah teknoloji olarak önümüzdeki dönemler de İHA'ların ülkeler için vazgeçilmez bir aktör olacağı düşünülmektedir.²⁵ Bilgisayar, internet, akıllı telefon gibi birçok teknolojik yenilik öncelikle askeri projeler olarak başlayıp daha sonra pazarlanabilir ürünler haline almıştır. 1970'lerden itibaren teknolojik sistemlerin bütünlük kazanmasıyla birlikte İHA'ların da son dönemlerde aynı metotlarla hayatın içerisinde yaygınlaşması beklenmektedir.²⁶ 2020'li yıllarla birlikte İHA

¹⁴ Dikmen, *İnsansız Hava Aracı (İHA) Sistemlerinin Hava Hukuku Bakımından İncelenmesi*, s. 147.

¹⁵ Kahveci ve Can, *İnsansız Hava Araçları: Tarihçesi, Tanımı, Dünyada ve Türkiye'deki Yasal Durumu*, s. 514.

¹⁶ Tarık Ak, “Silahlı İnsansız Hava Araçlarının Kullanımında Karar Mekanizmaları”, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 7/1 (2018), s. 112.

¹⁷ Dikmen, a.g.e., s. 148.

¹⁸ W. Frank Price, “Public Safety Drones”, Texas: The Bill Blackwood Law Enforcement Management Institute of Texas, 2019, s. 1.

¹⁹ Sıddık Güllük, *Justification of the US for Drone Strikes in Fighting Against Terrorism Under International Law*, Yüksek Lisans Tezi, Lund University, 2014, s. 10.

²⁰ Suraj G. Gupta, Mangesh M. Ghonge ve P. M. Jawandhiya, “Review of Unmanned Aircraft System (UAS)”, *International Journal of Advanced Research in Computer Engineering & Technology*, 2/4, (2013), s. 1646.

²¹ Baha Pakkan ve Murat Ermiş, “İnsansız Hava Araçlarının Genetik Algoritma Yöntemiyle Çoklu Hedeflere Planlanması”, *Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi*, 4/3 (2010), s. 78.

²² Ralph Sanders, “An Israeli Military Innovation: UAVs”, *Joint Forces Quarterly*, 2002.

²³ Pakkan ve Ermiş, a.g.e., s. 78.

²⁴ Tarık Ak ve Tekin Avaner, “Silahlı İnsansız Hava Araçlarının Uluslararası Alanda ve İç Güvenlikte Sevk ve İdaresine İlişkin Hukuki Saptamalar”, *Savunma Bilimleri Dergisi*, 18/36 (2019), s. 44.

²⁵ Ak, *Silahlı İnsansız Hava Araçlarının Kullanımında Karar Mekanizmaları*, s. 116.

²⁶ Tülin Bozoğlu, “Teknoloji, Yönetim ve Mekân Gözetim, Denetim, Mahremiyet ve Mekânsal Yapılandırma Pratiklerinin Kurumsallaşması”, *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 3/? (2018), s. 261.

kullanımı yurt güvenliği, uyuşturucu ve kaçakçılıkla ile mücadele, sınır güvenliği, enerji kaynaklarının korunması, tarımsal verimliliğin artırılması, arama kurtarma gibi faaliyetlerde kamu kurum ve kuruluşları tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. İHA teknolojisinden istenilen seviye gelmesi ile ticari kullanımının da çok yüksek oranda artacağı beklenmektedir.²⁷

1.1.3. İHA'nın Avantajları

İHA'ların teknolojik gelişmelere bağlı olarak donanımsal çeşitlilikleri ve kapasitelerinde ki artış askeri, sivil ve ticari kullanımları için her geçen gün daha da vazgeçilmez hale gelmektedir.²⁸ İHA'ları, havada kullanan bir pilot olmamasından ötürü insan kaybı riski yoktur, düşük maliyetlidirler, uzun süreli uçuş ve gözetleme faaliyetinde bulunabilme, dikey olarak kalkış-iniş yapabilme becerisine sahiptirler.²⁹ İHA'lara faydalı yük monte edilerek; plaka algılama sistemleri, yüz tanıma sistemleri, kızılötesi kamera, hareket ve hız dedektörleri, 3D kullanarak insanların yüzünü ve vücudunu tanımlayabilen video işletim sistemleriyle donatılmış sensörler, ölümcül olmayan silahlar (plastik mermiler, biber gazı, göz yaşartıcı gaz) kimyasal alıcılar (termometre, hidrometre, altimetre) yüklenebilmektedir, duvar ve duman gibi engelleri aşabilmektedir, wi-fi kırıcı eklenebilmektedir, nükleer, kimyasal patlayıcıları tespit edebilmektedir.³⁰ İHA'lara monte edilen yüksek çözünürlüklü kameralar ve yüz tanıma yazılı ile çok sayıda insan çok uzun süre takip edilebilmektedir. İHA'lar, gelişmiş donanımları sayesinde, ticari veya ticari olmayan amacı ne olursa olsun, kişisel bilgileri toplama ve işleme yeteneğine sahip olabilir. Bu özelliği sayesinde helikopter ve insanlı hava araçlarına göre çok daha uzun süre gözetleme yapabilme kabiliyeti bulunmaktadır. Teknolojik olarak, her geçen gün İHA'lar yeni engelleri aşmaya devam etmektedir bazı "Engellerin" özel hayat ile ilgisi olmasa da, özellikle süre ve uzun ömürlülük ile ilgili olanlar, İHA'nın prototip gözetim ajanı olarak hareket etme şansını büyük ölçüde artırmaktadır. Boeing, on gün boyunca havada kalabilecek bir İHA yapmayı planlamaktadır, şu an kullanılmakta olan bir İHA yakıt ikmali yapmadan dört gün boyunca havada kalabilmektedir, dahası yıllarca havada kalabilen İHA çalışmalarının çalışmaları başlatılmıştır. Ayrıca veri saklama yazılımındaki gelişmeler sonucunda bu tür izleme verileri süresiz saklanabilmektedir.³¹ Yapay zekâ alanında yapılan çalışmalar sonucunda İHA'lar daha

²⁷ Cengiz Karaağaç, "21. Yüzyıl Güvenlik Ortamında Sivil ve Ticari İHA Uygulamaları", *Millî Güvenlik ve Askerî Bilimler Akademik Dergisi*, 1/ 3 (2014), s. 206.

²⁸ Rebecca L. Scharf, "Drone Invasion: Unmanned Aerial Vehicles and the Right to Privacy", *Indiana Law Journal*, 94/3 (2019), s. 7.

²⁹ Bentley, *Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against the Beneficial Use of Drone Technology*, s. 255.

³⁰ Scharf, a.g.e., s. 8.

³¹ Rebecca L. Scharf, "Game of Drones: Rolling the Dice with Unmanned Aerial Vehicles and Privacy", *Utah Law Review*, 2 (2018), s. 11.

akıllı hale gelmektedir. Robotlara nasıl saklanacağı ve hedefe gizli yaklaşma konusunda yazılımlar geliştirilmektedir.³² Pilot yetiştirme gibi uzun süren ve maliyetli bir süreç yerine nitelikli eleman yetiştirmek daha az maliyetli ve kolaydır, uçağın iniş-kalkış aşamasında yer hizmetlerinde çalışacak personel maliyetleri olmaması nedeniyle de tercih sebebidir.³³ Tüm dünyada ve ülkemizde İHA'ların askeri, sivil ve bilimsel amaçlı profesyonel kullanımı hızla artmakta ve İHA kullanımının çok daha fazla gündem oluşturacağı değerlendirilmektedir. Özellikle sivil kullanımının birçok sektöre hitap etmesi; yüksek doğruluk, zaman ve maliyet tasarrufu bu yoğun kullanımın temel nedenlerindedir.³⁴

1.1.4. İHA'nın Dezavantajları

İHA operatörünün ortam duyarlılığı uçak içinde görev yapan pilottan daha düşüktür. Bu nedenle, İHA operatörleri araca yönelebilecek tehditleri algılama yeteneği görev yapan pilota göre daha düşüktür. Araç ile operatör arasındaki mesafe gerçekleşen olaya verilecek tepki süresindeki gecikmeyi beraberinde getirmektedir. Kaza kırım oranı insanlı savaş uçaklarına göre daha yüksektir. Ağ merkezli kontrol ve komuta olması nedeniyle sistemler siber savaşın olumsuz etkilerine daha fazla açıktır. İHA yer kontrolü merkezi ile ağ bağlantısı aracılığıyla kontrol edilmektedir, bu durum da iletişim ağına yabancı unsurların girme ihtimalini dolayısıyla kontrolü kaybetme riski barındırmaktadır.³⁵ Terör örgütleri tarafından kolayca temin edilmesi riski bulunmaktadır. Emniyet kuvvetlerine takibi ve müdahalesi zor durumlarda büyük tehdit oluşturabilme durumu ortaya çıkmaktadır. Polis İHA'larının kullanıldığı alanlarda toplum tarafından algısı, (algılanan) dezavantajları daha ağır basmaktadır. (örneğin, mahremiyetin ihlali, güvenlik ve sorumluluk endişesi, toplanan verilerin güvenliği vb.)³⁶

³² Jay Stanley, Catherine Crump, "Protecting Privacy From Aerial Surveillance: Recommendations for Government Use of Drone Aircraft", *American Civil Liberties Union*, 2011, s. 4.

³³ Yüksel Korkmaz, Osman İyibilgin ve Fehim Fındık, "Geçmişten Günümüze İnsansız Hava Araçlarının Gelişimi", *Sakarya Üniversitesi Fen Bil. Dergisi*, 20/ 2 (2016), s. 107.

³⁴ Kahveci ve Can, *İnsansız Hava Araçları: Tarihçesi, Tanımı, Dünyada ve Türkiye'deki Yasal Durumu*, s. 511.

³⁵ Salih Akyürek, "İnsansız Hava Araçları(Muharebe Alanında ve Terörle Mücadelede Devrimsel Dönüşüm)", Ankara, *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 2012, s. 38.

³⁶ Mari Sakiyama , "The Balance Between Privacy and Safety in Police UAV Use: The Power of Threat and Its Effect on People's Receptivity" Doktora Tezi, University of Nevada, Las Vegas, 2017, s. 22.

1.1.5. İHA'ların Üretim Amaçlarına Göre Sınıflandırılması

Çok geniş ve farklı özellikleri olan İHA'ların hâlihazırda 2 gr ile 15 ton aralığında farklı binlerce çeşidi bulunmaktadır.³⁷ Devletlerin ve bireylerin gündelik yaşamda İHA kullanmaları hayatın vazgeçilmez bir unsuru haline geldikçe, sınıflandırma ve yasal düzenlemeler beraberinde gelişecektir. Tıpkı 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren otomobillerin hayatımıza girmesi ile birlikte karayolları ile ilgili güvenlik, yasal düzenlemeler ve sınıflandırma olduğu gibi İHA'lar için de düzenlemeler gerekecek akabinde gelişeceği öngörülmektedir.³⁸ Bu bağlamda; İHA'ların sınıflandırılması ile ilgili dünya genelinde kabul görmüş sınıflandırma şekli mevcut değildir.³⁹ Bu çalışmanın konusuyla uyumlu olması açısından İHA'nın kullanıldığı alanlara göre sınıflandırma yapmak isabetli olacaktır. İHA'lar kullanım amaçlarına göre; askeri, sivil ve ticari olmak üzere üçe ayrılır. Sivil kullanım alanı askeri olmayan bütçesini devletten alan tüm kurum ve kuruluşları kapsamaktadır. Ticari kullanım ise; doğrudan veya dolaylı olarak ticari kazanç elde etmeye yönelik devlet dışı tüm organizasyonları içermektedir.⁴⁰

1.1.5.1. Askeri Amaçlar İçin Üretilen İHA'lar

Birçok teknolojik alanda olduğu gibi İHA'ların da ortaya çıkışı ve gelişme süreci askeri olmuştur.⁴¹ Askeri olarak; keşif, istihbarat, elektronik harp, gözetleme ve hedef veya taktik saldırıların yanı sıra nükleer, biyolojik, psikolojik harp gibi alanlarda da kullanımı yaygındır.⁴²

1.1.5.2. Bireysel ve Ticari Amaçlar İçin Üretilen İHA'lar

Günümüzde İHA çağının başladığı kabul edilmektedir. ABD'deki Federal Havacılık İdaresi (FAA), ABD'de 2020 yılında yaklaşık 15.000 sivil ve ticari insansız hava aracının uçtuğunu ve 2030 yılına kadar 30.000 civarı İHA uçağını tahmin etmektedir.⁴³ Şirketler tarafından doğrudan veya dolaylı yollarla maddi kazanım elde etmek amacıyla İHA kullanımını her geçen gün yaygınlaştırmaktadır. Örneğin, Google şu anda güneş enerjili İHA'lar vasıtasıyla internet bağlantısı olmayan alanlarda 5G bağlantısı, kablosuz internet sağlama dâhil olmak üzere çok sayıda proje hazırlamaktadır. Ayrıca Amazon 2013 yılında başlattığı "PrimeAir" projesi ile

³⁷ Karaağaç, 21. Yüzyıl Güvenlik Ortamında Sivil ve Ticari İHA Uygulamaları, s. 192.

³⁸ Yusuf Genç ve Erdem Erciyes, "İnsansız Hava Araçları (İHA) Tehditleri ve Güvenlik Yönetim", *Türkiye İnsansız Hava Araçları Dergisi*, 2020, s. 41.

³⁹ Şenol Kurt ve Oğuzhan Ün, "İnsansız Hava Araçları (İHA) Üzerine Hava Hukuku Açısından Bir Değerlendirme", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10/ 2 (2015), s. 197.

⁴⁰ Karaağaç, a.g.e., s. 198.

⁴¹ Korkmaz, İyibilgin ve Fındık, a.g.e., s. 104.

⁴² Alper Ekmekçioğlu ve Mete Yıldız, "İnsansız Hava Araçlarının Askeri ve Sivil Alanlarda Kullanımı: ABD ve Türkiye Örnekleri ve Bazı Politika Önerileri", *Türk İdare Dergisi*, 486 (2018), s. 180.

⁴³ Des Butler, "The Dawn of the Age of the Drones: An Australian Privacy Law Perspective", *The University of New South Wales Law Journal*, 37/2 (2014), s. 468.

İHA'lar aracılığıyla müşterilerine 30 dakikada kargo teslimatlarını yapabilmektedir.⁴⁴ BBC ilk defa 2013 yılında İHA kullanarak olay yerinden haber yapmıştır. ABD Kızılhaç'ı kasırgalar, hortumlar ve diğer doğal afetlerden sonra yardımları ulaştırmak için İHA'ları kullanmaya başladı. Amerikan Tarım Federasyonu, tarımsal izleme, iklimsel ve coğrafi haritalama, mahsullerini izlemek için İHA hizmetlerini kullanan çiftçilerin, “mısır için dönüm başına 12 dolar, soya fasulyesi için dönüm başına 2.60 dolar ve buğday için dönüm başına 2.30 dolar” yatırımlarının geri dönüşünü görebileceklerini tahmin etmektedir.⁴⁵ Uluslararası İnsansız Araç Sistemleri Derneği'ne göre, İHA'lar entegrasyonun ilk üç yılında 70.000 istihdam ile ABD ekonomisine 13,6 milyar dolar katkıda bulunmuştur. 2025 yılına kadar, dünyada 100.000'den fazla istihdam ile 82 milyar dolarlık ekonomik büyüme beklenmektedir. Öte yandan 2013 yılında yapılan ekonomik araştırmalara göre dünya çapında yıllık İHA satışının önümüzdeki 2023 yılına kadar 5.2 milyar dolardan 11.6 milyar dolar hacmine ulaşması beklendiği ifade edilmektedir.⁴⁶ Türkiye'de İHA'ların ticari kullanımı ABD'nin seviyesinin çok altında olmasına rağmen; konser, toplantı gibi toplu etkinliklerde, inşaat yapı sektöründeki işlerde yaygın olarak kullanılmaktadır.⁴⁷ Bireysel olarak İHA; hobi ve eğlence amaçlı satın alınması ve kullanımı gün geçtikçe artmaktadır.⁴⁸ Bireysel ve ticari faaliyetlerde kullanılan İHA'lar için 30136 sayılı Sivil Hava Araçları Üçüncü Şahıs Mali Sorumluluk Sigortası Hakkında Yönetmelik uygulanmaktadır, içerik bakımından İHA kullanımından doğan üçüncü şahısların oluşan mali zararlarının karşılanmasına yönelik bir düzenlemedir, oysaki üçüncü şahısların bedeninin zarar uğraması, mülkiyet yönünden maddi veya manevi zararın karşılanması ve özel hayatın gizliliğinin korunması kapsamında da yasal düzenlemeler yapılması gerekmektedir.⁴⁹

1.1.5.3. Sivil Amaçlar İçin Üretilen İHA'lar

Sivil amaçlı İHA kullanımını askeri kurumları içermeyecek şekilde, bütçesini devletten alan, belediyeler dâhil olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları kapsayan kamu yararına kullanımı amaç edinen İHA'lar olarak tanımlanabilmektedir.⁵⁰ Kolluğun kullanım alanları çok geniş olmakla beraber; arama ve kurtarma faaliyetleri, doğal afetler, hasta veya yaralılara acil

⁴⁴ Scharf, *Drone Invasion: Unmanned Aerial Vehicles and the Right to Privacy*, s. 15.

⁴⁵ Vivek Seharwat, “Drone Privacy Laws: A Comparative of the US, UK, and India”, içinde *Drones and the Law*, Emerald Publishing Limited, 2020, s. 109.

⁴⁶ Sakiyama, *The Balance Between Privacy and Safety in Police UAV Use: The Power of Threat and Its Effect on People's Receptivity*, s. 7.

⁴⁷ Ekmekçioğlu ve Yıldız, *İnsansız Hava Araçlarının Askeri ve Sivil Alanlarda Kullanımı: ABD ve Türkiye Örnekleri ve Bazı Politika Önerileri*, s. 217.

⁴⁸ Kahveci ve Can, *İnsansız Hava Araçları: Tarihçesi, Tanımı, Dünyada ve Türkiye'deki Yasal Durumu*, s. 511.

⁴⁹ Gizem Yardımcı, “İnsansız Hava Aracı Kullanımından Doğan Sorumluluk”, *Journal of Aviation*, 3/2, (2019), s. 133.

⁵⁰ Karaağaç, *İHA Sistemleri Yol Haritası*, s. 198.

müdahale, tarım, büyük yangınlar, madencilik, doğa olaylarının izlenmesi ve kargo taşınması gibi kamusal faaliyetlerde kullanılmaktadır.⁵¹ Nesli tükenmekte olan hayvanların kaçak avlanmasını önlemek ve yaban hayatı korumak amacıyla, toprak kirliliğinin, biyolojik çeşitliliğin izlenmesi ve değerlendirilmesi için kullanılmaktadır.⁵² Esas olarak çalışmamızın odaklandığı alan polislin İHA kullanımını üzerine olacaktır. Polis istihbarat, trafik denetim, toplu etkinliklerde faaliyet güvenliği, patlamamış madde müdahalesi gibi özellikle büyük risk içeren ve önemli derecede gizlilik arz eden polisiye faaliyetlerde İHA kullanılmaktadır.⁵³

1.2.KOLLUK, POLİS VE POLİSİN İHA KULLANIMI

Bu başlık altında kolluğun tanımı, kolluğun sınıflandırılması ve polislin kullandığı yeni nesil yöntemler hakkında bilgiler verilmiştir.

1.2.1. Kolluk

Halkın mutluluğa ulaşmak için; genel faydanın korunması, eğitim, refah ve güvenlik kaygısıyla oluşturduğu birlikteliğe devlet denilebilir.⁵⁴ Devletin var olduğundan günümüze kadar en temel işlevi; tarih boyunca farklı yöntemlerle getirilmekle beraber güvenliği sağlamak olmuştur. Devletin “zor kullanma”yı da kapsayan güvenliği sağlama, suçu önleme görevi modern devlet anlayışı ile birlikte vatandaşların güvenliğini sağlamak devletin en temel kamu hizmeti görevi haline gelmiştir.⁵⁵ En temel ihtiyaçlardan olan güvenlik ve huzur devlet eliyle sağlanır, devletin bu ihtiyaçları karşılarken kullandığı en etkili araç kolluk kuvvetidir.⁵⁶ Kamu düzenin sağlanması, korunması ve bozulduğunda yeniden huzur ve güven ortamının tesis edilmesi için yürütülen idari faaliyetler kolluğun görevidir. Kolluk bu hakları; “koruma” ve bu haklar çiğnendiğinde “müdahale etme” ile görevlidir. Bu görev esasında hem bireylerin hem de devletin görevidir. Bu nedenle devlet bu görevi yerine getirirken; hem bireylerin hem de olabilecek kendi ihlallerini önlemek ile memurdur. İdare, hukuk devleti olmanın gerekliliği olarak bu görevi yerine

⁵¹ Ekmekçiöğlü ve Yıldız, *İnsansız Hava Araçlarının Askeri ve Sivil Alanlarda Kullanımı: ABD ve Türkiye Örnekleri ve Bazı Politika Önerileri*, s. 180.

⁵² Nikolaos Tsiamis, Loukia Efthymiou, Konstantinos P. Tsagarakis, “A Comparative Analysis of the Legislation Evolution for Drone Use in OECD Countries”, *Multidisciplinary Digital Publishing Institute*, 3/4 (2019), s. 2.

⁵³ Karaağaç, a.g.e., s. 199.

⁵⁴ Hasan Tahsin Fendoğlu, “Aristoteles’in Devlet Felsefesi ve Önceki Anayasa Hukukumuz”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6/6 (1993), s. 134.

⁵⁵ İbrahim Arap, “Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye’de Toplum Destekli Polislik”, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6/2 (2017), s. 58.

⁵⁶ Hakan Ayyıldız, “Kolluk Faaliyetlerinin Denetimi Hakkında Genel Bir Değerlendirme”, *TBB Dergisi*, 143 2019, s. 144.

getirilirken kendine verilen görev ve yetkiler ışığında bu görevini ifa etmektedir.⁵⁷ Kolluk esasen kamu düzeninin sağlamayı hedefleyen temel bir kamu hizmetidir.⁵⁸

1.2.2. Kolluğun Faaliyet Alanı

Hukuki rejim açısından kolluk, suç ve suçlulukla ilgili aldığı role bağlı olarak “adli” ve “idari” kolluk olarak ayrılabilir. Suçun bastırılması amacıyla ‘adli kolluk’ suçun önlemesi amacıyla “idari kolluk” olarak görev yapar.⁵⁹ Ülkemizde kolluk teşkilat ve personel bakımından idari ve adli olarak ayrılmamasına rağmen yargı düzeni açısından böyle bir ayrıma ihtiyaç vardır.⁶⁰ Adli kolluk sadece devlet adına görev icra eder ve olası zararlardan devlet tüzel kişiliği sorumludur. İdari kolluk devletin yanı sıra mahalli idareler (il özel idaresi, belediye ve köy) adına da görev yapar.⁶¹ Kolluk faaliyetlerinin niteliği gereği temel hak ve hürriyetlere müdahale potansiyeli yüksek bir alandır. Hukuka ve kanuni düzenlemelere dikkat almadan yapılan kolluk faaliyetleri yargının konusu olma ihtimalini taşımaktadır.⁶² Kolluk kamu düzeninin sağlayan ve bunun sürekliliğini, bozulduğuna eski haline getiren faaliyet olmakla beraber, bu faaliyeti ifa eden görevlilerin adı olarak da kullanılmaktadır.⁶³

1.2.2.1. Adli Kolluk

Adli kolluk; suç ortaya çıktıktan sonra suçu bastıran, kamu düzenini bozan suç sayılan eylemlerin işlenmesi sonucunda suça ait delilleri ve failleri araştırıp, bulup adli makamlara teslim etmekle görevli olan kolluktur.⁶⁴

1.2.2.2. İdari Kolluk

Kamu düzeninin korumayı amaçlayan, kamu düzenin sağlıklı bir şekilde devamı için gerekli tedbirleri alan kolluk idari kolluktur. Bu önleyici yapısıyla “önleyici kolluk” olarak da

⁵⁷ Hasan Acar, “Kamu Güvenliğinin Sağlanmasında Weberyen Bürokrasi Ve Hiyerarşi Kavramı”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14/3 (2018), s. 678.

⁵⁸ Kemal Gözler, Gürsel Kaplan, “İdare Hukuku Dersleri”, 19. Baskı, Bursa: Ekin Yayınları, 2017, s. 577.

⁵⁹ Alper Bilgiç, “Türkiye’de İç Güvenlik Yapılanmasında Çoklu Genel Kolluk Sisteminin Kurumsallaşması”, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/2 (2019), s. 288.

⁶⁰ Metin Günday, *İdare Hukuku*, 9. Baskı, İstanbul: İmaj Yayınevi, 2004, s. 261.

⁶¹ Ayyıldız, *Kolluk Faaliyetlerinin Denetimi Hakkında Genel Bir Değerlendirme*, s. 151.

⁶² Ayyıldız, a.g.e., s. 162.

⁶³ A. Şeref Gözübüyük, *Yönetim Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2006, s. 546.

⁶⁴ Hasan Tahsin Fendoğlu, “Adli Kolluk’ Üzerine”, *Yargıtay Dergisi*, 23/3 (1997), s. 232.

tanımlanabilir.⁶⁵ İdari kolluktan beklenen kamu yararı esasında “önleyici” olmasıdır.⁶⁶ İdari kolluk kamu düzenini bozulduysa tekrar düzeni sağlar, kamunun güvenlik, düzen ve sağlığının korunması için gerekli tedbirleri alır.⁶⁷ Suç işlenmeden suçun işlenmesinin önüne geçmek, kamu düzeninin devamını sağlamak için yürütülen faaliyetler idari kolluk faaliyetleridir.⁶⁸ İdari kolluk faaliyetleri tek taraflıdır; bireysel ve düzenleyici nitelikte işlem yapabilirler.⁶⁹ İdari kolluk genel ve özel idari kolluk olarak ikiye ayrılır. Bu ayrımın amacı konu bakımından yetkili kolluğu belirlemeye yöneliktir. Genel kolluk her türlü faaliyetle ilgili sorumludur, özel kolluk ise belirli konular ile ilgili olarak sorumludur.⁷⁰ Genel kolluk kamu düzeninin klasik; dirlik, esenlik, güvenlik ve sağlık unsurlarını korumakla görevlidir. Özel kolluk ise belirli tür faaliyetler konusunda yetkili ve görevli kolluktur.⁷¹ Genel kolluk merkezi teşkilatın, yani İçişleri Bakanı, Vali, Kaymakam ve Bucak müdürlerinin emrinde görev yapar. Özel kolluk orman, gümrük, turizm, maliye vb. etkinlikler nedeniyle oluşturulan özel kolluklardır ve bunlar genel idari kolluktan farklı kolluk makamların emri altındadır.⁷² Genel kolluk da merkezi idare (Devlet) kolluğu ve Mahalli idare kolluğu olarak ikiye ayrılır. Emniyet teşkilatı kanun 3’üncü maddesine göre genel idari kolluk polis ve jandarmadır.⁷³ Kamu huzuru ve güvenini sağlamak maksadıyla suç ve suçlulukla mücadele etme, kamu düzeninin bozulmasını engellemeye yönelik tedbirler alma devletin en öncelikli görevidir. Bu amaçla yerine getirdiği faaliyetleri idari kolluk vasıtasıyla yerine getirmektedir.⁷⁴

1.2.3. Polis

Kamu bürokrasi içinde örgütlenmiş olan polis; devletin ve toplumun güvenliğini yürütmenin bir hizmet aracı olarak görevini yerine getirir.⁷⁵ Kamu düzenini korumak ve suçları önlemek

⁶⁵ T. Yıldırım, M. Yasin, N. Kaman, H. E. Özdemir, G. Üstün, Ö. O. Tekinsoy “*İdare Hukuku*”, 6. Baskı, 12 İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015, s. 549.

⁶⁶ İlhan Özay, “*İdari Kolluk - Adli Kolluk*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 71/1 (2013), s. 950.

⁶⁷ Mustafa Arslan, “İdari Kolluk Uygulamalarında Kolluk Kuvveti Anlayışından Kolluk Hizmeti Anlayışına Geçiş”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 52 (2018), s. 180.

⁶⁸ Nevzat Toroslu, Metin Feyzioğlu, “*Ceza Muhakemesi Hukuku*”, Ankara, Savaş Yayınevi, 2006, s. 260.

⁶⁹ Sururi Aktaş, Sencer Abdullah Akkoyunlu, “İdari Kolluk Faaliyetlerinin Temel Anayasal Sınırları Olarak Kanunilik ve Ölçülülük İlkeleri”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20/1-2 (2016), s. 4.

⁷⁰ Yıldırım, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün ve Tekinsoy, *İdare Hukuku*, s. 554.

⁷¹ Acar, “Kamu Güvenliğinin Sağlanmasında Weberyen Bürokrasi Ve Hiyerarşi Kavramı”, s. 670.

⁷² Tayfun Akgüner, “Kolluk Kavramına Genel Bir Bakış”, *Polis Dergisi*, (2003), s. 196.

⁷³ Gözler, Kaplan, a.g.e., s. 586.

⁷⁴ Mesut Pınarbaşı, “Türk Hukukunda Önleyici Maksatlı İletişimin Denetlenmesi Tedbirinin Değerlendirilmesi”, *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 3/2 (2014), s. 44.

⁷⁵ Hakan İnankul, Kadir Caner Doğan, “*Modern Devlet Ve Türk Polis Teşkilatı Üzerine Bir İnceleme*”, ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 6/14 (2016), s. 176.

maksadıyla polis teşkilatlarından yararlanılmaktadır.⁷⁶ Polise atfedilen en temel ve öncelikli görev kamu düzenini, güvenliğini sağlamaktır.⁷⁷ Polis, kendisinden beklenen görevleri hangi esaslara dayanarak yapacağını 1934 tarihli PVSK'ya göre yerine getirmektedir.⁷⁸ Polis Emniyet Teşkilat Kanun 4'üncü maddesine göre silahlı icra ve inzibat kuvveti olup üniformalı ve sivil olarak ikiye ayrılır. Aynı kanun 5'inci maddesine göre de vasıtalı ya da vasıtasız olabilir; ancak tüm polisler silahlıdır. ETK'ya göre polis; idari, adli ve siyasi polis olarak üçe ayrılmaktadır.⁷⁹⁸⁰

PVSK Kanunu, 2. maddesinde polisin genel emniyetle görevi ikiye ayrılmıştır. Kanunlara, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerine, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde “önünü almak”, işlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu⁸¹ ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmaktır. Kanun “idarî polis” ve “adlî polis” ayrımını bu madde ile ifade etmektedir.⁸² Devletin ve milletin bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine genel kamu düzenine ilişkin önleyici ve koruyucu tedbirler almak, yurt genelinde haber alma faaliyetlerinde bulunarak, topladığı bilgileri değerlendirip, yetkili mercilere ulaştırmak polisin görevidir.⁸³ Polis İçişleri Bakanlığının bağlı kuruluşlarından olan Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde teşkilatlandırılmıştır.⁸⁴ Geleneksel polis, suç ortaya çıktıktan sonra, suçluyu adli makamlara teslim eden, suçun ortaya çıkış sebeplerini göz ardı eden reaktif polislik olarak, suçun önlenmesi, ortaya çıkma nedenlerini analiz eden suçla mücadeleyi toplumla yürüten anlayış proaktif polislik olarak kabul edilmektedir.⁸⁵ Polis ve adalet, aynı sürecin birbirini tamamlayan iki eylemi olarak birlikte yürümektedirler. Polis “toplumun her bireyin üzerindeki etkisini” sağlamakta, adalet ise “bireyin toplum karşısındaki hakları”nı korumaktadır.⁸⁶

⁷⁶ Mehmet Marangoz, Hale Çelikkın, Çağla Yavuz, “Halkın Toplum Destekli Polislik Hizmetlerine Yönelik Algılamaları: Çanakkale İli Örneği”, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 3/ 5 (2011), s. 24.

⁷⁷ M. Kerem Osmanoğlu, “Uluslararası Belgeler Işığında Polis ve Vatandaş İlişkisi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17/1-2 (2013), s. 1551.

⁷⁸ Hakan A. Yavuz, “Yeni Bir Kolluk Tedbiri Olarak Önleyici Gözaltı : İç Güvenlik Paketi Kapsamında Düzenlenen Koruma Altına Alma ve Uzaklaştırma Tedbirleri Üzerine Bir İnceleme”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 27 (2016), s. 620.

⁷⁹ Günday, a.g.e., s. 261.

⁸⁰ 3629 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu, 4.6.1937 tarihli, Resmi Gazete, m. 5.8.

⁸¹ 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, 4 Nisan 1929 tarihli, Resmi Gazete İlga tarihi 1 Haziran 2005.

⁸² Zeki Hafizoğulları, “İnsan Hakları, Polis Görevi ve Yetkisi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 44/1-4 (1995), s. 572.

⁸³ Handan Yokuş Sevik, “Kolluk Tarafından Suçun Önlenmesine Yönelik Yapılan İletişimin. Denetlenmesine İlişkin Değerlendirmeler”, *TBB Dergisi*, 67 (2006), s. 45.

⁸⁴ Yıldırım, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün, Tekinsoy, a.g.e, s. 557.

⁸⁵ Kazım Seyhan, “Türkiye’de Devlet, Toplum ve Polis, Ankara”, Seçkin Yayıncılık, 2002, s. 192.

⁸⁶ Michel Foucault, “Hapishanenin Doğuşu”, 8. Baskı, İmge Kitapevi, 2019, s. 57.

1.2.3.1. Siyasi Polis

Ülkenin bütünlüğüne dışardan gelecek saldırılara ve içten gelecek tehditlere karşı ülkeyi, devleti korumak için istihbari faaliyetler yapan Cumhurbaşkanlığı'na bağlı Milli İstihbarat Teşkilatı'nın (MİT) görevlerini oluşturur.⁸⁷⁸⁸ Öğretideki anlayış siyasi polisin görev alanı genel kolluk faaliyet alanları içinde kabul görmemektedir. Siyasi polis faaliyetleri milli güvenlikle ilgili konulardaki gizli polisiye görevlerdir.⁸⁹

1.2.3.2. Adli Polis

Adli polis idari polis genel kolluk içinde bütünleşmişlerdir.⁹⁰ Adli polisin amacı suç sayılan eylemlerin işlenmesi halinde harekete geçerek suçun kovuşturulması, şüphelileri ve suç delillerini tespit ederek adli makamlara teslim ve tevdi eder.⁹¹

1.2.3.3. İdari Polis

Modern devletin en temel görevi toplumun huzurunu ve güvenini sağlamaktır, bu huzur ortamını da kolluğun en temel taşı olan polis vasıtasıyla temin etmektedir.⁹² Güven ortamını sağlamak için suçu önlemek daha da önemlisi suç meydana gelmeden gerekli tedbirleri alarak, suçu önleme görevi idari polisindir.⁹³ Polisin suç önleme görevi, suç işleninceye kadar olan aşamadan ibarettir. Polis suç işleme tehlikesini önlemek ve gelecekte olası tehlike ve tehditleri oluşturan sebepleri bertaraf etmekle görevli ve yetkilidir.⁹⁴ Kamunun huzur ve güveni için idari polis olay olması muhtemel yerlere karakol kurarak, yaya veya motorize devriye gezdirerek kamu düzenini devamlılığını sağlamaktadır.⁹⁵ Geleneksel polislik anlayışı suçluların yakalanması ve adliyeye sevki ile polis görevini tamamlarken, günümüzde çözüm odaklı polislik anlayışı gelişmektedir. Konuyla ilgili tarafların dinlenilmesi, toplumun sürece dâhil edilmesi, olayın genel bilgisine göre karar mercii tarafından ortaya konan çözümün benimsenmesine çalışılmaktadır.⁹⁶

⁸⁷ Günday, a.g.e., s. 262.

⁸⁸ 18210 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, 1.11.1983 tarihli, Resmi Gazete, m.3.

⁸⁹ Yıldırım, Yasin, Kaman, Özdemir, Üstün, Tekinsoy, a.g.e, s. 550.

⁹⁰ Feridun Yenisey, "Kolluk Hukuku", 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2015, s. 418.

⁹¹ İsmail Fırat, Emrah Erdem, "Türkiye'de İç Güvenlik Hizmeti ve Kolluğun Sivil Denetimi", *Sayıştay Dergisi*, 94 (2014), s. 121.

⁹² Hakan İnankul, "Suçun Önlenmesinde Polisin Rolü", *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11/2 (2016), s. 570.

⁹³ Fendoğlu, a.g.e., s. 231.

⁹⁴ Yokuş ve Sevük, a.g.e., s. 44.

⁹⁵ Ali Şafak, *Ceza Muhakemeleri Usulü Hukuku ve Polis*, Ankara: Adalet Matbaacılık, 1991, s. 100.

⁹⁶ Mehmet Ali Bal, "Modern Devlet ve Güvenlik", İstanbul, IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık, 2003, s. 247.

1.2.4. Polisin Yeni Nesil Yöntemleri

Polisin suçu önlemeye yönelik faaliyetleri klasik yöntemler ve yeni nesil yöntemler olarak ikiye ayırabiliriz. Klasik yöntemler suç oluştuktan sonraki polisiye faaliyetlerdir, reaktif polislik olarak da nitelendirilen suç sonrası klasik polisiye yöntemler; devriye, durdurma, kimlik sorma ve kimliğin tespiti, önleme araması ile fotoğraf ve parmak izinin alınması olarak sıralanabilir.⁹⁷ Türkiye’de uzun yıllardır reaktif (tepkici, işlenmiş suçlara tepki gösteren) polislik faaliyetleri sürdürülmüştür.⁹⁸ Olay odaklı, resmi araçlarla tepe lambası yanarak sadece önleyici zabıta görevi üstlenen reaktif polislik, geleneksel polislik olarak da nitelendirilen polislik anlayışı sona ermiştir.⁹⁹ Yeni dönem güvenlik anlayışında suçun oluşmasını engelleyici, önleyici tedbirler almak esastır, bu strateji belirlenirken suçların toplumsal, çevresel, sosyal, ekonomik, siyasal nedenleri tespit edilerek devletin ilgili bilimlari özellikle polis teşkilatı kendi üzerine düşen sorumluluğa göre politikalar belirlemektedir.¹⁰⁰

Çağdaş polislik anlayışında yaşanan gelişmeler ve değişimler sonucunda reaktif polislik yerini proaktif polisliğe bırakmıştır. Polisin başarısı yakalanan suçlu sayısı ile değil, suçun önlenmesi ve halkı bu sürece dâhil etmesi ile ölçülür hale gelmiştir.¹⁰¹ EGM 2013 yılından itibaren yayımlanan faaliyet raporlarında belirtildiği gibi emniyetin yeni vizyonu proaktif polislik anlayışıyla güvenlik hizmetlerinin sunulması amaçlanmaktadır.¹⁰² Polisin gelişen teknolojileri kullanması ile birlikte; güvenlik hizmetlerinin maliyetlerinin azaltılması, zaman ve kaynak israfının önüne geçilmesi, yönetim ve birimler arası işbirliğinin ve stratejik planlamaların etkin yapılması amaçlanmaktadır.¹⁰³

Polis yeni teknolojik imkânlarla tüm şehirlerde kurulan Kent Güvenlik Yönetim Sistemi (KGYS), gökyüzünden İHA’larla bilgi toplamakta güvenliğini tehdit edecek “şüpheli” durumları değerlendirip müdahale edebilme imkânlarına kavuşmuştur.¹⁰⁴ Polis, teknolojik gelişmelerden uzak kalır, güncel gelişmeleri takip edemezse suçla ve terörle mücadelede etkin mücadele edemez hale gelir. Günümüzde suçluların ya da terör eylemlerini gerçekleştirenlerin güncel teknolojileri kopyalayıp, modifikasyona uğratarak kabiliyet ve kapasitelerini arttırdıkları tespit

⁹⁷ Mehmet Marangoz, Hale Çelikkan ve Çağla Yavuz, “Halkın Toplum Destekli Polislik Hizmetlerine Yönelik Algılamaları: Çanakkale İli Örneği”, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 3/5 (2011), s. 27.

⁹⁸ Kazım Seyhan ve M. Bedri Eryılmaz, “Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulamasında Suç Önleme Stratejileri”, *Liberal Düşünce Dergisi*, 34/5 (2006), s. 25.

⁹⁹ Ali Sevinç ve Oğuzhan Ömer Demir, *Problem Odaklı Polislik Yaklaşımının Toplum Destekli Polislikteki Yeri*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010, s. 66.

¹⁰⁰ İnankul, “Suçun Önlenmesinde Polisin Rolü”, s. 579.

¹⁰¹ Marangoz, Çelikkan ve Yavuz, “Halkın Toplum Destekli Polislik Hizmetlerine Yönelik Algılamaları: Çanakkale İli Örneği”, s. 24.

¹⁰² Arap, “Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye’de Toplum Destekli Polislik”, s. 68.

¹⁰³ Turgut Göksu vd. , *Güvenlik Yönetimi*, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011, s. 289.

¹⁰⁴ Cengiz Mesut Tosun, “Gözetleyenin Hukuku”, *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (2015), s. 229.

edilmektedir.¹⁰⁵ Suçun, adliye intikali içerikli reaktif polislikle önlenemeyeceği anlaşılmasıyla proaktif polislikle “tehlikenin tehlikesini önlemek” prensibiyle hareket eden yeni nesil polisiye yöntemler gelişmiştir; Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi, Kent Güvenlik Yönetim Sistemi (KGYS) ve polisin İHA kullanımı yeni nesil yöntemler olarak sıralayabiliriz. Polis de İHA’ların potansiyelini keşfetti ve bunların genel gözetim ve suç tespiti için kullanmaktadır. İHA’ların özellikleri, gelişmiş polislik faaliyetleri için önemli avantajlar sağlamaktadır. İHA’lar böcekler kadar küçük veya uçaklar kadar büyük olabilir ve kameralar ve sensörler gibi bilgi toplama ekipmanları yüklenebilmektedir. Ayrıca İHA’lar otonom olarak uçabilir veya uzaktan kumanda edilebilmektedir. İHA’ların yukarıda bahsedilen özellikleri, her yerde hazır bulunan ve gizli bir biçimde olmak üzere polisiye faaliyetler için kayda değer imkânlar sunmaktadır. İnsansız gözetleme ve önceden erişilemeyen alanların izlenmesi. İHA’ların “yeni gözetimi” karakterize eden teknolojik biçimlerden biridir ve polisin kapsamlı bir şekilde İHA konuşlandırılması, güvenliği artırmak için büyük bir potansiyel sağlamaktadır.¹⁰⁶¹⁰⁷ Günümüzde kıymetli bilgi, tehlike oluşmadan tehlikenin bilinmesi, suç oluşmadan suçun önlenmesi, terör eylemi olmadan terörün engellenmesidir.¹⁰⁸

Polis yeni nesil teknolojileri kullanarak toplumun ve vatandaşların güvenliğini sağlarken, koruma sisteminin güvencesi olarak bireylerin özel hayatına müdahalelerinde hukuk çerçevesinde bu imkânları kullanmaları gerekmektedir.¹⁰⁹ Teknolojinin gelişmesiyle hayatı ne kadar kolaylaştırmaya yardımcı olduysa, suç işleme imkânları da o derece daha kolay çalma, kolay bozma, kolay öldürme yöntemleri gelişmiştir. Polis tarafından suç oluşmadan önleme kabiliyeti bu yeni nesil teknolojilerin etkin kullanmasına bağlıdır, bu teknolojiler kullanılırken özel hayata saygı büyük önem arz etmektedir.¹¹⁰ Polisin kullandığı yeni nesil teknolojilerin tümünün henüz uzun geçmişleri ve zamana dayanan tecrübeleri olmayan teknolojilerdir. Sofistike ve karmaşık yapıya sahip bu teknolojilerin güvenlik zafiyetleri ve eksiklikleri zamanla ortaya çıkabilmektedir.¹¹¹

¹⁰⁵ Baran Barış Aras, “Kentsel Güvenlik Sorununun Çözümünde Yeni Bir Yöntem: İnsansız Hava Aracı (İHA)”, *Akademik İzdüşüm Dergisi*, (2021), s. 20.

¹⁰⁶ Yenisey, a.g.e., s. 152.

¹⁰⁷ İnankul, a.g.e., s. 572.

¹⁰⁸ Sun Tzu, *Savaş Sanatı*, çev. Adil Demir, 3. Baskı, İstanbul: Kastaş Yayınevi, 2008, s. 10.

¹⁰⁹ Recep Tayfun, Muharrem Çetin, “Özel Hayatın Gizliliği Perspektifinden Birey-Devlet İlişkileri”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 41 (2015), s. 7.

¹¹⁰ Hakan Karakehya ve Asena Kamer Usluduman, “Neden Gözetl(en)iyoruz”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Akar ÖCAL Armağanı)*, 2016, s. 197.

¹¹¹ Muhittin Tataroğlu, “E-Devlet’te Kullanılan Gözetim ve Kayıt Teknolojilerinin Mahremiyet Üzerinde Etkileri”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/18 (2009), s. 116.

Polisin en önemli yetkisi “önleme” yetkisidir. Kamu düzeni ve güvenliği için denetleme, gözetleme veya zorlama suretiyle tehlikenin önlenmesi veya ortadan kaldırılmasına yönelik yaptığı faaliyetlerdir.¹¹² Polisin önleyici kolluk faaliyetlerini yürütürken kullandığı yeni nesil teknolojilerde hukuki düzenlemelerin olması toplum nezdinde polise olan güveni arttıracaktır.¹¹³ Polis ile toplum arasında güven sağlanmazsa, taraflar önyargı ile hareket etmeye başlayabilir, bunun sonucunda uzlaşmacı polislik anlayışının yerine otoriter polis anlayışına yol açmaktadır.¹¹⁴ Polisin askeri düzeyde teçhizat edinimini haklı olarak, özel hayat endişesine ve kapsamlı bilimsel analizlerin konusu olmuştur. Son yirmi yılda teknolojik ilerlemenin hızlı hızı göz önüne alındığında, gözetim teknolojilerinin yaygınlaşması ve artması ile birlikte yasal çerçevemizin az gelişmiş olduğu tespit edilmektedir. Ancak artık insansız hava araçları ve KGYS gibi teknolojiler hem yaygın olarak kullanıldığına hem de yaygın olarak bilindiğine göre, yasal düzenlemelerin de geliştirilmesi gerekmektedir.¹¹⁵

1.2.4.1. Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi

Özel hayata en derin müdahale yöntemlerinden iletişimin denetlenmesi ile ilgili hukukumuzda üç ayrı düzenleme mevcuttur. Birincisi MİT Kanunu ile istihbarat amaçlı dinleme, ikincisi PVSK ek m.7’de yine belirli suçları önleme amacı ile Jandarma Kanunu ek m.5’de düzenlenmiştir, sonuncu ve üçüncü düzenleme CMK 135’de suç işlendikten sonra delil elde etmek amacıyla iletişimin denetlenmesidir.¹¹⁶ Uygulamada Polis, Jandarma ve MİT’in yaptığı dinlemelere önleme dinlemesi denmektedir. CMK 135 vd. maddelerinde düzenlenen dinleme ise uygulamada adli dinleme olarak kabul edilmektedir.¹¹⁷

Henüz bir suç işlenmemiş ve sanık sıfatını taşıyan kimsenin bulunmadığı durumlarda yapılan dinleme önleme dinlemesidir. Adli dinleme ise; bir suçun işlendiği iddiasıyla ortaya çıkar, bu iddianın kuvvetli şüphe nedenlerine dayanması ve başka türlü delil elde edilememesi gerekmektedir.¹¹⁸ Suçun henüz işlenmediği ancak işlenebileceğine dair şüphelerin var olduğu durumlarda başvurulacak tedbir önleme amaçlı olarak telekomünikasyon yoluyla iletişimin

¹¹² Hafizoğulları, “İnsan Hakları, Polis Görevi ve Yetkisi”, s. 574.

¹¹³ İhsan Bal ve Fatih Beren, “*Polis Etiği*”, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2007, s. 84.

¹¹⁴ Marangoz, Çelikkın, Yavuz, “Halkın Toplum Destekli Polislik Hizmetlerine Yönelik Algılamaları: Çanakkale İli Örneği”, s. 27.

¹¹⁵ Catherine Crump, “Surveillance Policy Making by Procurement”, *Washington Law Review*, 91 (2016), s. 1662.

¹¹⁶ Rıfat Çulha, Fahrettin Demirağ, Ayşe Nuhoğlu, Salih Oktar ve Durmuş Tezcan, “*Ceza Muhakemesi Hukuku Başvuru Kitabı*”, 2. Baskı, İstanbul: Bilge Yayınevi, 2017, s. 71.

¹¹⁷ Uğur Alacakaptan ve N. Kaan Karcılıoğlu, “Çağdaş Demokratik Toplumda Özel Hayatın Korunması Bağlamında Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, *Yeditepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9/2 (2012), s. 52.

¹¹⁸ Alacakaptan ve Karcılıoğlu, a.g.e., s. 45.

denetlenmesi tedbiridir. Suç veya tehlike gerçekleşikten sonra alınması gereken tedbirler adli amaçlı iletişimin denetlenmesinin konusunu oluşturmaktadır.¹¹⁹

Bazı suçların önlenmesi için telefon dinlemesi zaruret arz edebilir, bu durumlarda bile temel hak ve özgürlüklere müdahalelerin keyfiyete göre değil, kanunini düzenlemeler çerçevesinde yapılması anayasal ilkedir.¹²⁰ Kamu huzur ve güvenliğini bozabilecek bir suçun engellemesi için önleme dinlemesi tedbirine başvurusu gerekebilir. Ancak uygulanacak tedbirin sınırlarının net belirlenmesi, denetimin ne oranda gerçekleşeceğinin bilinmesi gerekmektedir. Aksi halde kullanılan yöntem faydadan çok zarar, kamu huzurunu engellemeye çalışılan suçtan daha fazla tehdit etmesi kaçınılmaz olacaktır.¹²¹ Polise işlenmesi muhtemel suçların önüne geçmesi maksadıyla yetki veren yasal düzenleme 2005 yılına çıkarılan 5397 sayılı kanunla PVSK kanuna getirilen ek madde ile önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi için yetki verilmiştir. Polis, ülke seviyesinde ve sanal ortamda istihbarat faaliyetlerinde bulunarak anayasal düzeni ve kamu güvenliğini koruyucu tedbirler olarak, elde ettiği bilgileri yetkili mercilere ulaştırmakla görevlidir.¹²²

Polis kendisine verilen görevleri yerine getirmek amacıyla PVSK'nun ek 7. maddesine 5397 sayılı kanununla getirilen ilave fıkra üzere telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimi tespit edebilir, dinleyebilir, sinyal bilgilerini değerlendirebilir, kayda alabilir. 02.01.2017 tarihli ve 680 sayılı KHK'nın 28. maddesi ile yapılan değişiklikle, internet bağlantı adresleriyle internet kaynakları arasındaki veri trafiği ile iletilen verilerin denetimi de bu kapsamda değerlendirilmiştir. Hükümde yapılan bu değişiklik, 01.02.2018 tarihli ve 7072 sayılı Kanunun 27. maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.¹²³ Adli amaçlı ve önleme amaçlı dinleme ve kayda alma işlemlerinin kapsamı birbirinden farklı olarak düzenlenmiştir, önleme amaçlı dinleme sonucunda elde edilen delillerin bir suç soruşturması ya da kovuşturmasında kullanılması uygun görünmemektedir. Böylesine bir kabul, söz konusu delillerin, elde edildikleri yöntem açısından hukuka aykırı olduğunu göstermemektedir. Ancak; kanunun ortaya koyduğu açık yasak karşısında bir değerlendirme yasağı söz konusu olmaktadır. Önleme amaçlı dinleme

¹¹⁹ Nurullah Tekin, "Adli ve Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi ve Bu Yolla Elde Edilen Bilgilerin Delil Olarak Değerlendirilmesi", *Yargıtay Dergisi*, 35/4 (2009), s. 585.

¹²⁰ Ergun Özbudun, "Anayasa Hukuku Bakımından Özel Haberleşmenin Gizliliği", *Ankara Hukuk Fakültesi 50. Yıl Armağanı*, I/? (1977), s. 289.

¹²¹ Hakan Karakehya, "Gözetim Ve Suçla Mücadele Gözetimin Tarihsel Gelişimi ile Yakın Dönemde Gerçekleştirilen Hukuki Düzenleme ve Uygulamalar Bağlamında Bir Değerlendirme", *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi*, 58/2 (2009), s. 347.

¹²² Mesut Pınarbaşı, "Türk Hukukunda Önleyici Maksatlı İletişimin Denetlenmesi Tedbirinin Değerlendirilmesi", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 3/2 (2014), s. 48.

¹²³ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, vd. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 160.

ve kayda alma işlemi sırasında bir suçla ilişkin delil elde edilirse bu delilin bir suç soruşturmasına konu edilip edilmeyeceği ve hatta bu delile dayanılarak mahkûmiyet hükmü verilip verilmeyeceği de benzer şekilde tartışmalıdır. Önleme amaçlı dinleme ve kayda alma işlemleri, ilgili olduğu kanunun amacı dışında kullanılamayacaktır. Bu husus, 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Kanunu, 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, 2937 Sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'nda açıkça ifade edilmiştir. Bu düzenlemelerle, suçun aydınlatılması amacıyla önleme amaçlı dinleme yapılmasının yasaklandığı düzenlenmiştir.¹²⁴

2559 sayılı PYSK'nun ek 7. maddesine yapılan düzenleme ile polise teknik takip yapma konusunda yetki veren öncelikle değinilmesi gereken yasa hükmüdür. Söz konusu maddeye 3 Temmuz 2005 tarihli ve 5397 sayılı Kanun'la eklenen altıncı fıkraya göre istihbarat faaliyetleri kapsamında belirli suçların işlenmesinin “önlenmesi” için hâkim kararına istinaden teknik amaçlı izleme uygulanabilecektir. Maddenin sonraki fıkrası uyarınca bu yöntemle elde edilen kayıtların maddenin ilk fıkrasında yer verilen “*devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayişini sağlamak*” amaçları dışında kullanılması mümkün değildir. Sonuç olarak Türk hukukunda ilk defa polise önleme amaçlı teknik takip yapabilmesi hususunda kanuni yetkiye kavuşmuştur.¹²⁵

Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi hususunda hızlı ve etkin hareket edebilmek adına kayıp çocukların bulunması için yasal düzenleme yapılmıştır, 680 sayılı KHK ile PYSK'na eklenen 13A maddesine göre; polis, sulh ceza hâkiminin veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mülki idare amirinin yazılı veya sonradan yazılı hale getirilmek üzere sözlü emri ile kayıp çocuğa ait veya başkasına ait olmakla birlikte kayıp çocuk tarafından kullanılan her türlü banka hesap hareketlerini talep edebilir, telekomünikasyon yoluyla iletişimini denetleyebilir ve sinyal bilgilerini değerlendirebilir. Tedbir kararı, en fazla bir ay için verilebilir; ancak bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere bir ay daha uzatılabilir. Mülki idare amirinin kararı, derhal mahkemenin onayına sunulur. Mahkeme kararını en geç yirmi dört saat içinde vermektedir.¹²⁶

Adli amaçlı iletişimin denetlenmesi tedbirinin amacı “bir suç dolayısıyla” yapılan soruşturma veya kovuşturmada delil elde etmektir. Ceza muhakemesi hukuku açısından bu yetkinin delil elde etmek amacıyla işlenmiş ya da halen işlenmekte olan bir suçun soruşturma ve kovuşturması

¹²⁴ Seçkin Koçer, “İletişimin Denetlenmesi Tedbirinde Tesadüfen Elde Edilen Deliller”, *Adalet Dergisi*, 65 (2020), s. 456.

¹²⁵ Faruk Yasin Turinay, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Teknik Araçlarla İzleme”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 46 (2021), s. 420.

¹²⁶ Feridun Yenisey, Ayşe Nuhoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 290.

ile sınırlı olduğu söylenebilir. Önleme amaçlı iletişimin denetlenmesinde polis, bu yoldan bir delil elde etmemek şartıyla, bazı bilgileri toplayacak ve bunu, daha sonra gereğini yapmak üzere yetkili ve görevli makamlara bildirecektir. Önleme dinlemesinin söz konusu olabilmesi için henüz bir suç işlenmemiş ve ortada bir suçlu veya sanık olmaması gerekmektedir. Başka bir deyişle, “önleme dinlemesi iletişimlerin denetlenmelerini gerekli kılacak makul şüphelerin olduğu, bu konuda ciddi bilgi ve emarelerin elde edildiği, istihbarat kaynaklarından gelen bilgi aktarımlarının üzerlerinde suç işleyeceklerine dair tereddütler oluşturduğu ve güçlendirdiği kişilerin iletişimlerinin denetlenmesi olarak yapılabilir. Aksi halde, hem Anayasa’nın korunması altındaki hak ve hürriyetin özüne dokunulmuş olacak, hem de yapılan bu tür işlem ve faaliyetler hukuka aykırı sayılacaktır.¹²⁷

Önleme amaçlı dinlemeye göre, ceza muhakemesinde iletişimin denetlenmesi, daha sıkı şartlara sahiptir. Önleme amaçlı dinleme tedbiri sırasında elde edilen delilin, suç soruşturmalarında kullanılabilmesinin kabulü; uygulayıcıların adli amaçlı iletişimin denetlenmesi yerine önleme amaçlı dinlemeyi tercih etmeleri tehlikesini doğuracak ve böylelikle kanunda tanınan güvencelerin ortadan kaldırılması söz konusu olabilecektir. Öte yandan önleme amaçlı dinlemelerle kişilerin haberleşme hürriyeti, özel yaşamın gizliliği ve kişisel verilerin korunması gibi hak ve özgürlüklerine müdahale edildiği açık olmasına rağmen; bu yönetime başvurulurken herhangi bir tehlike derecesinin aranmadığı ve karar verilirken dikkate alınacak ölçütlerin de net bir şekilde ortaya konmadığı görülmektedir. Kişiler için yeterli güvence sunmayan bu düzenlemeler, Anayasa’ya aykırı bir içeriğe sahiptir. Oluşacak farklı uygulamaları gidermek ve temel hak ve özgürlüklerin korunması için daha güvenceli bir ortamın oluşturulması için önleme amaçlı dinleme sırasında elde edilen ve bir suçla ilişkilendirilen delillerin akıbeti ile ilgili yasal düzenlemeye ihtiyaç bulunduğu ifade edilmektedir.¹²⁸ Aksi halde, kişilerin konutlarının optik veya akustik araçlarla yetkili merciden izin almaksızın yapılan dinlemeler bu dinlemelerin sonucu elde edilen kişisel verilerin saklanması, bireyin rızasının olmaması ve dinlemenin hukuki temele dayanmaması sonucu kişisel verilere hukuka uygun olmayan bir şekilde elde edilmiş olmaktadır.¹²⁹

¹²⁷ Alacakaptan, Karcıoğlu, “Çağdaş Demokratik Toplumda Özel Hayatın Korunması Bağlamında Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, s. 44.

¹²⁸ Koçer, “İletişimin Denetlenmesi Tedbirinde Tesadüfen Elde Edilen Deliller”, s. 457.

¹²⁹ Oğuz Şimşek, *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*, İstanbul: Beta Yayınları, 2008, s. 142.

1.2.4.2. Kent Güvenlik Yönetim Sistemi (KGYS)

Suçu önleme, suçta tespit etme, suçla ilgili delil etme amacıyla idari olarak önleyici polislik hizmetleri, delil elde etme yönüyle adli süreçler açısından adli polislik hizmetleri maksadıyla kurulduğu alanı görüntüleyen ve takip edebilen güvenlik odaklı sistemlere Kent Güvenlik Yönetim Sistemi (KGYS) denir.¹³⁰ Bu sistem; Dünyada Close Circuit Television (CCTV), ülkemizde halk arasında yaygın olarak MOBESE (Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu) EGM kayıtlarına göre; görüntü, kayıt sistemleri, trafik düzenine yönelik akıllı teknolojilerin tümü en geniş anlamda Kent Güvenlik Yönetim Sistemi (KGYS) olarak adlandırılmaktadır.¹³¹ KGYS; polis suçta önleme, çalıntı veya aranan araçların tespiti, suçun veya kişilerin belirlenmesi, toplu veya bireysel işlenebilecek suçların izlenmesi ve takibi, trafik akışının düzenlenmesi, ihlallerin tespiti ve gerekli tedbirlerin alınması için polise yardımcı yeni nesil teknolojilerdendir.¹³² KGYS üç ana sistemden oluşmaktadır; görüntüleme, çağrı yönetimi ve mobil uygulamalar. Görüntüleme sistemi, şehirde kurulan kamera kayıtlarına ulaşan ve üretilen uyarı sistemleri sonucu oluşan kayıtları saklayan sistemdir. Çağrı yönetim sistemleri, coğrafi bilgi sistemleri ile entegre olup polis ekiplerinin sevk, takip ve idaresinin yapıldığı bölümdür. Mobil uygulamalar ise, mobil donanımlarla desteklenen, mobil görev yapan birimlerin bilgi edinmesini sağlayan sistemlerdir.¹³³ KGYS'ler polise suçta mücadele büyük katkı sağlamaktadır. Bu katkı; suçların aydınlatılması, suç olduktan sonra suçluların tespitinde veya suç anında failerin hareket halinde yakalanmasında polise hızlı ve etkin hareket etme kabiliyeti kazandırmaktadır.¹³⁴ Polisin suçta mücadelede KGYS kullanması; elde edilen bilgi ve görüntülerin analiz edilmesi, faaliyetlerin koordine edilmesi, bilgi yönetimi ve güvenlik konsepti açısından önemli görülmektedir.¹³⁵

EGM İstihbarat Daire Başkanlığı tarafından KGYS'nin ilk pilot uygulaması 2002 yılında Diyarbakır'da yapılmıştır. 2004 yılında İstanbul'da yapılan NATO zirvesi ve etkinliklerle beraber İstanbul'da da kullanılmıştır. 2005 yılında proje en kapsamlı hali ile İstanbul'da başlatılmış 2013 yılı itibari ile 81 il merkezi 134 ilçede MOBESE kurulumu tamamlanmıştır.¹³⁶

¹³⁰ Ufuk Taşçı, "Güvenlik Amaçlı Gözetim Aracı Olarak Türkiye'de Mobese ve Eleştiriler", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 14/2 (2016), s. 168.

¹³¹ R. Cengiz Derdiman ve Nihal Tataroğlu, "Devlet Gözetimi ile İnsan Haklarının Uyumlaştırılması Sorunu ve Çözüm Önerileri", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7/1 (2016), s. 262.

¹³² Ulvi Kün, Levent Bayram ve Mehmet Zeki Özhan, *Kent Güvenlik Yönetim Sistemleri*, Ankara: Nobel Yayınları, 2014, s. 249.

¹³³ Kün, Bayram, Özhan, *Kent Güvenlik Yönetim Sistemleri*, s.247.

¹³⁴ Derdiman ve Tataroğlu, "Devlet Gözetimi ile İnsan Haklarının Uyumlaştırılması Sorunu ve Çözüm Önerileri", s. 256.

¹³⁵ Taşçı, "Güvenlik Amaçlı Gözetim Aracı Olarak Türkiye'de Mobese ve Eleştiriler", s. 165.

¹³⁶ Selim Çapar, "MOBESE Kameraları Sihirli Değnek midir? Değerlendirme Araştırması Bağlamında İngiltere ile Türkiye'deki MOBESE Uygulamalarının Karşılaştırılması", *Türk İdare Dergisi*, 458 (2008), s. 194.

2020 yılında yayımlanan EGM performans programında polis; suç soruşturması ve önleyici kolluk hizmetlerinin kurulum, genişleme ve modernizasyon süreçleri geliştirmeyi hedeflemektedir. EGM'nin verilerine göre 2019 yılında kurulumu gerçekleşen KGYS nokta sayısı 19.572'dir, 2020 yılından itibaren 20.000'nin üzerinde noktada KGYS kurulumu gerçekleştirilmiş olacaktır.¹³⁷ 2019 yılı EGM idari faaliyet raporuna göre; 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11/H maddesi uyarınca kanun polise; kamu düzenini sağlama, suçu önleme, trafiği kontrol etme ve düzenleme amaçlarıyla cadde, sokak, park ve kent meydanları gibi kamusal alanlarda görüntüleme ve plaka tanıma sistemleri kurma yetkisini vermiştir.¹³⁸ 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun ilde valiye verdiği, ilçede kaymakama tanıdığı ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu'nun ek 7. Maddesi polise; suçu önlemek, kamu düzenini sağlamak için yetki ve sorumluluk verse de KGYS sistemlerinin kurulumu, kapsamı, işleyişi gibi özel hayata müdahale içerecek hususlar ile ilgili kanuniliği ile ilgili tartışmalar bulunmaktadır.¹³⁹

KGYS ile izleme önleyici tedbir niteliğinde olup bir suç şüphesine ihtiyaç bulunmaksızın suçun henüz işlenmediği bir aşamada uygulanır ve temel amaç kişilere izlendiği duygusu yaratılmak suretiyle suçun işlenmesinden caydırmaktır. Bu bağlamda 5271 sayılı CMK'nun 140. maddesinde yer alan teknik araçlarla izleme ancak katalogda yer alan suçların işlenmesinden sonra söz konusu olup ancak mahkeme kararıyla belli bir şüphe derecesinin varlığı hâlinde başvurulabilir. Dolayısıyla 5271 sayılı CMK'nun 140. maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayan ve önleyici bir kolluk tedbiri niteliğinde olan, kamu güvenliğinin sağlanması açısından teknolojik imkânlardan olan KGYS kullanımının kaçınılmaz olması gerçeğinin yanı sıra video gözetimi ile bu teknolojinin kullanımı, kapsamı gibi hususları belirtir yasal düzenleme bulunmaması büyük eksiklik olarak görülmektedir.¹⁴⁰ Üçüncü kişilerce ya da kamu kurumlarınca kullanılan güvenlik kameraları ve görüntülü önleyici takip sistemlerinin yasal durumu, önemlilik arz eden bir konudur. Özellikle KGYS'nin hukuki statüsünün ve koşullarının yasa ile düzenlenmesinin, bu sistem kullanılarak elde edilen verilerin delil olarak kullanılabilmesi açısından gerekli olduğu ifade edilmektedir.¹⁴¹

¹³⁷ EGM, "2020 Yılı Performans Programı", Son Güncelleme: 18.12.2021, s. 32.

[https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/strateji/MaliDurum/2020_Yili_Performans_Programi\(2\).pdf](https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/strateji/MaliDurum/2020_Yili_Performans_Programi(2).pdf)

¹³⁸ EGM, "2019 Faaliyet Raporu", Son Güncelleme: 18.12.2021, s. 11.

<https://www.egm.gov.tr/strateji/strateji-faaliyetleri>

¹³⁹ Şen, "MOBESE ve Güvenlik Kameralarının Özel Hayata Müdahalesi ve Delil Vasfı" Son Güncelleme: 18.12.2021 <https://www.hukukihaber.net/mobese-ve-guvenlik-kameralarinin-ozel-hayata-mudahalesi-ve-delil-vasfi-makale,7202.html>

¹⁴⁰ Yenisey, a.g.e., s. 356.

¹⁴¹ Cumhur Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku -I-*, 11. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020, s. 398.

Kamu gücünün kullanılarak bir bireyin görüntüsünün alınması anayasa tarafından temel hak ve özgürlükler açısından önem arz etmektedir, görüntü alma işlemlerinde özel hayata müdahale olup olmadığının sınırlarının belirlenmesi için kanuni düzenlemelere ve normlara ihtiyaç vardır.¹⁴² KGYS kurulumu idari işlem olup İdare Hukuku'nun kolluğun uyması gereken temel ilkeler olan; geçicilik, zorunluluk ve ölçülülüğe uygun hareket etmeyi gerektirmektedir. KGYS kullanımını sürekli bir kamu hizmeti gibi değerlendirmek mevcut düzenlemelerle mümkün değildir. KGYS'nin kamu düzenini sağlamak için kesintisiz olarak kullanılması 'o an için kullanılan yetki' tehlikesinin varlığı halinde o anlık müdahaleyi gerektiren geçici bir yetkidir.¹⁴³ KGYS uygulaması basit bir mobil izleme faaliyeti olmaktan ziyade optik ve teknik araçlar kullanmak suretiyle kişisel veri toplama niteliğindedir. Dolayısıyla faaliyetin konusu sadece kamu güvenliğini sağlıyor diye yasal düzenleme yapılmasından kaçınarak, KGYS nerelere kurulabilir, çekilen görüntüler nasıl saklanır, ne zaman imha edilir gibi sorulara cevap vermeden sadece idarenin takdirinde yürütülen bir süreç tartışmalıdır.¹⁴⁴

Anayasamızın 123. maddesine göre idare görevlerini kanuna dayanarak yerine getirir. KGYS kullanımında kendine özgü görüntüleme sistemlerine sahip kamera ile takip, kişisel verilerle ilgi hususlar, teknik takip boyutu, verilerin gizliliği ve güvenliği düşünüldüğünde başlı başına kanuni düzenlemeyi gerekli kılmaktadır.¹⁴⁵ Bu noktadan hareketle, kişisel verilerin hangi şartlarda ne kadar saklanacağı, kimler tarafından görüleceği, mahkemelerde hangi usullerle delil olarak kullanılacağı gibi durumlar düşünüldüğünde polis işleyiş ile ilgili olarak "yalnız" kaldığı görülmektedir.¹⁴⁶ KGYS'lerin kamusal alanda kurulu olmasından hareketle bireyleri kamusal figüre indirgemek bireysel özerklikle bağdaşmamaktadır.¹⁴⁷ Kamuya açık alanlar da hukuken sıkı bir koruma beklenmese de tamamen korumasız bir alan olarak düşünmek doğru olmayacaktır. Bireylerin kamuya açık alanlarda; kişiliği oluşturması, geliştirmesi ve koruması söz konusu ise bu alanların da hukuken korunması beklenmektedir.¹⁴⁸ Birçok alanda insanların kameraların varlığından haberdar olsa bile kamusal alan ile özel alan ayrımının tartışmalı bir

¹⁴² Civan Başar, "Devletin Kitleli Gözetleme Araçlarının Özgürlükler ve Hukuk Güvenliği Üzerindeki Etkileri İle Bunların Yasal Dayanakları Üzerine Bir İnceleme", *TBB Dergisi*, 133 (2017), s. 110.

¹⁴³ Derdiman ve Tataroğlu, "Devlet Gözetimi ile İnsan Haklarının Uyumlaştırılması Sorunu ve Çözüm Önerileri", s. 263.

¹⁴⁴ Hakan Karakehya, "Gözetim ve Suçla Mücadele; Gözetimin Tarihsel Gelişimi İle Yakın Dönemde Gerçekleştirilen Hukuki Düzenleme ve Uygulamalar Bağlamında Bir Değerlendirme", *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi*, 58/2 (2009), s. 346.

¹⁴⁵ Derdiman ve Tataroğlu, "Devlet Gözetimi ile İnsan Haklarının Uyumlaştırılması Sorunu ve Çözüm Önerileri", s. 263.

¹⁴⁶ Selim Çapar, "Kamerallı Gözetlemede Toplum Destekli Yaklaşım", *İdarecinin Sesi*, 142 (2010), s. 91.

¹⁴⁷ Derdiman ve Tataroğlu, s. 259.

¹⁴⁸ Ayhan Bozlak, "Kamusal Bağlamda Özel Hayatın Korunması: ABD Federal Yüksek Mahkemesi Ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uygulaması Arasında Mukayeseli Bir İnceleme", *TBB Dergisi*, sayı: 109, 2013, s. 61.

konu olması, kamusal alanda dahi özel hayatın olabileceği düşüncesi karşısında KGYS kullanımının özel hayatın gizliliğini ihlal edebileceği tartışmalı bir konu olarak güncelliğini korumaktadır.¹⁴⁹ Kamunun gözü önünde cereyan eden her şey kamusal değildir. Geline nokta itibari ile makul bir özel hayat beklentisi vardır. Bu beklentinin usulünce özel hayat kapsamında korunması gerekmektedir.¹⁵⁰

1.2.4.3. Polisin İnsansız Hava Aracı (İHA) Kullanımı

Bu başlık altında İnsansız Hava Aracının (İHA) Türk Emniyet Teşkilatındaki yeri ve kullanım alanları ele alınmış, tarihsel gelişim sürecine değinilmiştir.

1.2.4.3.1. İnsansız Hava Aracının (İHA) Emniyet Teşkilatında Yeri

Günümüzde özellikle büyük kentler çeşitli nedenlerden ötürü terör saldırılarının odağı haline gelmektedir. 11 Eylül 2001’de New York’a yönelik terör saldırısı büyük kentlerin terör eylemlerine karşı savunmasızlığının en büyük göstergesi olmuştur. Bu tip saldırıları engelleme de İHA’lar devletler için cazip hale gelmektedir. Terörün hedefleyenlerin gelişmiş teknolojiyi kullanarak değişen yöntem ve taktiklerine karşı emniyet güçleri kullandıkları teknolojileri devamlı geliştirmeli ve değiştirmelidir. İHA bunun en güncel örneklerinden biridir.¹⁵¹ Emniyet Teşkilatı içerisinde havacılık hizmetleri Havacılık Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. EGM teşkilat yapılanmasında Havacılık Dairesi Başkanlığı Merkez teşkilatlar arasında yer alır ve doğrudan Emniyet Genel Müdüğüne bağlıdır.¹⁵² Emniyet Havacılık Dairesi 19 Ekim 1981 yılında kurulmuş olup ilk insansız hava aracı 2013 yılında envantere eklenmiştir.¹⁵³ İçişleri Bakanlığı 2020 bütçe sunumunda 2019 yılında EGM mevcut envanterinde 11 İHA olduğu yılsonu itibari ile 4 İHA, 2 SİHA alınacağı belirtilmiştir. Tüm içişleri teşkilatında (EGM, JGK, SGK) mevcut 2476 Drone ve mini İHA mevcuttur, 2020 yılı sonunda alımı planlanan 985 Drone ve mini İHA daha envantere ilave edileceği bildirilmiştir.¹⁵⁴ EGM’de 2013 yılından itibaren hızlı bir dönüşüm yaşanarak İHA’ların teknolojik avantajlarından daha fazla istifade etmek için 14 Şubat 2018 itibarıyla 81 İl Emniyet Müdüğünde İHA Büro

¹⁴⁹ Güçlü Akyürek, *Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 80.

¹⁵⁰ Bozlak, “Kamusal Bağlamda Özel Hayatın Korunması: ABD Federal Yüksek Mahkemesi Ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uygulaması Arasında Mukayeseli Bir İnceleme”, s. 89.

¹⁵¹ Aras, “Kentsel Güvenlik Sorununun Çözümünde Yeni Bir Yöntem: İnsansız Hava Aracı (İHA)”, s. 24.

¹⁵² EGM, “Havacılık Bilgi”, Son Güncelleme: 31 Aralık 2020. <https://www.egm.gov.tr/havacilik>

¹⁵³ EGM, “Havacılık Tarihçesi”, Son Güncelleme: 03.01.2021. <https://www.egm.gov.tr/havacilik/tarihcemiz>

¹⁵⁴ İçişleri Bakanlığı, “2020 Bütçe Sunuşu”, Son Güncelleme: 18.12.2021. s. 43. <https://www.icisleri.gov.tr/strateji/2020-butce-sunumu>

Amirliklerinin kurulumu tamamlanmış olup, Ankara, Adana, Antalya, Diyarbakır, İstanbul, İzmir ve Van'da konuşlu Havacılık Müdürlükleri kurulmuştur. Hava araçları sayısının artmasının sonucu olarak İHA kullanımının artması, teşkilatlanmanın hızlı biçimde büyümesini sağlamıştır.¹⁵⁵ 81 ilde polisin kullandığı İHA'ların satın alım, teknik bakım, illere göre sevk ve idaresi Ankara'da bulunan daire başkanlığının kontrolündedir, dolayısıyla polisin İHA kullanımı tek bir merkezin kontrolü ve yetkisi altındadır.¹⁵⁶

1.2.4.3.2 Polis ve İnsansız Hava Aracının (İHA) Kullanım Alanı

Devlet egemenliğinden kaynaklanan amaçlar için kullanılan hava araçları devlet hava aracı olarak kabul edilmektedir. Farklı bir anlatımla; devletin askeri, güvenlik ve gümrük hizmetlerinde kullandığı hava araçları devlet hava aracı statüsündedir. Devlet hava araçları; 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununun 3. Maddesinin (c) bendinde; devletin askerlik, güvenlik, gümrük ve orman yangınları ile mücadele hizmetlerinde kullandığı hava araçları olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma uygun olarak SHT-İHA Talimatında da “devlet insansız hava aracı”nın askerlik, güvenlik, gümrük, istihbarat ve orman yangınları ile mücadele hizmetlerinde kullanılan insansız hava araçları olduğu belirtilmektedir. Devletin istihbarat amacıyla kullandığı insansız hava araçları da devlet insansız hava aracı olarak ifade edilmektedir. Polisin kullandığı hava araçları güvenlik hizmetleri için kullanıldığı için devlet aracı sıfatı taşıması hasebiyle SHGM tarafından hazırlanan İHA Sistemleri talimatnamesinin kapsamı dışındadır, dolayısıyla polisin İHA kullanımı alanı ile ilgili yasal mevzuat bulunmamaktadır.¹⁵⁷ Polisin yurtiçinde operasyonlarda İHA kullanımı Emniyet Havacılık Dairesi Başkanı ve EGM Genel Müdürü oluruyula sınır ötesi operasyonlarda İçişleri Bakanı oluru ile yürütülmektedir.¹⁵⁸ İHA teknolojisinin ortaya çıkması polisin havadan etkin gözetim yapmasını daha kolay ve ucuz hale getirmektedir.¹⁵⁹ Polisin kullandığı İHA'lar sadece görsel gözetleme ile sınırlı değildir, termal görüntüleme, radyo ve diğer elektronik yayınları kesme, seslerin, biyometrik, jeofizik ve meteorolojik verilerin yakalanması için kullanılabilir.¹⁶⁰

Ülkemizde Polisin Hava araçlarını kullanım alanını 2019 yılında yayımlanan EGM faaliyet raporunda özetlendiği gibi; suç öncesi, suç sonrası ve diğer ifa ettiği görevler bulunmaktadır. Suç

¹⁵⁵ EGM, “Havacılık Bilgi”, Son Güncelleme: 03.01.2021.

<https://www.egm.gov.tr/guvenlik-goklerde-emin-ellerde>

¹⁵⁶ EGM Havacılık Dairesi Başkan Yrd. Mehmet Güngör, Polisin İHA Kullanımı Hakkında Görüşme, 25 Şubat 2020.

¹⁵⁷ Özkan, “İnsansız Hava Araçlarının/Drone'ların Türk Sivil Havacılık Hukukuna Göre Statüsü, Unsurları ve Ceza Hukuku Boyutuyla Güncel Sorunlar”, s. 358.

¹⁵⁸ EGM Havacılık Dairesi Başkan Yrd. Mehmet Güngör, Polisin İHA kullanımı hakkında görüşme, 25 Şubat 2020.

¹⁵⁹ Seharwat, “Drone Privacy Laws: A Comparative of The US, UK, And India”, s. 116.

¹⁶⁰ Dafinova, “Police Surveillance Drones and Their Impact On The Right To Privacy Comparative Analysis Between the Legislations of the USA and The UK”, s. 12.

öncesi takip ve caydırıcılık görevleri yürüterek terör örgütlerine, organize suç ve suç örgütlerine, narkotik suçlara karşı hava desteği ile ilgili birimlere destek verilmektedir. Suç oluşumundan sonra karadan takibi zor ve uzun zaman alan olaylarda hava desteği verilmektedir, böylelikle bombalama, terör, gasp, cezaevi firarları gibi olaylarda teknolojik imkânlar kullanılarak, suçluların tespit edilip yakalanmaları sağlanmaktadır. Son olarak; yangın tespiti, toplumsal olaylar, trafik görevleri, doğal afetlerde hava araçları ile destek verilmesi, devlet büyükleri ve yabancı konuklara VIP hizmeti, diğer havacılık görevleri kapsamında ifa edilerek kamu huzuru ve güvenliği için Emniyet Havacılık Hizmetlerinden faydalanılmaktadır.¹⁶¹ Yukarıda sayılan havacılık hizmetlerinde, polis son yıllarda gözle görülür şekilde İHA kullanımını benimsemiştir;

İHA'ların kolluk faaliyetlerinde etkin kullanımı uçuş süreleri ile de anlaşılmaktadır, 2019 yılında kolluk kuvvetleri (EGM, JGK, SGK) tarafından 17.493 saat Drone ile denetim yapılmış olup, 94.804 araç/sürücü hakkında ceza uygulanmıştır.¹⁶² 2018 yılında Emniyet Havacılık Dairesi hava unsurları tarafından toplamda 21.480 saat uçuş gerçekleştirilmiştir. İHA'larla 5.650 saat, İHA büro amirlikleri bünyesindeki Drone/Mini İHA Multikopterlerle ise 8.495 saat görev icra edildi. İHA'larla toplamda 14.145 saat uçuş gerçekleştirilmiş olup toplam uçuşların %65'i İHA'larla gerçekleştirilmesi önümüzdeki yıllarda İHA'ların Polisin kullanımı için vazgeçilmez bir araç olacağını ortaya koymaktadır.¹⁶³ Polisin İHA kullanımında yetkili tek birim EGM Havacılık Daire Başkanlığı yurtiçi uçuşlarda başkan ve EGM müdürü onayı ile sınır ötesi operasyonlarda başkan, EGM müdürü ve İçişleri bakanının onayı ile uçuşlar yapılmaktadır. Tüm yurtda kullanılan polis teşkilatına kayıtlı İHA'ların bakım, onarım satın alımı, uçuş kararı, verilerin saklanması, korunması tek bir birim üzerinden Ankara'da bulunan EGM Havacılık dairesi üzerinden yürütülmektedir. Polisin İHA kullanımında elde edilen veriler adli bir vakaya karışmadıysa 5 yıl süre ile saklanmaktadır, adli bir vaka durumu oluştuysa süresiz saklanmaktadır.¹⁶⁴

Polisin suçla mücadele de etkin biçimde İHA kullanmaktadır. Polis suçla mücadelede görevini idarenin düzenleyici işlemleriyle veya kanunla yürütür. Hukuk devletinde esas, polisin faaliyetlerinin dayanağının kanun olmasıdır.¹⁶⁵ İHA'lar birçok polislik faaliyeti açısından faydası olsa da kamunun aydınlatılması ve bilgilendirilmesi hususunda yetersiz kalınması halinde polisin yalnızca İHA kullanmasından ziyade diğer polislik hizmetleri ile ilgilide kamuoyu algısının olumsuz etkilenebilme ihtimali yüksektir.¹⁶⁶ Birçok ülkede mahkeme kararı olmadan bilgi ya da

¹⁶¹ EGM, "2019 Faaliyet Raporu", Son Güncelleme: 18.12.2021, s. 42.

<https://www.egm.gov.tr/strateji/strateji-faaliyetleri>

¹⁶² İçişleri Bakanlığı, "2020 Bütçe Sunuşu", Son Güncelleme: 18.12.2021, s. 194.

<https://www.icisleri.gov.tr/strateji/2020-butce-sunumu>

¹⁶³ EGM, "Güvenlik", Son Güncelleme: 03.01.2021. <https://www.egm.gov.tr/guvenlik-goklerde-emin-ellerde>

¹⁶⁴ EGM Havacılık Dairesi Başkan Yrd. Mehmet Güngör, Polisin İHA kullanımını Hakkında Görüşme, 25 Şubat 2020

¹⁶⁵ Hafizoğulları, "İnsan Hakları, Polis Görevi ve Yetkisi", s. 568.

¹⁶⁶ Alana Saulnier ve Scott N. Thompson, "Police UAV Use: Institutional Realities And Public Perceptions", *Emerald Publishing Limited, Policing, An International Journal*, 39/4 (2016), s. 689. <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-11-2015-0136>.

delil toplamak maksadıyla polisin İHA kullanımı tartışılmaktadır.¹⁶⁷ Son yıllarda yaygınlaşan ve kullanımı artan İHA'lara ilişkin hukuki düzenlemelerin yapılması gereği ortaya çıkmaktadır. Özellikle 2013 yılından itibaren birçok devlet İHA kullanımı konusunda ülkelerinin mevzuatlarına göre hukuksal bir düzenleme getirmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda, devletler ticari İHA'ların entegrasyonunun sağlanması amacıyla önleyici yasal düzenlemeler yapmaları tavsiye edilmektedir. Birçok ülke iç hukuklarında İHA'larla ilgili yasal düzenlemeler yaparken Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (International Civil Aviation Organization-ICAO) tarafından yayımlanan düzenleme ve kararları dikkate almaktadır.¹⁶⁸ Ticari ve bireysel hava araçları ile ilgili yasal düzenleme yapma yetkisi Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM)'nin görev ve yetkisindedir. Ayrıca sivil havacılık sektörünün gelişimine katkı sağlayacak tedbirlerin alınması da kurumun görev ve yetkileri kapsamında sayılmaktadır. SHGM'nin görev ve sorumluluk alanı yalnızca sivil havacılık faaliyetleriyle sınırlıdır. Askeri ve güvenlik faaliyetleri dışında kalan bütün havacılık faaliyetleri ise, sivil havacılık faaliyeti olarak kabul edilmektedir.¹⁶⁹

1.2.4.3.3. Çeşitli Ülkelerde Kolluğun İnsansız Hava Aracı (İHA) Kullanımı

Bu başlık altında İnsansız Hava Aracının (İHA) çeşitli ülkelerde kullanımına değinilmiştir. ABD'de farklı eyaletlerde ve çeşitli Avrupa ülkelerinde İHA kullanımına yönelik uygulamalar hakkında bilgiler verilmiştir.

1.2.4.3.3.1. ABD'de Kolluğun İnsansız Hava Aracı (İHA) Kullanımı

Devlet kurumlarında ilk İHA kullanan ülke ABD'dir.¹⁷⁰ Amerikan Federal Hükümeti, Amerikan hava sahası üzerinde münhasır egemenliğe sahiptir, federal yasalar bu konudaki herhangi bir eyalet yasasının üstünde yer almaktadır. ABD hava sahası ile ilgili düzenleme yapma Federal Hükümet adına Federal Havacılık İdaresi'nin (FAA) yetkisindedir, 2012 yılında Modernizasyon ve Reform Yasası kabul edilmiştir. Eyaletler, özel hayatı korumak güvenlik önlemlerinin sağlanması, uçuşa yasak bölgelerin ayrılması, İHA'ların kullanımını sınırlamak gibi konularda mevzuat düzenlemesi yapabilmektedir. FAA İHA kullanımında kurumları Kolluk Kuvvetleri ve

¹⁶⁷ Yardımcı, "İnsansız Hava Aracı Kullanımından Doğan Sorumluluk", s. 145.

¹⁶⁸ Gizem Yardımcı, "İnsansız Hava Araçlarına Türk Mevzuatından Bir Bakış", *Journal of Aviation*, 3/1 (2019), s. 69.

¹⁶⁹ Dikmen, "İnsansız Hava Aracı (İHA) Sistemlerinin Hava Hukuku Bakımından İncelenmesi", s. 159

¹⁷⁰ Adam Zwickle, Hillary B. Farber ve Joseph A. Hamm, "Comparing Public Concern And Support For Drone Regulation to The Current Legal Framework", *Behavioral Sciences & The Law*, 37/1 (2018), s. 110.

Kamu Güvenliği ile ilgili olmak üzere ikiye ayırmıştır.¹⁷¹ FAA'nın temel görevi ulusal hava sahasının fiziksel olarak korunması ve bireylerin korunmasını kapsayacak kadar genişletebilecek bir yetkiye dayanmaktadır. Kamuoyunun FAA'dan bireyleri sadece fiziksel korumadan ziyade özel hayatı da içerecek koruma tedbirleri alması yönünde beklenti oluşmaktadır.¹⁷² ABD'de uzun yıllar başta askeri amaçlı kullanılan İHA'lar daha sonra polis tarafından da kullanılmaya başlamıştır.¹⁷³ Kolluk kuvvetlerinin kullandığı 55 pounds (yaklaşık 25 kg) ve 400 ft. (yaklaşık 122 m) yüksekliğe kadar uçan İHA'ların FAA tarafından verilen Yetki Belgesini (Certificate of Authorization, COA) almak zorundalardır. Kolluk kuvvetlerinin İHA kullanımını kısmen ABD Adalet Bakanlığı tarafından desteklenmiş ve finanse edilmiştir. Her COA genellikle 2 yıl geçerliliğini korur ve İHA'ları çalıştırmak için gereken operasyonel ve sistem tanımını, operasyon alanını, performans özelliklerini, uçuşa elverişlilik gerekliliklerini, acil durum prosedürlerini, görsel gözetim/tespit kabiliyetini ve yer ekibi yeterliliğini belirlemektedir. COA alan kamu kurumları arasında ABD Hava Kuvvetleri, Savunma İleri Araştırma Projeleri Ajansı (DARPA), FBI, NASA, Seattle ve Houston Polis departmanları ve çeşitli devlet üniversiteleri bulunmaktadır.¹⁷⁴ İHA'ların ABD'de polis departmanları tarafından birçok alanda kullanılmaktadır. 2019 yılında çeşitli türlerde ABD'de kolluk kuvvetlerinde 1.1 milyon İHA mevcut iken 2021 yılında bu sayının 3.5 milyon adede ulaştığı tahmin edilmektedir. Şu anda ABD'de 43 eyalette 347 kolluk kuvveti birimine yardımcı olmak için İHA'lar kullanılmaktadır. Polis teşkilatları, arama kurtarma, trafik kazalarının yeniden yapılandırılması, olay yeri inceleme, gözetleme ve gösteri ve yürüyüşleri izleme için İHA'ları kullanmaktadır. Bu geniş kullanım yelpazesine rağmen, şu anda İHA'ları kullanan polisler genellikle önceden planlanmış operasyonlar ve olay yeri dokümantasyonu için İHA kullanabilmektedir.¹⁷⁵ Kolluk kuvvetlerinin İHA kullanımına yönelik yoğun taleplerine rağmen yetkilendirme makamı olarak FAA İHA kullanımını ile ilgili katı koşullar uygulayarak, kısıtlama politikası uygulamaktadır.¹⁷⁶

¹⁷¹ "Unravelling The Future Game of Drones Can They Be Legitimized?", *Nishith Desai Associates*, 2018, s. 7.

¹⁷² Stanley ve Crump, "Protecting Privacy From Aerial Surveillance: Recommendations for Government Use of Drone Aircraft", s. 2.

¹⁷³ Dafinova, "Police Surveillance Drones and Their Impact On The Right To Privacy Comparative Analysis Between The Legislations of The USA And The UK", s. 20.

¹⁷⁴ Dafinova, "Police Surveillance Drones and Their Impact On The Right To Privacy Comparative analysis between The Legislations of the USA and the UK" s. 21.

¹⁷⁵ Curt Fleming, "Remote Drone Dispatch: Law Enforcement's Future?", *Police Chief Magazine*, Son Güncelleme: 10.01.2019.

<https://www.policechiefmagazine.org/remote-drone-dispatch/?ref=9bb872bfcc1d163ffe46da9d7396e66e>.

¹⁷⁶ Stanley ve Crump, "Protecting Privacy From Aerial Surveillance: Recommendations for Government Use Of Drone Aircraft", s. 8.

2005 yılında ilk defa polisiye faaliyet olarak nitelendirilebilecek sınır güvenliği ve gözlemi için 6 İHA İç Güvenlik Bakanlığı tarafından satın alındı.¹⁷⁷ 2011 yılında İç Güvenlik Bakanlığı tarafından gönderilen İHA sığır hırsızlarını takip etmesine ve tutuklamasına yardımcı olması için Kuzey Dakota polisinin yardıma yollanmıştır.¹⁷⁸ FBI, 2006 yılından 2013 yılına kadar; kaçırma vakalarında, arama kurtarma operasyonlarında, uyuşturucu ile mücadele operasyonlarında ve firari soruşturmalarında sekiz kez ve ulusal güvenlik davalarında iki kez İHA kullanıldığını kabul edilmiştir fakat bu kullanımların hiç birinde önceden mahkeme kararı alınmamıştır. Seattle Polis Departmanı ve Los Angeles Polis Departmanı, İHA satın almalarına ve gerekli COA'ları elde etmesine rağmen, vatandaşlardan muhalefeti nedeniyle İHA'larının kullanımını durdurmuştur. Georgia'daki iki polis departmanı, Cobb County Polis Departmanı ve Gwinnett County Polis Departmanı, ciddi trafik kazalarında kaza mahallinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için, sanal gerçeklikte ve haritalamada İHA teknolojisini kullanmaktadır.¹⁷⁹ New Mexico, New Hampshire ve New York Meclislerin de, polisin bir arama emri olmaksızın İHA kullanmasını yasaklayan yasa tasarıları getirilmiş ve Oklahoma Meclisi, İHA'ların polis kullanımına ilişkin benzer kısıtlamalar önerilmiştir. Mevcut veya tasarı halinde olan yasama çabaları büyük ölçüde polisin İHA teknolojisini kullanmasını kısıtlamayı amaçlamaktadır.¹⁸⁰

Adli gözetimi sağlayabilmek için 17 eyalette cezai bir soruşturmada polisin İHA kullanabilmesi için arama emri alması gerekmektedir. 8 eyalette arama emri ile ilgili mevzuat değerlendirme aşamasındadır.¹⁸¹ Nevada ve Virginia'da, polisin İHA'ları gözetleme için kullanmadan önce bir arama emri çıkarmasını gerektiren bir yasa çıkarılmış, Teksas'da polisin İHA kullanabilmesi için sadece makul sebebin olması yeterli olduğuna dair düzenleme yapılmıştır.¹⁸² Rhode Island Eyaletinde, yüz tanıma veya herhangi bir görüntüyü yakalamak için İHA'ların kullanılmasını yasaklayan ayrıntılı bir yasa önerilmiştir. Kuzey Dakota, kolluk kuvvetlerinin ölümcül olmayan silahlı İHA'ları kullanmasını yasallaştıran ilk eyalet olmuştur.¹⁸³

Uluslararası Polis Şefleri Birliği (IACP), 20.000 kolluk profesyonelinden oluşan Virginia merkezli bir grup tarafından, 2012 yılında polis departmanları için İHA kullanım kılavuzları

¹⁷⁷ Daniel McGlynn, "Domestic Drones", *CQ Press*, 23/ 37 (2013), s. 895.

¹⁷⁸ McGlynn, a.g.e., s. 895.

¹⁷⁹ Sakiyama, "The Balance Between Privacy and Safety In Police UAV Use: The Power Of Threat and Its Effect On People's Receptivity", s. 10.

¹⁸⁰ Gregory S. MCNeal, William Goodwin ve Sezen Jones, "Warrantless Operations of Public Use Drones: Considerations For Government Agencies", *Fordham Urban Law Journal*, 44/3 (2017), s. 707.

¹⁸¹ Zwickle, Farber ve Hamm, "Comparing Public Concern And Support For Drone Regulation To The Current Legal Framework", s. 121.

¹⁸² Seharwat, "Drone Privacy Laws: A Comparative of the US, UK, And India", s. 117.

¹⁸³ Seharwat, a.g.e., s. 144.

oluşturdu. Polisin İHA kullanarak takip edilen kişilerin makul bir mahremiyet beklentisi olduğundan önceden yargı yoluyla izin almak, İHA tarafından toplanan verilerin yalnızca bir suçla ilgiliyse saklanması gerektiğine; İHA'ların silahlandırılmasının yasaklamasının, görevli personelin İHA'ları keyfiyete göre kullanması halinde görevi kötüye kullanma yönünden sorumlu tutulması gerektiğine dair tavsiye niteliğinde bir yönerge hazırlanmıştır.¹⁸⁴

ABD'de; İHA'larla ilgili düzenlemeler genellikle kamu güvenliğini öncelikleyken bir perspektiften hazırlanmaktadır. Toplumun özel yaşam ile ilgili endişeleri; hem kişi hak ve hürriyetlerinin erozyona uğramaması hem de ortaya çıkabilecek sosyal maliyetler hususunda yasa yapıcıların; felsefi, etik ve yasal açıdan durumu değerlendirerek, mevcut hukuki düzenleri hızla geride bırakan gelişen bu teknolojinin karşısında, toplum tarafından yükselen endişeleri gidermeye odaklanmaktadır.¹⁸⁵ Polisin İHA'ları kullanımı, kamu güvenliği risklerinin (suç) azaltılmasının kişisel mahremiyet pahasına gelebileceği etik bir gri alan ortaya koymaktadır. Arama ve kurtarma gibi acil durumlar haricinde, polisin yoğun İHA kullanması, mahremiyetin ihlallerine ve gerekçesiz gözetlemeye ilişkin endişelerin ortaya çıkması muhtemeldir.¹⁸⁶

ABD'de İHA kullanımı ile ilgili tıpkı telefon dinlemelerinde olduğu gibi, İHA kullanımında özel hayatın korunması mahkemelerin içtihat geliştirmesinden ziyade Kongre'nin düzenlemesi gereken bir konu haline gelmektedir. Kolluk kuvvetlerinin kamu güvenliğini ve refahını artırmak için insansız hava araçları kullanmasını yasaklamak yerine, yasal düzenlemeler yapılması önerilmektedir. Yasa ile düzenlemenin önemi, özel hayatın gizliliğinin devlet tarafından güvence altına alınmasını sağlamış olacağı düşünülmektedir. Bu açıdan ABD Kongresi, kullanılan İHA'ların türleri ve kullanım koşullarını tanımlayan yasal düzenlemeler yapabilir. Yasama organı aracılığıyla yapılan düzenlemelerin bir başka yararı da teknolojiye olası ilerlemeler sebebiyle yasal düzenlemenin işlevsiz hale gelmesi durumunda gerekli görülen bölümleri değiştirebilir veya güncelleyebilir. Böylece kamu güveni ve düzeni ile bireylerin özel hayatının gizliliği korunması arasında denge sağlanmış olacaktır.¹⁸⁷ ABD'de Federal Yüksek Mahkeme havadan gözlem ile ilgili tıpkı gizli telefon dinlemelerinde mevcut içtihadın gelişmesine büyük etkisi olan davalardan olan Olmstead, Katz davaları gibi ilerleyen dönemler de polisin havadan

¹⁸⁴ McGlynn, "Domestic Drones", s. 893.

¹⁸⁵ Zwickle, Farber ve Hamm, "Comparing Public Concern And Support For Drone Regulation To The Current Legal Framework", s. 122.

¹⁸⁶ Zwickle, Farber ve Hamm, a.g.e., s. 121.

¹⁸⁷ Philip J. Hiltner, "The Drones are Coming: Use of Unmanned Aerial Vehicles for Police Surveillance And Its Fourth Amendment Implications", *Wake Forest J.L. & Pol'y*, 3/2 (2013), s. 415.

gözlem ile delil elde etmesi ile ilgili Federal Yüksek Mahkemenin kararlarında referans olma ihtimali olan üç önemli dava olmuştur.¹⁸⁸

1.2.4.3.3.1.1. California v. Ciraolo

Bu önemli üç davanın ilki olan California v. Ciraolo davası 1986 yılında karara bağlanmıştır. Davada; polis, bir şüphelinin evinin arka bahçesinde marihuana yetiştirdiğine dair isimsiz ihbar aldı. Ancak, altı metrelik dış çit ve on metrelik bir iç çit görüşü engellemekteydi, polis sanığın arka bahçesinin üzerinden özel uçak kiralarak, özel bir kamera ile evin üzerinden yaklaşık 300 metre yukarıdan uçuş gerçekleştirildi ve gerçekten marihuana yetiştirildiği görüldü ve bu gözleme dayanarak arama izni alındı.¹⁸⁹ Mahkeme, bunun Anayasasının Ek 4. maddesi kapsamında “açık görünüm” doktrinine dayanan bir “arama” olmadığına karar verdi. Mahkeme bu davada Katz davasının ikinci testine odaklandı.¹⁹⁰ Davalının çitle çevrili bahçesinde mahremiyet beklentisinin makul olup olmadığını, yasadışı bitkilerin sanığın evinin sınırları içinde olmasının, yetkisiz polis gözleminin yasaklandığı anlamına gelmediğini belirtmiştir. Kolluk kuvvetleri, olma hakkına sahip oldukları ve faaliyetleri açıkça görünür kılan bir kamusal bakış noktasından, “fiziksel olarak müdahaleci olmayan bir şekilde” yasal olarak evle ilgili gözlemler yapabilirler. Ayrıca, kenevir bitkileri çıplak gözle kolayca ayırt edilebilirdi. Bu nedenle, hava yollarında özel ve ticari uçuşun rutin olduğu bir çağda, davalı için 300 metre yükseklikten çıplak gözle görülebilen esrar bitkilerinin polis tarafından gözlemlenmesini, anayasanın korumasını ve engellemesini beklemek mantıksız kabul edilmiştir.¹⁹¹ Mahkeme vaka ile ilgili beşe karşı dört oyla ihlal olmadığına karar verdi. Dava ile ilgili en önemli noktalardan birisi karşı oy kararında polis veya özel kişilerce kullanılan yüksek donanımlı modern teknolojiler kullanarak bireylerin özel hayatı için tehdit teşkil edebileceği konusunda vurgu yapılmıştır.¹⁹²

1.2.4.3.3.1.2. Dow Chemical Co.

Federal Yüksek Mahkeme California v. Ciraolo davası ile aynı gün Dow Chemical v. United davasında da benzer karar vermiştir. Ancak Dow Chemical davasında, Ciraolo davasından farklı olarak iki konu ele alınmıştır. Birinci konu; “teamül hukuku”na göre “endüstriyel müstemilat”

¹⁸⁸ Scharf, “Game of Drones: Rolling the Dice with Unmanned Aerial Vehicles and Privacy”, s. 29.

¹⁸⁹ Bentley, “Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against the Beneficial Use of Drone Technology”, s. 277.

¹⁹⁰ Katz davasında Hâkim Harlan’ın yazdığı çoğunluk görüşünde irdelenerek ikili bir teste tabi tutulmuş ve öncelikle bir mahremiyet beklentisinin var olup olmadığının, ikinci olarak da bu beklentinin makul olup olmadığının araştırılması gerektiği vurgulanmaktadır.

¹⁹¹ Hiltner, “The Drones are Coming: Use of Unmanned Aerial Vehicles for Police Surveillance and its Fourth Amendment Implications”, s. 406.

¹⁹² Scharf, “Game of Drones: Rolling the Dice with Unmanned Aerial Vehicles and Privacy”, s. 30.

alanın kişinin konutu gibi mahremiyet beklentisinin olduğu bir alan gibi kabul edilip edilmeyeceği ve ikinci konu; özel mülkiyetin “genel olarak kamuya açık olmayan son derece gelişmiş gözetim ekipmanı” kullanılarak gözetlenmesinin makul bir mahremiyet beklentisini ihlal edip etmeyeceği hususunda olmuştur.¹⁹³ Davanın konusu: sanayi tesisini denetlemek isteyen Amerika Birleşik Devletleri Çevre Koruma Kurumu (EPA) denetçileri tesise alınmayınca, sivil uçuşların gerçekleştiği bir irtifadan haritacılıkta kullanılan yüksek teknolojlili bir kamera yardımı ile profesyonel fotoğrafçı tutarak sanayi tesisinin fotoğraflarını çekirmişlerdir.¹⁹⁴ Federal Yüksek Mahkeme Ciraolo davasındaki içtihadının aynısını bu davada da uygulamıştır. Sanayi tesisinin fotoğrafının çekilmesinin arama olmadığını söylemiştir. Çünkü ticari faaliyetin gerçekleştiği bir alandaki makul özel hayat beklentisi daha azdır. Federal Yüksek Mahkeme mevcut davada uygulamamış olsa da özel mülkiyetin devlet kurumları tarafından izinsiz olarak gözetlenmesinin Anayasasının Ek 4.maddesini ihlal edebileceği bazı durumların olabileceğini kabul etmiştir. Ek olarak mahkeme, Dow Chemical'ın analizini farklı bağlamlara genişletirken dikkatli olunması gerekliliğini vurgulamıştır. Dow Chemical davasında, mahremiyet beklentilerinin en yüksek olduğu bireyin evinden farklı olarak, bir endüstriyel tesisin “müştemilat alanı”nın gözetimini içeriyordu.¹⁹⁵

1986 yılında karara bağlanan Dow Chemical Co. Davasının bugüne en önemli yansıması olarak, Federal Yüksek Mahkeme ilerleyen dönemlerde kullanılan teknolojinin daha da karmaşık yapıda olacağı ve insan görüşünü daha da arttıracak (termal veya x-ray görüntüleri gibi) donatılmış araçların izinsiz arama yöntemlerini değiştireceğini ve genişleteceğini vurgulamıştır.¹⁹⁶

1.2.4.3.3.1.3. Florida v. Riley

1989 yılında karar verilen üçlemenin sonuncu davasında; polis, aldığı isimsiz bir ihbar üzerine sanığın evinin arka bahçesinde marihuana yetiştirdiğine dair ihbar almıştır. İhbarı doğrulamak için arka bahçeyi gözlemleyemeyince, yaklaşık 120 metre yükseklikten helikopter kullanıldı. Telefoto lens kullanarak marihuana yetiştirildiğini tespit etmek için fotoğraflar çekildi. Federal Yüksek Mahkeme elde edilen delillerin uygunluğunu kabul etmiştir.¹⁹⁷ Bu davada; California v.

¹⁹³ Hiltner, “The Drones are Coming: Use of Unmanned Aerial Vehicles for Police Surveillance and Its Fourth Amendment Implications”, s. 407.

¹⁹⁴ Bentley, “Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against the Beneficial Use of Drone Technology”, s. 278.

¹⁹⁵ Scharf, “Game of Drones: Rolling the Dice with Unmanned Aerial Vehicles and Privacy”, s. 31.

¹⁹⁶ Diane Rosenwasser Skalak, “Dow Chemical Co. v. United States: Aerial Surveillance and the Fourth Amendment”, *Pace Environmental Law Review*, 3/2 (1986), s. 296.

¹⁹⁷ Bentley, “Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against the Beneficial Use of Drone Technology”, s. 281.

Ciraolo davasına kıyasla daha alçak bir irtifada uçulduğunun şüphelinin evini veya evinin bahçesini kullanımını engelleyecek bir ihlal olup olmadığı üzerine odaklanılmıştır. Helikopterin kullanıldığı yüksekliğin kanun ve yönetmeliklere uygun olarak, kamuoyu tarafından makul özel hayat beklentilerini karşıladığı kabul edilmiştir.¹⁹⁸ Polisin havadan gözetleme yapmak için helikopter kullandığı durumlarda bir aramanın yapıp yapılmadığını belirlemede farklı yaklaşımlar benimsemiştir. Bazı mahkemeler, yalnızca helikopterin kamuya açık hava sahasında olup olmadığını dikkate almaktadır ve polisin “olma hakkına sahip olduğu” bir yerde bulunması halinde aramanın makul olduğunu kabul etmektedir. Bazı eyalet mahkemeleri, uçuş süresi, gürültü ve uçuşun sebep olduğu rüzgârın şüphelinin mülkünü kullanmasına engel olacak bir müdahalenin olup olmadığı incelenmektedir. Bir grup eyalet de; yapılan gözetimin rastgele mi yoksa gözetimin belirli bir hedefe yoğunlaştırılmış biçimde mi suçun tespit edildiğine dikkate almaktadır.¹⁹⁹

Hava gözetleme üçlemesi, hava gözetleme konularını ele alan diğer mahkemeler için yeni ve ek içtihatlar geliştirmeye yönelik emsal olmuştur. Ciraolo'daki Mahkeme, gözetimin kamuya açık hava sahasında gerçekleşip gerçekleşmediğini dikkate almıştır. Dow Chemical, kullanılan teknoloji türüne odaklanarak tartışmaya başka bir boyut kazandırmıştır. Son olarak, Riley hava gözetleme aracının yüksekliğine ve davalının normal mülk kullanımına müdahale edilip edilmediğine odaklanılmıştır. Tek bir İHA üzerinde aynı anda kullanılacak pek çok teknoloji nedeniyle, mahkemeler, bir arama olup olmadığını ve bir kişinin arama yapıp yapmadığını belirlemek için polis tarafından kullanılan İHA'nın birleşik etkisi dikkate alınmalıdır. Mahkemelerin, bu üç faktörlü testi kullanarak; İHA'nın kendisi ile ilgili hususlar; (boyutu, yüklenen faydalı yük ve görünüm), gözetlemenin kapsamını ve gözetimin yaygınlığını dikkate alarak içtihat geliştireceği düşünülmektedir.²⁰⁰

Bu üç önemli dava da ilkesel olarak özel mülkiyetin havadan gözetlenmesi için İHA'ların kullanımı hakkında önemli sorunlar ortaya koymaktadır. Bu davalarda FAA'nın düzenlemeleri esas alındığında sadece hava güvenliği ile ilgili oldukları ve bireyin makul mahremiyet beklentisine değinilmemektedir. On yıl önce, hiç kimse üç metrelik, uzaktan kumandalı bir İHA'nın evlerini gözetlemesini beklemezdi. Ancak, şimdi, hemen hemen her polis departmanı kendi İHA filosuna sahip olmaktadır, dolayısıyla böyle bir olasılık gün geçtikçe artmaktadır. Polisin yasal olarak bulunma hakkına sahip olduğu hava sahasından bir şey görebiliyorsa, bireyin

¹⁹⁸ Scharf, “Game of Drones: Rolling the Dice with Unmanned Aerial Vehicles and Privacy”, s. 32.

¹⁹⁹ Bentley, “Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against the Beneficial Use of Drone Technology”, s. 282.

²⁰⁰ Scharf, “Game of Drones: Rolling the Dice With Unmanned Aerial Vehicles and Privacy”, s. 54.

makul bir mahremiyet beklentisi olmalı mıdır? Bireyin, toplumun kabul ettiği mahremiyet beklentisine sahip olması için, o belirli irtifada hava sahasında seyahatin ne sıklıkta olması gerekir? Sadece makul olmak zorunda mı? Kentler de veya havaalanlarının yakınında yaşayan insanların, kırsalda yaşayan insanlara görece mahremiyet beklentileri azalmalı mıdır? Teknoloji ilerledikçe kişinin mahremiyet beklentileri azalmalı mı? Soruları polisin İHA kullanımı ile beraber gündeme gelmektedir.²⁰¹

1.2.4.3.3.2. Avrupa’da Kolluğun İnsansız Hava Aracı (İHA) Kullanımı

Avrupa ülkelerinde de Polis yaygın bir şekilde İHA kullanmaktadır. Bunun sonucu olarak vatandaşlar hakkında, birçok kişisel veri toplanmakta ve kaydedilmektedir. Bireylerin özel hayatlarına saygı gösterilmesi temel haklarından. AB’de kişisel verilerle ilgili düzenleme Genel Veri Koruma Yönetmeliği (GDPR) ile yapılmaktadır. Polisin İHA aracılığıyla topladığı veriler de, kişinin yüzü, kişinin bedensel özellikleri, davranışları, özel hayatı veya mesleki faaliyetleriyle ilgili ayrıntıları içerebilir ve bu veriler kişisel veri olarak kabul edilmektedir. Bu elde edilen verilerin sonucu olarak o kişiye nasıl davranılacağına, değerlendirileceğine dair kararlar alınırken bu veriler kullanılmaktadır. Bazen bu veriler kullanılarak İHA’lar uzun süre belirli bir kişiye odaklanmakta veya onu hedeflemektedir. Polis İHA’lar aracılığıyla bahsi geçen verileri toplarsa, bireyin gözlemlendiğine, kişisel verilerin nasıl kullanıldığına ve kişisel verilerin kime dağıtıldığına dair bilgi vermekle yükümlüdür. Bireyin dokümanede edilmiş kişisel verileri revize etme, kişisel verilerin işlenmesini sınırlama ve kişisel verilerin toplanmasına itiraz etme hakkı bulunmaktadır. Ayrıca, polis veri toplama işleminin yasal dayanağını ve amacını açıklamalıdır. Polis İHA’ları kapsamlı bir şekilde kullanılmasının sonucu olarak, GDPR’nin gerektirdiği şeffaflık normlarına uygunlu tartışılmaktadır.²⁰²

Fransa’da sivil insansız hava araçlarının kullanımına ilişkin hızlı bir şekilde yasal düzenlemeler yapılmıştır. Fransa’da, polis kamusal alanda İHA’lar kullanmaktadır. Bununla birlikte, 2020 yılı boyunca İHA’ların pandemi önlemlerinin kontrolü amacıyla kullanılması, medya, temel hak ve özgürlükleri savunan dernekler tarafından iki konu tartışmalara yol açmıştır. Bu bağlamda; İHA’ların hem genel nitelikte (tasarım, kullanım, mesuliyet) hem de kamera, çeşitli sensörler veya davranışsal analizleri algılayabilen algoritmalar ile donatıldığında temel hakların korunması gibi büyük sorular ortaya çıkarmaktadır. Fransa’da, Polis tarafından kullanılan İHA’lar devlet

²⁰¹ Hiltner, “The Drones Are Coming: Use of Unmanned Aerial Vehicles for Police Surveillance And its Fourth Amendment Implications”, s. 409.

²⁰² Patrik Saari, “Ethical Considerations of Future Police Surveillance Drone Utilization: Modern Form of Law Enforcement or Big Brother Violating Civil Rights?”, *Finland Futures Research Centre*, 2020, s. 14.

aracı sıfatıyla görev yapmaktadır. İHA'lara ilişkin yasal çerçeve, sivil havacılığa özgü hükümlere (sivil insansız hava araçlarına ilişkin düzenlemeler) dayanmaktadır. Sonuç olarak Devlet adına kullanılan insansız hava araçları hibrit bir yasal çerçeveye sahiptir. Kararnameler, askeri talimatnameler ek olarak uygulanmaktadır. Ancak, bunların genel hava sahasına entegrasyonu amacıyla kullanımlarını düzenleyen hiçbir özel düzenleme yapılmamıştır. Bugüne kadar, gözetleme kameralarının kullanımını düzenleyen Fransız İç Güvenlik Yasası, polis İHA kullanarak elde ettiği görüntülerle ilgili herhangi bir özel düzenleme yapılmamıştır. Şu anda, polis tarafından kullanılan İHA'lar, CCTV'nin genel çerçevesine tabidir, ama yalnızca sabit kameralar için düşünülmüş bir düzenlemenin İHA'ların mobil ve farkı teknolojilerle donatıldığı düşünüldüğüne uygulamada sorunlar yaşanmaktadır.²⁰³ Almanya'da İHA kullanımını bazı Avrupa ülkelerine görece geride olmasına rağmen, Alman polisi futbol holiganlarını ve kentsel alanları izlemek için İHA kullanmaktadır. Belçika ve İtalya'da polis, İHA'lar vasıtasıyla kaçak göçmenleri ve izinsiz gösterileri takip etmektedirler. Hollanda ve İsviçre'de polis esrar içenleri tespit etmek için özel bir İHA kullanmaktadır, 2008'deki Avrupa Futbol Şampiyonası'ndaki futbol taraftarlarını takip etmek için emniyet güçleri İHA kullanmışlardır. Hollanda ayrıca polis İHA'ları mahkeme kararı olan meskenlerin tahliyesi sırasında kullanmaktadır.²⁰⁴ İngiltere İHA kullanımının ve yasal düzenlemesinin en gelişmiş olduğu ülkelerden biridir. Polis sınır kontrolleri, büyük kalabalıkları izlemek, suçu önlemek veya tespit etmek, olay müdahalelerine yardımcı olmak için İHA'ları kullanmaktadır. Londra'daki 2012 Olimpiyat Oyunlarında törenin güvenliği sağlamak için “otoparklarda şüpheli davrandığı düşünülen insanları takip ederek ve kalabalıktaki bireyler hakkında istihbarat toplamak” için İHA'lar kullanılmıştır.²⁰⁵

İngiltere'de kamu kurumlarının bireyin mahremiyet hakkına müdahale etme ve gizli gözetim yürütme yetkilerini düzenleyen ilk yasal düzenleme Soruşturma Yetkilerinin Düzenlenmesi Yasası (The Regulation of Investigatory Powers Act) 2000 yılında yürürlüğe girmiştir. RIPA gözetleme türlerini güdümlü ve müdahaleci olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Yetkilendirmeyi veren sorumlu kurumların hangileri olduğunu ve yetkilendirmenin hangi koşullarda verilebileceğini (yasal gerekçeler) belirlemektedir. Yönlendirilmiş gözetim, önceden yetkilendirme prosedürünün imkânsız hale getirildiği, olaylara veya durumlara anında yanıt verilmesini gerektirebilecek belirli bir soruşturma veya operasyon amacıyla gerçekleştirilen gözetim olarak tanımlanmaktadır. Esas olarak halka açık yerlerde bulunur ve belirli bir kişinin

²⁰³ Laurène Baudouin, “Overview of the French and European Regulations on Aerial Drones”, *Foro, Revista de Derecho Law Journal*, 36 (2021), s. 76-87.

²⁰⁴ Rachel L. Finn, David Wright, “Unmanned Aircraft Systems: Surveillance, Ethics and Privacy in Civil Applications”, *Computer Law & Security Review*, 28/2 (2012), s. 189-191.

²⁰⁵ Seharwat, “Drone Privacy Laws: A Comparative of the US, UK, and India”, s. 125.

hareketlerini ve eylemlerini izleyebilir, onu takip edebilir, dinleyebilir veya film çekebilir. Yetkilendirme, ulusal güvenlik gibi RIPA 28(3) bölümünde belirlenen yasal gerekçelerden herhangi biri veya suçun önlenmesi veya tespit edilmesi ya da düzensizliğin önlenmesi amacıyla bir yetkilendirme görevlisi tarafından verilebilir. Yetkilendirme, ilgili bir adli makam yetki verilmesini onaylayan bir emir verene kadar geçerli olmayacaktır. Bu nedenle yasa koyucu, yönlendirilmiş gözetimin yasal ve haklı olacağına dair çifte güvence sağlar. Bu nedenle, halka açık bir gösteri sırasında ilgili bir kişiyi izlemek için polis tarafından bir İHA konuşlandırılırsa, özel bilgi toplama ve gözetim farkındalığı eksikliği gerekçesiyle yönlendirilmiş gözetim için bir izin gereklidir.²⁰⁶

Müdahaleci gözetim ise, gözetime tabi olan kişinin binada veya araçta bulunduğu durumlarda konutlarda veya özel bir araçta gerçekleştirilir; aynı zamanda farklı bir cihaz vasıtasıyla gerçekleştirilen gözetime de atıfta bulunabilir.” Yetkilendirme, ciddi suçların önlenmesi veya tespit edilmesi amacıyla RIPA 32(3) bölümünde belirtilen gerekçelerle kıdemli bir yetkilendirme memuru veya atanmış bir polis yardımcısı tarafından verilmelidir. Yetki, bir Adli Komiser tarafından onaylanmadıkça ve Komiserin kararı yetkiyi veren kişiye verilmedikçe yürürlüğe girmeyecektir. Gözetim kategorileri hala insanlardan ziyade mekânları korumaya yöneliktir ve gözetim, yalnızca birey mülk veya araç içindeyse “müdahaleci” olarak kabul edilmektedir. İngiltere’de ayrıca CCTV’lerle ilgili kullanılan mevzuat İHA kullanımı için de benzerlikler teşkil etmektedir, ancak CCTV kameraları gibi güvenlik kamerası cihazlarıyla eş tutuluyor olması tartışmalara yol açmaktadır. İHA’lar gelecekte yüz tanıma teknolojileri gibi daha müdahaleci yüklerle donatılabilir, bu bağlamda kamuoyunda endişeler artmaktadır. İngiltere’de polisin İHA kullanımına yönelik mevzuat ve farklı durumları belirleyen çeşitli yasal araçlar içermektedir. Gözetim türleri ve yerine getirilmesi gereken yasal gereklilikler hem bireyler hem de polis için bir muğlaklık yaratmaktadır. Gözetim türleri ile ilgili olan karmaşıklığa rağmen kişisel verilerin korunması konusunda özel bir hassasiyet ortaya konmaktadır, kişisel verilerin saklanması sadece ceza davaları için uygulanmaktadır aksi halde veriler silinmektedir.²⁰⁷ Özel hayatın gizliliği hakkı ulusal, uluslararası ve Avrupa düzeyinde de korunmaktadır. ABD’de anayasa ek 4. madde, ülkemiz anayasasında 20. Maddenin benzer şekilde; AİHS 8. madde de koruma altına alınmıştır.

²⁰⁶ Dafinova, “Police Surveillance Drones And Their Impact On The Right To Privacy Comparative Analysis Between the Legislations of The USA And The UK”, s. 40.

²⁰⁷ Seharwat, “Drone Privacy Laws: A Comparative of the US, UK, and India”, s. 131.

Kamu huzuru ve güvenliğini sağlamak için istisnalar dışında, herkesin özel hayatına, aile hayatına konut dokunulmazlığına ve iletişim özgürlüğe sahiptir.²⁰⁸

²⁰⁸ Saari, "Ethical Considerations of Future Police Surveillance Drone Utilization: Modern Form of Law Enforcement or Big Brother Violating Civil Rights?", s. 15

2. BÖLÜM

ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ VE YENİ NESİL TEKNOLOJİLER

2.1. Özel Hayat Kavramı

İnsan, yaratılışı gereği toplumsal bir varlıktır. Toplumsal yaşamın bir parçası olan insanın başkalarından ayrı salt kendine ait bir özel yaşamı olması anlamına gelmektedir.²⁰⁹ İnsanın toplumsal varlık olması onun kendine özgü özel ve gizli yaşam alanı arzusu gerçeğini değiştirmemektedir. Çünkü bu birlikte yaşam ile insan topluma katılma isteğine sahipken diğer taraftan insanın özgürlüklerinden ve kendi iradesinden vazgeçtiği anlamına gelmediği bilinmektedir.²¹⁰ İnsan; hem herkese açık olan toplumda var olma isteğine hem de toplumdan uzak, kendi ile baş başa kalacağı özel alanında yaşama arzusuna sahiptir.²¹¹

İnsanlık tarihinin en başından günümüze özel hayat önemli bir kavram olarak insanın sahip olduğu temel hak ve özgürlükler olarak karşımıza çıkmaktadır.²¹² Ayrıca özel hayat kişiliğin çekirdeği olarak kabul edilmektedir.²¹³ Bu çekirdek alana kimsenin müdahalede bulunamayacağı başkalarının denetiminden ve gözetiminden özerk alanı temsil eder.²¹⁴ Bireye devletçe ya da özel kişiler tarafından müdahale edilemeyeceği, kişiliği serbestçe geliştirebilmesi için kendisi veya beraber olmayı tercih edeceği insanlarla baş başa kalabileceği özerk bir alanın sağlanması zorunludur.²¹⁵

Birçok ulusal ve uluslararası belgede özel hayat kavramı yer almasına rağmen özel hayat kavramını tanımlamak ve kapsamının belirsizliği en çok sorun teşkil eden konu olmuştur.²¹⁶ Özel hayatın gizliliği kavramıyla en çok vurgulanmak istenen özel hayatın saklı yönünü ön plana çıkarılmakta, herkes tarafından bilinmeyen, erişilemeyen kişinin kendisi tarafından kişiliğini geliştirmek ve manevi değerlerini koruma altına almasını “gizlilik” nitelendirmesiyle ifade

²⁰⁹ Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar”, Ankara Barosu Dergisi, 67/4 (2009), s. 9.

²¹⁰ Oya Araslı, “Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı ve TC. Anayasasında Düzenlenişi”, Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Ankara Üniversitesi, 1979, s. 8.

²¹¹ Aydın Akgül, “Danıştay Kararları Işığında Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması”, *Danıştay Dergisi*, 133 (2013), s. 19.

²¹² Doğan Kılıncı, “5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 9A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20/2 (2016), s. 577.

²¹³ Durmuş Tezcan, “İnternet Karşısında Özel Hayatın Korunması ve Adli Yardımlaşma, İnternet Hukuku Sempozyumu”, İzmir, 2002, s. 531.

²¹⁴ Veli Özer Özbek, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak Arama”, Ankara: Seçkin Yayıncılık 1999, s. 28.

²¹⁵ Behiye Eker Kazancı, “Kişilerin İzinsiz Görüntülerinin Alınmasının TCK m. 134 Çerçevesinde Korunması”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9/1 (2007), s. 132.

²¹⁶ Yaşar Salihpaşaoğlu, “Özel Hayatın Kapsamı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17/3 (2013), s. 227.

etmektir.²¹⁷ Özel hayatın tüm unsurları belirli derecelerde mahremiyet içermektedir ancak gizli alanda kişinin özel hayatının mahremiyetinin korunacağına dair beklentisi en yüksek seviyededir. Kişi gizli alanında mekânsal mahremiyeti, bilgi mahremiyeti ve kişi mahremiyetini de kapsayan dar bir kavramsal çerçevede makul bir mahremiyet beklentisi içerisindedir.²¹⁸

Özel hayatın korunması hakkında dünya çapında genel bir uzlaşma olsa da, özel hayatın ne olduğunu tanımlamak, sınırlarını çizmek yerine hangi koşulların özel hayatla ilgili olduğu hangi eylemlerin onu ihlal ettiği veya müdahale olduğunu saptamak neredeyse imkânsızdır. Demokratik toplumun temeli olarak görülen özel hayat sosyal ilişkiler kurmamızı ve devam ettirmemiz açısından kritik önem sahiptir.²¹⁹ Bir şeyin net tanımlanamaması onun, önemsiz olduğunu veya var olmadığını göstermemektedir. Özel hayatın tanımı konusunda belirsizliklere rağmen, bu hak; toplumla ilişki kurmamıza ve bunu sürdürmemize, fiziksel ve ruhsal sağlığımız için kritik öneme sahiptir. Bu hak, insanlığımızın tamamlayıcı bir parçası, özgürlüğümüzün kalbi ve tüm özgürlüklerin başlangıcı olarak değerlendirilmektedir.²²⁰

Özel hayat kavramı ile birlikte aynı anlamda kullanılan birçok kavram vardır; ‘özel hayat hakkı’, ‘özel hayatın gizliliği hakkı’, ‘mahremiyet hakkı’, ‘özel hayatın korunması ve gizliliği hakkı’, ‘özel hayata saygı gösterilmesi hakkı’, ‘özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı’, ‘özel hayata, aile hayatına, konut ve haberleşme özgürlüğüne saygı hakkı’ gibi kavramlar kullanılmaktadır. Bu kavramların kullanılmasında amaç özel hayatın koruma altına aldığı hakların ifade edilmesidir.²²¹

Özel hayatın üç ana katmandan oluştuğu kabul edilmektedir. İlk olarak; başkalarının bilmesinden, görmesinden rahatsız olunmayan kamuya açık olan “ortak alan”dır. İkinci alan; kişinin belirli insanlarla bilerek ve isteyerek paylaştığı “özel alan”dır. En sonuncu ise; kişinin “gizli alan”dır. Kişinin en yakınındakilerle dahi paylaşmadığı bu yönü itibari ile “sır alan” da olarak kabul edilen en mahrem alanıdır.²²²

²¹⁷ Ersan Şen, “Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması”, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1996, s. 8.

²¹⁸ Doğan Kılınç, “Anayasa Mahkemesinin Özel Hayatın Korunmasına İlişkin 2013/1614 Sayılı Kararı Üzerine Değerlendirmeler”, *International Journal Of Legal Progress*, 1/2 (2015), s. 185.

²¹⁹ Salihpaşaoğlu, a.g.e., s. 255.

²²⁰ Salihpaşaoğlu, a.g.e., s. 236.

²²¹ Ali Korkmaz, “İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014, s. 100.

²²² Mehmet Kahraman ve Muhammed Şahin, “Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre Güvenlik Soruşturması ve Özel Hayata Saygı Hakkı”, *ERÜHFD*, 15/2 (2020), s. 421.

2.1.1. Ortak Alan

Özel hayatın korunması açısından en sorunlu alan ortak alandır. Teknolojik gelişmelerle beraber söz konusu alana müdahaleler artmıştır. Ülkelerin kültürlerinin ve hukuk sistemlerinin farklılık arz etmesi bu hakkın kamusal bağlamda korunmasının sistematüğını zorlaştırmaktadır.²²³ Ortak hayat alanı genel kabul olarak özel hayatın korumasından yararlanamamaktadır. Bu çevrede meydana gelen olaylar zaten diğer kişilerce kolayca izlenir, paylaşılır, bilinir olduğundan, bunların gizli kalmasında kişinin korunmakta olan bir menfaati olmadığı kabul edilmektedir. Ortak hayat çevresindeki olayın izlenip, ifşası hukuka aykırı olmamak şartı ile mümkündür. Dedikodu amaçlı, küçük düşürmeyi hedefleyen, şeref ve haysiyete dokunur biçimde, gerçek dışı ifadelerle ortak hayat çevresindeki olayların açıklanması ise hukuka aykırıdır.²²⁴ Bireyin kamuya açık alanlardaki yaşamı olarak kabul edilebilecek olan ortak alan, bireyin statüsü, bireyin bilinirliği gibi unsurlar ortak alanın sınırlarının belirlenmesinde etkindir. Toplumdaki tanınırlık arttıkça bireyin ortak alanın sınırları genişlemektedir zira bir film yıldızının, bir siyasetçinin özel hayatının sınırları sıradan insanlara göre geniş olmaktadır. Bu tip insanların özel hayatını başta basın olmak üzere toplumun her kesiminden merak edilecek ve bilinmek istenecektir.²²⁵ Modern insanın dağarcığında “mahremiyet” samimiyet, güven ve duygusal yakınlığı işaret etmektedir. Kamusal yaşam artık bu imkânları sunamadığı için bireylerin gözünde gayri şahsi, yararsız, bayat ve anlamsız görünmektedir. Ne var ki, ortak alan da bireyin beklentilerini karşılayamamaktadır. İnsan ilişkilerinin gittikçe deforme olduğu, kamusal yaşamın zayıfladığı hoşgörünün yerini hoşgörüsüzlüğün aldığı, insanların duygu ve düşüncelerini gizlediği bireylerin birbiri ile konuşma hakkı yerine “yalnız kalma hakkı”na gizlendiği kamusal yaşamın davranışsal olarak gözlem, pasif katılım ve bir tür röntgencilğe indirgemıştır.²²⁶

2.1.2. Özel Alan

Kişiyeye yakın olan kişilerle paylaşılan, ortak hayat çevresinde gerçekleşmeyen, ancak yakın kişilere açık olup, bunlar dışı kimselere açık olmayan hayat çevresidir. Kişiyeye yakın olan kimselerden kasıt; aile üyeleri, akrabalar, iş arkadaşları aynı grup üyeleri gibi kimselerdir. Bu

²²³ Bozlak, “Kamusal Bağlamda Özel Hayatın Korunması: ABD Federal Yüksek Mahkemesi Ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uygulaması Arasında Mukayeseli Bir İnceleme”, s. 60.

²²⁴ Mine Kaya, “Telekomünikasyon Alanında Kişilik Haklarının Korunması”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2010, s. 285.

²²⁵ Doğan Kılınc, “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, *AÜHFİD*, 61/3 (2012), s. 1101.

²²⁶ Richard Sennett, *Kamusal İnsanın Çöküşü*, çev. Serpil Darak ve Abdullah Yılmaz, 3.Baskı, İstanbul: Mart Matbaacılık Sanatları, 2010, s.220.

çevrede gerçekleşen olaylar herkesçe bilinebilir ve gözlenebilir olaylar olmayıp sadece belli bir grup ve sayıdaki insana paylaşılan bir alan olarak kabul edilmektedir.²²⁷

Kişinin özel hayatının hukuken korunması kapsamına; kişinin itibar, şöhret ve onurunun, haksız fiiller karşısında korunması, zihinsel ve fiziksel dokunulmazlığının korunması, kişinin adı, kimliği ve fotoğrafının haksız kullanımlar karşısında korunması, kişinin izlenme, gözetlenme ve tacizlere karşı korunması, meslek sırrı kapsamına dâhil olan bilgilerin açıklanmasına karşı korunması gibi konular girmektedir. Kişinin özel hayatının korunması kapsamına giren konulardan yola çıkarak bireylerin kişisel verilerinin hayatın özel alanı kapsamına girdiği kabul edilmektedir.²²⁸

2.1.3. Gizli Alan

Kişinin başkalarının bilmesini görmesini ve duymasını istemediği; kendisi ve güvendiği kimseler dışındakilere kapalı olan hayat çevresi, gizli hayat çevresi olarak kabul edilmektedir. Kişi, gizli hayat çevresindeki olayları veya sırları ancak kendisi isterse, istediği biçimde, istediği oranda ve istediği kimselerle paylaşabilir. Bu nedenle, kişinin izni ve bilgisi dışında bu alana girilemez, araştırılmaz, edinilen bilgiler açıklanamaz. Gizli hayat çevresine, sır niteliğindeki konular, aile hayatı, cinsel yaşamı, duyguları, mektupları, haberleşmesi, kişisel bilgiler ile kişinin yaratıcılığını ve kişiliğini geliştirmesi için gerekli olan tüm mahremi, yalnız kalma hakkı (right to be let alone) olarak ifade edilmektedir.²²⁹ Bir olayın gizli yaşam alanına girmesi iki kriterle anlaşılmaktadır. Objektif ve sübjektif şartlar; objektif şart; bu olayın herkes tarafından bilinir ve izlenir olmaması, sübjektif şart ise kişinin bu olayı gizli tutma iradesidir.²³⁰

Hayatın gizli alanı, kişinin kimse ile paylaşmadığı sır, duygu ve düşünce alanı olarak ifade edilmektedir. Bu alan herkese hatta devletin müdahalesine bile belirli şartlar dışında kapalı bir alandır. Bu alana girilmesi birey için yıkıcı sonuçlara yol açabilmektedir.²³¹ Teknolojinin gelişiminin çok hızlı arttığı günümüzde mahremiyete yönelik ihlallerde geometrik diziyle artmaktadır. Tüm toplum her an gözetime açık duruma gelmiştir. Herhangi bir etkin yasal ve yargısal denetim mekanizması olmadan veri kaydı önlemez hal almaktadır. KGYS kameraları, İHA'lar, telefon dinlemeleri, internet kullanımı gibi teknolojilerle erişilemez mahrem bir alan

²²⁷ Kaya, "Telekomünikasyon Alanında Kişilik Haklarının Korunması", s. 286.

²²⁸ Sultan Üzeltürk, *1982 Anayasası ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı* İstanbul: Beta Yayınları, 2004, s. 169.

²²⁹ Kaya, "Telekomünikasyon Alanında Kişilik Haklarının Korunması", s. 287.

²³⁰ Ahmet Kılıçoğlu, "Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukuksal Sorumluluk", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1993, s. 89

²³¹ Şaban Cankat Taşkın, "Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçu", *TBB Dergisi*, 2010, s. 218.

yok denecek kadar azalmaktadır.²³² Hayatın gizli alanı olarak kabul edilen alana girilmesi ağır bir hak ihlali olduğundan, bu alan her türlü müdahaleye karşı mutlak bir şekilde korunmaktadır. Gizli alan her türlü müdahaleye karşı “mutlak” bir şekilde korunmuşsa da hayatın özel alanı “kural olarak” üçüncü kişilere ve devlet müdahalesine karşı korunmuş, ancak bu alan dokunulmaz olarak kabul edilmemiştir. Bu hakka, yani alana, suçla etkin mücadele veya başka kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması gibi nedenlerle müdahale edebilmek mümkün olduğundan, bu alanda sağlanan korumanın nisbi koruma olduğu ifade edilmiştir.²³³

2.2. Özel Hayatın Kapsamı

İnsan bir taraftan toplumla birlikte yaşama arzusuna sahipken diğer taraftan herkesten uzak kendine ait özel ve gizli bir alanda yaşamak istemektedir.²³⁴ Özel alanın kapsamı somut olaylardan yola çıkarak; kişinin kimliğine ilişkin bilgiler, parmak izi, cinsel yaşamındaki davranışları, tıbbi verilerin toplanması ve kayıtlarının tutulması, kişinin manevi bütünlüğü, kişinin aracı, konutu gibi özel yerlerin aranması, evraklarına el konulması, telefonlarının izlenmesi, dinlenmesi ve kayıt altına alınması, kamuya açık yerlerde KGYS kameraları tarafından görüntüsünün alınması kaydedilmesi, posta gönderilerinin açılması, okunması, kişinin fotoğrafı, şanı, şöhreti, yaşam tarzı gibi konular özel hayatın kapsamında değerlendirilmektedir.²³⁵

Özel hayatın çok yönlülüğü ile beraber karmaşıklığı; koruma alanları, koruma ilkeleri, uygulanan sınırlamalar ve müdahalelerle anlaşılmaktadır. Kişinin davranış ve ilişkileri, kişisel tercihleri özel hayatına yön verir. Aslında özel hayat, kişinin istediği gibi davranma ve yaşama özlemi olarak değerlendirilebilir. Bireyin bağımsızlığının kalbi olan gizlilik özel hayatın temelidir.²³⁶ Özel hayatın gizliliğinin kapsamı çerçevesinde, kişinin özel hayatının içerisinde olabilecek her türlü bilgi, duygu, düşünce, olgu gibi hayat tecrübesinin bir sonucu olan kişinin diğer insanlarla paylaşmak istemediği ve saklı tutulmasını beklediği, makul bir neden olmadıkça kimsenin erişemediği beklentisi vardır, Bu durumda da kişinin özel hayat kapsamında değerlendirilebilecek her türlü bilgiyi, yaşanmışlığı kimlerle paylaşacağını, ne kadarını

²³² Mehmet Yüksel, “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 58/1 (2003), s. 183.

²³³ Veli Özer Özbek, Mehmet Nihat Kanbur, vd. *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 917.

²³⁴ Aydın Akgül, “Danıştay Kararları Işığında Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması”, *Danıştay Dergisi*, 133 (2013), s. 19.

²³⁵ Yeşim Çelik, “Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması Ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 32 (2017), s. 394.

²³⁶ Kılınç, “5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 9A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması”, s. 585.

paylaşmak istediği, bilginin sınırlarını kendisinin çizmesi özel hayatın gizliliğinin kapsamında değerlendirilmektedir.²³⁷

Bireyin sadece mahremiyet hakkını veya özel alanın “giz”i yanında kişinin başkalarının bilmesinden rahatsız olmadığı kamusal alanı ve kişinin giz alanına dâhil olamayan sınırlı sayıda kişi ile paylaştığı özel alan da özel hayatın gizliliği ile korunmaya çalışılan hakların bir başka boyutunu kapsamaktadır.²³⁸ Özel hayat kişiliğin geliştirilmesi açısından özel bir öneme sahip olan temel haklardandır. Özel hayat hayatın özel yönü ve gizli yönü olarak ikiye ayrılmakta, özel olarak korunan alan hayatın gizli yönü olduğu ifade edilmektedir.²³⁹

2.2.1. Mahremiyet

Mahremiyet, kamu sorununu kamusal olanın varlığını yok sayarak çözüme çabasıdır. Her yok sayma gibi mahremiyet kavramı da geçmişten günümüze tartışılan bir kavramdır.²⁴⁰ Mahremiyet, genel olarak bireyin; yalnız başına kalabildiği, istediği kişilerle, istediği zaman, istediği ölçüde, istediği şekilde ilişki ve iletişim kurabildiği kendi belirlediği ve belirlediği alan üzerinde olan hakkı olarak ifade edilmektedir. Mahremiyet toplumdan ve kalabalıklardan kaçmak değil, “toplum içinde ayırt edilmeme hakkı” başka bir anlatımla, kalabalıklar içinde de yalnız kalabilme hakkıdır.²⁴¹ İnsanların bildiklerinin bir kısmını paylaşmadığı sır olarak tuttuğu, kişi aldığı kararları kendi isteğiyle savunduğu ve mücadelesini verdiği, sınırlarını kendi çizdiği kendi krallığını kurduğu, burada tek ve bölünmez egemenliklerini sürdürdükleri alandır.²⁴² Özel hayat, kontrolü kişinin elinde olan ve başkasının müdahalesini istemediği temelinde mahremiyet olan özel bir haktır.²⁴³ Özel hayatın gizliliği ile mahremiyet kavramları aynı anlamı ifade etmek üzere birbirlerinin yerine kullanılmakta ise de, özel hayatın gizliliği kavramı mahremiyet kavramından daha geniş bir içeriği kapsamaktadır. Kelime anlamı, gizli olma durumu, gizlilik olan mahremiyet, özel hayatın yalnızca bir yönünü ifade eder. Özel hayatın gizliliği ise, kişinin yalnızca mahrem olan alanını değil, aynı zamanda mahrem olmayan kamuya açık alanını da kapsamaktadır. Bu bakımdan özel hayatın gizliliği kavramı, mahremiyet kavramına göre daha geniş bir alanı ifade etmektedir. İnsanların mahremiyet anlayışları farklılıklar göstermektedir;

²³⁷ Saadet Yüksel, *Özel Yaşamın Bir Parçası Olarak Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Gizliliğine Önleyici Denetimle Müdahale*, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2012, s. 11.

²³⁸ Sultan Tahmazoğlu Üzeltürk, “Özel Hayatın Korunmasına İlişkin Başlıca Sorunlar”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Ocak (2008), s. 95.

²³⁹ Eker, “Kişilerin İzinsiz Görüntülerinin Alınmasının TCK m. 134 Çerçevesinde Korunması”, s. 158.

²⁴⁰ Richard Sennett, *Kamusal İnsanın Çöküşü*, s.47.

²⁴¹ Yüksel, “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi”, s. 182.

²⁴² Zygmunt Bauman, *Akışkan Modern Dünyadan 44 Mektup*, 4. Baskı, İstanbul: Habitus Kitap, 2018, s. 36.

²⁴³ Korkmaz, “İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması”, s. 99.

fiziksel mahremiyet esasen “yalnız kalabilme” önceliği olanlar olduğu gibi bilgi mahremiyeti (görüntü toplama ve kayıt altına alma) yönünden de endişelerini ifade edenler bulunmaktadır.²⁴⁴ Kişisel verilerin kaydedilmesi ve işlenmesi temel hak ve özgürlerin uzantısı olan mahremiyet ile yakından ilişkilidir. Ölçülülük ilkesi gereği kişi ile ilgili kişisel veri toplandığında kişi ile ilgili veri toplanıp, işlendiğinde en az zarar verecek usul ve yol izlenmelidir.²⁴⁵ Mahremiyet hakkı, sosyal bilimciler tarafından, bireyin fiziksel, psikolojik ve ruhsal esenliği de dâhil olmak üzere insan onurunun korunması için gerekli olarak kabul edilmektedir. Şu anda tüm teknolojik ilerlemeler ile karşı karşıya olduğumuz temel sorunlardan biri, bu teknolojik gelişmelerin bireyin mahremiyet hakkına yönelik oluşturduğu tehdittir. Mahremiyet aynı zamanda demokratik değerlerimizin merkezinde yer alır ve bu nedenle bir bireyin mahremiyetinin korunmasında toplumun ve bireyin menfaati vardır.²⁴⁶ Hukukun mahremiyeti ne ölçüde, nasıl koruyacağını kapsama oldukça tartışmalıdır. Mahkemeler, mahremiyetin yeri, zamanı dâhil olmak üzere çeşitli hususları tartar; zaman, gözlemci ile gözlenen arasındaki ilişki, ihlal veya müdahale gibi ölçekleri değerlendirir. Bu bağlamda mahremiyet sadece bireyler için önem arz eden psikolojik bir ihtiyaç değildir, aynı zamanda toplum yaşamı ile de yakından ilgisi bulunan sosyolojik bir olgudur.²⁴⁷

Bireysel perspektiften bakıldığında, mahremiyetin ihlali ancak artan güvenlik ihtiyacından dolayı belirli bir mahremiyet kaybı kabul edilebilmektedir. Ancak, yeterli güvenliğin ne kadar olduğu her zaman öznel ve bu nedenle, polisin kapsamlı bir şekilde İHA konuşlandırılması durumunda mahremiyet ve güvenlik konularının toplumda tartışılır hale gelmesi muhtemeldir.²⁴⁸ 2004 yılında balkonda öpüşen bir çift New York polis helikopteri tarafından dört dakika boyunca filme alındı. Mahremiyet beklentisinin makul olduğu bir alanda, polisin kasıtlı olarak gözlem ve kayıt yapması İHA kullanımının artması ile bu tür vakaların artması ihtimalini kuvvetlendirmektedir.²⁴⁹ İHA'ların bireyin mahremiyetine yönelik oluşturduğu riskler açısından yasa koyucu tarafından dikkate alması gerekmektedir. İHA'lar anlık erişim sağlanarak çektiği görüntüleri herhangi bir dizüstü bilgisayar, cep telefonu veya tablete aktarabilmeleri nedeniyle kişinin mahremiyet hakkını ihlal etme kabiliyetine sahiptir. Suistimal potansiyeli bu nedenle çok

²⁴⁴ Zwickle, Farber Hamm, “Comparing Public Concern And Support For Drone Regulation To The Current Legal Framework”, s. 113.

²⁴⁵ Göksu Hazar Erdiç, “Ölçülülük İlkesi ve Açık Rıza Kapsamında Biyometrik Verilerin İşlenmesi”, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, 2/1 (2020), s. 1.

²⁴⁶ Samantha Huneberg, “The Rise of the Drone: Privacy Concerns”, *Journal of Contemporary Roman-Dutch Law*, 1/81 (2018), s. 266.

²⁴⁷ Yüksel, “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi”, s. 211.

²⁴⁸ Saari, “Ethical Considerations of Future Police Surveillance Drone Utilization: Modern Form of Law Enforcement or Big Brother Violating Civil Rights?”, s. 15.

²⁴⁹ Stanley, Crump, “Protecting Privacy From Aerial Surveillance: Recommendations for Government Use of Drone Aircraft”, s. 12.

endişe vericidir. Gözetim teknolojileri ile elde edilen veriler sadece “özel hayat” ve “ayrımcılık yapmama” beklentilerinin ötesinde nasıl ve nerede kullanıldığını açıklama meselesine dönüşmektedir. Kullanımının getirdiği riskler ışığında İHA'lara yönelik uygun düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.²⁵⁰

2.2.2. Kamusal Alanda Özel Hayat Hakkı

Tıpkı özel yaşam alanının tanımlanmasın da bir fikir olmadığı gibi kamusal yaşam alanı ile ilgili de net bir tanımlama yapmak imkânsızdır. Bireysellik kadar toplumsal yaşama katılmakta eş güçte bir arzudur. Bu bağlamda iki alan arasında net sınırlar yoktur. Özel hayatın olduğu yer kamusal alan olabileceği gibi kamusal alanda da özel hayat alanı olabilir.²⁵¹ Orta Çağda Habermas'ın tanımladığı şekilde hükümdarın şahsında simgelenen bir kamusal hali egemen olmuştur. Hükümdar egemenliğin görülen yüzü olduğu için aynı zamanda kamusal hali de temsilcisi olmuştur. Bu bağlamda aleniyet, umumiyet ve aynı zamanda mahremiyet sembolleri aynı zatta birleşmiştir. Dolayısıyla, özel ve kamusal arasındaki ayrım da bir anlamda karmaşıklaşmıştır. Zira hem politik hem de toplumsal olarak ne kamusal alanı oluşturacak bir siyasallık hali ne de özel ve kamusal hayat arasındaki ayrımı pekiştirecek seviyede sembolik bir evren etkin olabilmiştir. Modern anlamda; özel hayat ve kamusal hayat hükümdarın sarayında sıkışan ve derinleşen nihai biçimi devletten ayrılarak toplumun içerisinde istisnai bir hukuk haline gelmesi ile ortaya çıkmaktadır.²⁵²

Kamusal alan; girmek isteyen herkese açık olan, bireyin yaptığı eylemlerin işitilebilir ve görülebilir olduğunu baştan kabul ettiği belirli olan alanlardır.²⁵³ Kamusal alan, tarihsel olarak, devletten ayrılmış bir toplumla bağlantı içinde ortaya çıkmıştır; siyasal ve toplumsal taleplerin meydana çıktıkları: “toplumsalın kendi başına bir alan olarak teşekkül etmesi, bir yandan hayatın yeniden üretimi özel biçimlere büründükçe, fakat diğer yandan da bir bütün halinde özel alan kamusal önem kazandıkça mümkün olabilmiştir. Demokrasinin gerçekleştirilebilirliğinin sağlamak amacıyla kapitalizm koşulları altında kamusal alan araç haline gelmiştir. Vatandaş ile devlet arasındaki müzakere süreci kamusal alanda ortaya çıkmaktadır ki meşru bir demokrasi

²⁵⁰ Huneberg, “The Rise of the Drone: Privacy Concerns”, s. 267.

²⁵¹ Âbdurrahman Eren, “Özgürlükler Mekânı Olarak Kamusal Alan”, *AÜEHF Dergisi*, 9/3-4 (2005), s. 102.

²⁵² Mustafa Ali Mınarlı, “Kamusal Alanın Kavramsal Sınırları”, *İnsan & İnsan Dergisi*, Sayı:21, 2019, s. 581.

²⁵³ Bauman, *Akışkan Modern Dünyadan 44 Mektup*, s. 32.

için vatandaş kendisi ile ilgili konuların düzenlenmesinde bir özne olarak kamusal alanda var olması gerektiği ifade edilmektedir.²⁵⁴

Kamusal alanda; KGYS, İHA gibi kamera takip sistemleri kullanılarak; kamusal verilerin toplanması, kaydedilmesi, saklanması, verilerin iletilmesi gibi hususların varlığı, sağlığa ve kişiliğe ilişkin gizli bilgiler, fiziksel durum, malvarlığının açıklanması özel hayata müdahale teşkil etmektedir.²⁵⁵ Söz konusu gözetim araçlarına yönelik hukuki düzenlemeler yapılmadıkça, bunların toplum huzur ve güvenine sağladığı faydalar kadar, bireyler için telafisi olmayacak sonuçlar doğurma ihtimali mevcuttur.²⁵⁶ Kamusal alanlar demokratik toplumlarda özgürlüklerin varlık sebebidir. Bu bağlamda kamusal alanların kendisi özgürlükleri sınırlandırmanın bir gerekçesi olamaz fakat kanunla, hakkın özüne dokunmadan meşru bir gerekçe ile ölçülü bir şekilde sınırlanabilir ve müdahale edilebilir. Başka bir anlatımla; kamusal alanda özgürlükler sınırlanabilir, ama kamusal alanın kendisi bir sınırlama gerekçesi olarak kabul edilemez.²⁵⁷ Söz konusu kamusal alanlara yasal düzenlemeler ile sıkı denetim altına alınmadığı takdirde özgürlükler açısından sağladığı faydalar kadar, bazı kişilerin döndürülemez noktalara götürebileceği de aşikârdır. Son yıllarda artan terör saldırı ile ilgili vatandaşların güvenlik endişeleri ile ilgili teknolojik araçlarla izlenmesi konusunda hükümetlere baskı yapmaktadırlar. Hükümetlerin vatandaşların güvenlik taleplerini gerekçe göstererek yasal düzenleme yapmakta isteksiz davranmaktadırlar. Bu noktada yapılması gereken, kamu huzuru ve güveni için gözetleme yapanların bu kadar etkin bir gücü, gereksiz, aşırı ya da amacına uygun kullanıp kullanmadıkları konusunda “gözetleyeni gözetlemek” yönünde sıkı denetimlerin yapılması gerekmektedir.²⁵⁸

Kamusal bilginin sistematik toplanması, bu verinin belirli makamlarda toplanması, bu veri birikiminin kişinin uzak geçmişini de içermesi söz konusu olduğunda özel hayatın kapsamının genişleyeceği değerlendirilmektedir. İHA’lar genellikle olağan şüphelileri hedef almaktadır; yoksullar, farklı ırktan insanlar ve hükümet karşıtı protestocular, toplum için güvenlik tehdidi olarak görülen “anti-sosyal unsurları” tespit etmek için polisin ağırlıklı olarak İHA kullandığı ifade edilmektedir. Polisin zaten marjinalleştirilmiş grupları daha fazla hedef alarak İHA

²⁵⁴ Jürgen Habermas, Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü, çev. Tanıl Bora ve Mithat Sancar, 5.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003, s.233.

²⁵⁵ Korkmaz, “İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması”, s. 101.

²⁵⁶ Bozlak, “Kamusal Bağlamda Özel Hayatın Korunması: ABD Federal Yüksek Mahkemesi Ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uygulaması Arasında Mukayeseli Bir İnceleme”, s. 66.

²⁵⁷ Eren, “Özgürlükler Mekânı Olarak Kamusal Alan”, s. 122.

²⁵⁸ Bozlak, “Kamusal Bağlamda Özel Hayatın Korunması: ABD Federal Yüksek Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uygulaması Arasında Mukayeseli Bir İnceleme”, s. 67.

kullanması ayrımcılık olarak düşünülmektedir.²⁵⁹ Bu bağlamda kamusal alanda; ayrımcı gözetleme yapılması toplum güven ve huzurunun bozulması için riskler taşımaktadır. Örneğin; İngiltere’de kamusal alandaki kameraları kullanan operatörlerin orantısız olarak siyah insanları daha fazla gözlemlendiği tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalara göre siyah insanların beyaz insanlara göre nüfustaki varlıkları oranına göre bir buçuk veya iki kat daha fazla gözetlenme olasılıkları bulunmaktadır.²⁶⁰

Gözetim teknolojilerinin kamusal alanda varlığı, toplumsal hareketlere ve kamusal muhalefet faaliyetlerine katılmayı caydırabilecek “caydırıcı etkisi” nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğünü sınırlayabileceğine dikkat çekilmektedir. Kamusal alanlarda bulunmamak, izlenmekten kurtulmanın tek yolu olacağından, seyahat özgürlüğü de ihlal edilmiş olacaktır. Ayrıca, İHA’larının sözlü ifadeleri algılayacak kapasitelerinin olması, yaygın olarak kabul edilmeyen konuları tartışmaktan toplumu caydırabilir, bu da düşünceyi açıklama özgürlüğüne müdahale edebilir. İHA’ların yerden tespit edilememesi, “bireylerin sürekli izlenirken davranışlarını ayarladıkları”, ifade özgürlüğünü sınırlayan otokontrollü bir duruma yol açabilmektedir.²⁶¹

2.3. Özel Hayat Kavramının Tarihsel Gelişimi

Özel hayat kavramının genel olarak tanınması 20. yüzyılda gerçekleşmiştir. Yaşama hakkı, kölelik yasağı gibi geleneksel haklardan farklı olarak özel hayat kavramı içtihatlar yoluyla kavramsallaşmış, ulusal ve uluslararası birçok belge de özgürlüğün sınırları ve çerçevesi net olarak tanımlanmamış olsa da kabul görmüş bir hak kategorisidir.²⁶² ABD’de özellikle fotoğrafçılığın ve sarı gazeteciliğin²⁶³ yaygınlaşması özel hayata olan müdahalelerin artmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda ABD’deki ve diğer hukuk anlayışlarında özel hayat kavramının

²⁵⁹ Ivana Roagna, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkının Korunması”, çev. Ayşe Gül Alkış Schaling, *Avrupa Konseyi İnsan Hakları El Kitapları*, 2012, s. 19.

²⁶⁰ Stanley ve Crump, “Protecting Privacy From Aerial Surveillance: Recommendations for Government Use of Drone Aircraft”, s. 12.

²⁶¹ Saari, “Ethical Considerations of Future Police Surveillance Drone Utilization: Modern Form of Law Enforcement or Big Brother Violating Civil Rights?”, s. 14.

²⁶² Sultan Tahmazoğlu Üzeltürk, “Özel Hayatın Korunmasına İlişkin Başlıca Sorunlar”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/1 (2008), s. 95.

²⁶³ Ferdinand David Schoeman, *Philosophical Dimensions of Privacy An Anthology*, Cambridge University Press, 1984, s. 173.

Warren ve Brandeis makalelerini yazdıklarında henüz sarı basın kavramı literatüre girmemişti. Sarı gazetecilik ya da sarı basın, çok az ya da hiçbir dayanağı olmadan yapılmış bir araştırmaya göz alıcı haber başlıkları eklenerek daha çok gazete satılmak için yapılan gazetecilik türüdür. Warren ve Brandeis sansasyonel insan hikayelerine olan ilginin artması ve “anlık fotoğraf” çekme teknolojinin gelişmesiyle mevcut yasal düzenlemelerin mahremiyeti yeterince korumadığını, mahremiyetin uygun şekilde korunmasını sağlamak için içtihat hukukundaki anlayışın değiştirilebileceğini yazdıkları makale ile konuya dikkat çekmişlerdir.

literatürdeki başlangıcı olarak kabul edilen 1890 yılında “Harvard Law Review” da yayımlanan Samuel D. Warren ve Louis D. Brandeis tarafından yazılan “The Right to Privacy” (Özel Hayatın Gizliliği) başlığını taşıyan makale ile özel hayatın gizliliğinin “yalnız kalabilme hakkı” olarak tanımlandıkları bu makale de, mevcut hukuki düzenlemelerin özel hayatı yeterince korumadığını, özel hayatın gizliliğini korumak için hukuki düzenlemelerin değiştirilebileceğini ve geliştirebileceği hususunda yeni bir bakış açısı kazandırmışlardır.²⁶⁴ 1890’dan önce John Locke’un üç temel hakkı ifade etmek için kullandığı hayat, özgürlük ve mülkiyet kavramlarından mevcut hukuk anlayışı somut kavramlar üzerinden, mülkiyete ve yaşama karşı yapılan fiziki saldırılara karşı engel olamaya çalışmıştır. Özetle 1890’dan önce özel hayatı tanımlayabilmek için, mülkiyet hakkındaki ilkelerden faydalanılmıştır. Yayımlanan makale ile birlikte bireyin haklarının kapsamının sadece yaşam ve mülkiyet gibi maddi olan değerler üzerinden değil, bireylerin yalnız başına kalma, özel yaşam alanına sahip olma gibi soyut her türlü aidiyetinin muhafazasına kadar uzanan sahiplik ilişkilerini de kapsayan her türlü aidiyetin korunmasını yönelik bir içeriğe dönüşmüştür.²⁶⁵

1928 Olmstead davası; teknolojinin gelişmesi ile özel hayat kavramının arasındaki bağlantıyı anlamak açısından önemli bir davadır. Bu dava da polisin özel telefon konuşmalarını dinlemek için nasıl bir yöntem uygulandığına dair bir örnek sunmaktadır. Şüphelinin evinin dışında bulunan kamuya açık yoldaki telefon kablolarına dinleyici cihaz takılmıştır, şüphelinin telefon görüşmeleri gizlice dinlenilmiştir. Şüphelinin evine veya ofisine girmeden delil elde edildiği için Federal Yüksek Mahkeme dörde karşı beş oyla telefon konuşmalarının gizlice dinlenmesi ile elde edilen delileri kabul ederek verdiği mahkûmiyet kararında Anayasasının Ek 4. maddesini (Fourth Amendment) dar bir çerçevede yorumlamıştır. Federal Yüksek Mahkeme, aramanın (ve dolayısıyla hiçbir anayasal ihlalin) olmadığına karar verirken, ne sanığın “üstünün”, ne de “kâğıtlarının veya eşyalarının” aranmadığını ve “evine fiili bir fiziksel saldırının” yapılmadığını vurguladı, gerçekleşen dinlemenin “sanıkların herhangi bir mülküne izinsiz girmeden” gerçekleştirildiğini ve telefon görüşmelerini dinleyen kolluk görevlileri “konuşmaya katılan iki tarafın da evinde bulunmadığı” gerekçesiyle Federal Yüksek Mahkeme, dinlemede kullanılan cihazın sanığın evinin veya ofisinin bir parçası olmadığını ifade etmişlerdir.²⁶⁶

²⁶⁴ Salihpaşaoğlu, “Özel Hayatın Kapsamı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme”, s. 229.

²⁶⁵ Yüksel, “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi”, s. 199.

²⁶⁶ Jacoby, “Redefining The Right to Be Let Alone: Privacy Rights and The Constitutionality of Technical Surveillance Measures in Germany And The United States”, s. 440.

Baş hâkim Taft çoğunluk adına yazdığı gerekçeli kararında iki noktaya vurgu yapmıştır; birincisi, yapılan dinlemede telefon konuşmalarının maddi bir varlık olmadığını dolayısıyla fiziksel bir el koymadan bahsedilmeyeceğini, ikinci olarak kişinin mülkiyet haklarına bir tecavüzün söz konusu olmadığı, konutta fiziksel bir arama yapılmadığını belirtmiştir.²⁶⁷ Hâkim Brandeis makalesinin yayımlanmasından yaklaşık kırk yıl sonra, 1928'de, sonraki yıllar da Federal Yüksek Mahkemenin içtihadı haline gelecek olan, karşı oy yazısında anayasanın “anlık ve geçici” olmadığını telefon konuşmalarının tıpkı postadaki mektuplar gibi, telefon konuşmasını yapan iki taraf için konuşmanın mahrem olduğunu, kişilerin devlet karşısında dahi baş başa kalabilme hakkına sahip olduğunu vurgulanmıştır. Ayrıca anayasa ile bireylerin güvence altına haklarının sadece maddesel şeyler olamayacağı, kişinin fikirlerinin, duygularının, düşüncelerinin de devlet tarafından korunmayı hak ettiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, devletin kişiye tek başına olma imkânı bırakmayan ve haklı kabul edilemeyecek her müdahalesini, dokunabilir bir şeyin alınması veya bir yere fiziken girilmesi sonucu doğurmasa dahi Anayasa'nın ihlali olarak değerlendirmektedir. 39 yıl sonra Federal Yüksek Mahkeme yapılan gizli dinlemelerle tutumunu Katz davası ile değiştirmiştir.²⁶⁸

1967 yılında Katz davasında, loto, piyango gibi şans oyunlarının numaralarını eyaletler arası telefon hatları üzerinden göndermeye ilişkin yasağı ihlal eden Katz, kamuya açık bir telefon kulübesini kullanarak şans oyunları sayılarını başka eyaletlere göndermekteydi. Federal Soruşturma Bürosu (FBI) ajanları tarafından, delil elde etmek amacıyla Katz'ın kullandığı telefon kulübesine dinleme ve kaydedici cihaz yerleştirilmiştir.²⁶⁹ Katz v. U.S davasında, Federal Yüksek Mahkeme; Olmstead, kararında benimsenip geliştirilen fiziki ihlal doktrinini (trespass doctrine) terk etti. Federal Yüksek Mahkeme Katz kararında daha önce benimsediği içtihatlarından vazgeçerek korunan yerlerin mekânların değil önemli olanın kişinin kendisinin ve özelinin korunmasının olduğu sonucuna varmıştır.²⁷⁰

Katz davasında bireyin özel hayatın gizliliğine toplum karşısında makul saygı beklentisinin olduğu kabulü kavram olarak ilk defa bu davada ortaya çıkmıştır. Hâkim Harlan'ın yazdığı karar yazısında telefon iletişiminin Anayasa'nın ek 4. maddesindeki mahremiyet alanı içinde kabul ederek koruma altına alındığını bu durumun gerekçesini de ikili bir test yöntemiyle açıklamaktadır; öncelikle birey makul bir mahremiyet beklentisi içerisinde olup olmadığı tespit

²⁶⁷ Özbudun, “Anayasa Hukuku Bakımından Özel Haberleşmenin Gizliliği”, s. 275.

²⁶⁸ Timothy T. Takahashi, “Drones and Privacy”, *The Columbia Science and Technology Law Review*, 14/1 (2013), s. 96.

²⁶⁹ Jacoby, a.g.e., s. 441.

²⁷⁰ Ersan Şen, “Anglo Sakson Hukukunda Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 15/18 (1990), s. 88.

edilip, ikinci olarak da bu beklentinin toplum tarafından da kabul edilebilir nitelikte olup olmadığı araştırılır. Bu bağlamda söz konusu beklenti; sübjektif mahremiyet beklentisinin objektif ölçülere göre makul olması şeklinde ifade edilmektedir.²⁷¹

Özel hayat; yaşam hakkı, mülkiyet hakkı gibi klasik haklardan olmadığı için, yaşanan ekonomik, siyasal, sosyolojik ve teknolojik gelişmeler sonucunda gelişen ve değişen bir kavramdır.²⁷² Özel hayat, teknolojik gelişmelere paralel olarak yeniden şekillenmekte ve kapsamı her geçen gün değişmektedir. Bu nedenle özel hayatı tanımlamak mümkün ve gerekli değildir.²⁷³ Yargı, bu hızlı değişimi gözeterek, özel hayat ile ilgili davalarda, bireyin kendi iç dünyası hatta mahreminden de daha geniş bir kavrama denk gelen ve dış dünya ile ilişkilerini kapsayan, her davanın kendisine has boyutları olan bu alanla ilgili tanımlama yapmaktan özellikle kaçınmış davanın kapsamına göre hareket etmektedir.²⁷⁴ ABD vatandaşların özel hayatını korumak için güçlü bir anayasaya sahiptir. Anayasa, mevcut ve yeni düzenlemelerle birlikte hem federal, hem eyalet yasaları ve mahremiyetin ihlaliyle ilgili yasal içtihatlar, İHA'ların kabul edilebilir bilgi toplamasının sınırlarını belirlemede hayati öneme sahiptirler. Benzer şekilde ülkemizde de tüm kamu otoritelerinin katılımı ile İHA kullanımı ile ilgili yasal düzenlemeler yapılması beklenmektedir.²⁷⁵ Yasama organının sessiz kaldığı durumlarda, mahkemeler, mevcut anayasa ek 4. maddenin bireyleri yetkisiz İHA gözetiminden koruyup korumadığını yorumlayarak karar almaktadırlar. İHA gözetiminin anayasaya uygunluğunu inceleyen içtihat hukukunun gözle görülür bir eksikliği vardır, ancak anayasa ek 4. maddeyi benzer gözetim konularına uygulayan alt mahkemeler tutarsız sonuçlara ulaşmaktadır. Bu görüşler net bir fikir birliğinin olmadığını göstermektedir. Federal Yüksek Mahkeme tipik olarak gelişen teknolojilere uyum sağlar ve genellikle bireysel haklar lehinde karar verir, ancak bu genellikle yavaş bir süreçtir. Bu nedenlerden dolayı, ABD'de eyaletler bireysel gizliliği koruyan ve bu teknolojiyi polislin kullanımını için açık ve katı yasal düzenlemeler yapmaları gerekmektedir.²⁷⁶

²⁷¹ Hayden Brown, "Not in My Backyard: State v. Quiday and Warrantless Aerial Police Surveillance", *The Journal of Air Law and Commerce*, 84/1 (2019), s. 122.

²⁷² Kahraman, Şahin, "Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre Güvenlik Soruşturması ve Özel Hayata Saygı Hakkı", s. 419.

²⁷³ Kılınç, "5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması", s. 587.

²⁷⁴ Roagna, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkının Korunması", s. 12.

²⁷⁵ Zwickle, Farber, Hamm, "Comparing Public Concern And Support For Drone Regulation To The Current Legal Framework", s. 124.

²⁷⁶ Bentley, "Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against the Beneficial Use of Drone Technology", s. 252.

Günümüzde elbette banka hesap özetleri, KGYS'leri, İHA'lar, her an yanımızda taşıdığımız akıllı telefonlarımızda Google aramaları ve e-postalar Bu bilgilerin gizli bir yerde kilitli olmaması, özel hayatın gizliliğinin tesis edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu teknolojik gelişmeler özel hayatı etkilemektedir. Bununla birlikte, özel hayatı etkileyen tek bir “teknoloji” dalgası olduğunu iddia etmek, aşırı derecede basit olmaktadır. 1844 yılında özel görüşmeleri kolaylaştıran ilk teknolojik gelişme olan telgrafın icadıyla başlayarak iletişim teknolojileri hızla gelişti. Kongre, bu yeni iletişim aracının, posta yoluyla gönderilen bir mektubun korumasına sahip olup olmayacağını tartıştı. Telgraf kullanıcılarının mahremiyetini korumaya yönelik kongre yasal düzenleme yapması konusunda başarılı olamayınca, yargı erki, mahkeme celbi çıkarmayı reddederek, kolluk kuvvetlerinin bireylerin telgraflarını postalanmış bir mektubu açmasına benzeterek içtihat geliştirmişlerdir. Kongre kısa süre sonra mahkemelerin içtihatlarını takip ederek telgraf iletişimlerinin ifşa edilmesini yasaklayan yasaları yürürlüğe koymuştur ve gelecek birçok teknolojik gelişme için temel oluşturmaktadır. Bundan sonra, Samuel Warren ve Louis Brandeis'in, bazıları tarafından şimdiye kadar yazılmış en etkili hukuk incelemesi makalesi olarak anılan “The Right to Privacy” başlıklı makalesinde özel hayatı teknolojik gelişmelerin tecavüzlerinden korumak için ortaya koydukları anlayış bugün de İHA ve sonrası gelişecek teknolojiler için çok büyük önem arz etmektedir.²⁷⁷

2.4. Özel Hayat ve Distopya

Bilgi iletişim teknolojilerinin toplumsal ve bireysel etkilerini belirlemek oldukça zordur, bu teknolojilerin özel hayata yönelik taşıdıkları riskleri ve tehditleri anlamak için henüz bilgi çağının başında olmamız ve ampirik çalışmaların aşırı karmaşık olması durumun anlaşılmasını güçleştirmektedir. Teknolojik gelişmelerin insan hayatına etkileri en iyi bilim kurgu romanlarında tasavvur edilmiştir. Aslında günümüzde kullanılan teknolojilerin dünün bilim kurgu düşleri olduğunu düşünülürse gelecek ile ilgili fikir vermektedir.²⁷⁸ Bilim kurgu romanları kavramsallaşmış belirli sorunları metaforlar aracılığıyla anlatmaktadır. Metaforlar, sorunu net ve betimleyici bir şekilde ortaya koymaktan ziyade endişe ve korkuları somut bir biçimde ele almaktadır. Metaforlar gerçekçilikleri için değil, odağımızı belirli sosyal ve politik bir meseleye yönelttikleri için öğreticidirler.²⁷⁹

²⁷⁷ Scharf, “Game of Drones: Rolling the Dice with Unmanned Aerial Vehicles and Privacy”, s. 20.

²⁷⁸ Muhittin Tataroğlu, “E-Devlet’te Kullanılan Gözetim ve Kayıt Teknolojilerinin Mahremiyet Üzerinde Etkileri”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1/18 (2009), s. 111.

²⁷⁹ Daniel J. Solove, “Privacy and Power: Computer Databases and Metaphors for Information Privacy”, *Stanford Law Review*, 53/1393 (2001), s. 1419.

1785'te İngiliz filozof ve toplum kuramcısı Jeremy Bentham'ın mahkûmları gözetlemek için "Panopticon" adı verilen halka şeklinde tasarlanmış merkezde bir kule, mahkûmların gardiyanları göremediği ama gardiyanların mahkûmları gördüğü, mahkûmlar da sürekli gözetlendiği algısı yaratan cezaevi modelini kurgulamıştır.²⁸⁰ Bentham Panopticon'u tasarlariken; görülmeden görebilen denetçidir, belirsizlik tam da denetçinin gücünü güvence altına araçlar üretmektedir. Bu mimari yapı da gözetim altında tutma, eylem itibari ile kesintili olsa bile sonuçları itibari ile süreklilik arz etmektedir. Bunu sağlamak için mekanizmanın sürekli gözlem yapması hem çok fazla hem çok azdır: Çok fazladır fiili durumun böyle olması gereksizdir, çok azdır çünkü gerekli olan gözetim altında tutulduğunun bilinmesidir. Bu nedenle Bentham iktidarın görünür ve bu varlığının kanıtlanmaz olması prensibinden hareketle Panopticon'u kurgulamıştır.²⁸¹ Panopticon her ne kadar bir hapisane olarak tasarlanmış olsa da kurgulanan mantık; akıl hastanelerinden, kışlalara, fabrikalara, okullara kadar uyarlanabilecek insanlık tarihindeki en özgün gözetim projelerinden biridir.²⁸² Foucault Hapishanenin Doğuşu kitabında Bentham'ın Panopticon'unu etkileyici bir dille anlatmıştır. Foucault Panopticon'un bir disiplin aygıtı olduğunu amacının düzeni sağlamak, komploları ve isyanları önlemek, tam itaati zorunlu kılmaktır. İnsanlar devamlı görünür olmak ve her an gözlemlenebilir olma gerçeğinin altında hareket ederler, aslında izlendikleri için değil izlenebileceklerinden korktukları için itaat ederler. Bu korku tek başına kontrolü sağlamak için yeterlidir. Foucault'un anlattığı Panopticon sadece bir mimari yapı ile sınırlı değildir. Gelişen tüm teknolojiler insanın izlenmesini daha kolay ve yoğun hale getirmiştir.²⁸³ Antikite dönemi gösteri toplumu olarak kabul edilmektedir. "Az sayıda nesnenin denetlenmesini çok sayıda insan için mümkün kılmak" Bu olguya tapınakların, tiyatroların ve sirklerin mimari yapısı cevap vermekteydi. Bayramların yoğunluğu, duymusal yakınlık, gösteri ile kamusal hayata egemen olmaktaydı. Kanın aktığı bu ayinsel oluşumlarda toplum yeniden güç kazanmakta ve bir an için tek bir büyük beden haline gelmekteydi. Klasik çağ sorunu tersine çevirmiştir: "büyük bir topluluğun anlık görünüşünü az sayıda kişiye, hatta tek bir kişiye sağlamak". Modern çağ devletin sürekli etkisine, toplumsal hayatın bütün ayrıntılarına ve bütün ilişkilerine artan bir gözetim kullanılmaktadır.²⁸⁴

Hareket alanımızın panopticondakilerden daha geniş olmasına rağmen yaşadığımız çağda; sokakta güvenlik kameraları, kredi kartı kullanımı ile banka hesap detayları, mailler, sosyal medya uygulamaları, telefon konuşmaları, İHA'lar ile her an var olduğunu bildiğimiz ama

²⁸⁰ Başar, a.g.e., s. 125.

²⁸¹ Michel Foucault, *Hapishanenin Doğuşu*, 8. Baskı, İstanbul: İmge Kitapevi, 2019, s. 297.

²⁸² Michel Foucault, *İktidarın Gözü*, 5. Baskı, İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, 2019, s. 87.

²⁸³ Solove, "Privacy and Power: Computer Databases and Metaphors for Information Privacy", s. 1415.

²⁸⁴ Foucault, *Hapishanenin Doğuşu*, s. 318.

aslında göremediğimiz gözetim araçları ile yoğun bir gözetim teknolojisi kullanılmaktadır.²⁸⁵ Tüm bu verilerin elde edilmesinde kullanılan gözetim araçları toplumu “disipline edici” araçlar olarak, toplumun kendisini de “disipliner” toplum’ olarak görülmesini sağlayan bir alan oluşturmaktadır.²⁸⁶

Özel hayatının ve sırlarının başkaları tarafından izlendiğini düşünen kişi kendisini toplum karşısında çıplak ve çaresiz hisseder, bu hissin sonucu olarak sürekli başkaları veya devlet görevlileri tarafından takip edildiğini, izlendiğini, ailesi ve yakın çevresiyle yaptığı konuşmaların dinlendiğini düşünen insanlardan oluşan bir toplum ürkek ve korkak insanlardan oluşmuş bir topluma dönüşebilir.²⁸⁷ Bu bağlamda gözetim sadece bireylerin ve toplumun tercihlerini, davranışları takip etmekten öte kişisel verilerin toplanması ve depolanmasını da kapsayan geniş bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır.²⁸⁸ Foucault tüm bu gözetim gücünün sonunda özetle “Gören mi iktidardır, görülmeyen mi yoksa görülmeden gören mi?” diyerek iktidarın tahmin edilemez gücünü sorgulamaktadır.²⁸⁹

Orwell'in “1984” adlı kitabında toplum devletin sıkı kontrolü altındadır. Romanda; bireyselliğe ve en küçük aykırılığa kesinlikle izin verilmemektedir. Resmî ideoloji hayatın tüm akışını belirlemiştir ve kontrol altında tutmaktadır. “Big Brother (Büyük Birader)” merkezi gücün adıdır, “tele ekran” adı verilen teknoloji ile insanlar sürekli gözetlenmektedir, “düşünce polisi” suç olacak düşünceleri tespit edip yakalamaktadır, aslında düşünmek bile yasaktır ve denetim altındadır.²⁹⁰ Duvarlara asılı Büyük Birader’in gözü hep üstünüzdedir. Her eve yerleştirilmiş olan tele ekranlar hem yayın yapabilir hem de görüntü ve ses kaydı alabilmektedir. Tele ekranın görüş alanı içerisinde bulunduğunuz sürece hem işitilebilir hem de görülebilirsiniz. Fakat ne zaman izlenip, izlenmediğinizi bilmeniz mümkün değildir. Düşünce polisinin kimi ne sıklıkla takip ettiği bilinemez, alıcıyı istedikleri zaman kullanabilirler. Daha da ürkünç olan, her an söylediklerinizin işitilebileceği ve karanlıkta olmadığınız sürece her hareketinizin görülebileceğini varsaymak içgüdüsel bir alışkanlık olmaktan çıkar hayatın kendisi olur ve de siz bu gerçeğe yaşamak zorundasınızdır.²⁹¹ Orwell'in “Big Brother” anlatısı, tasvir ettiği dünyanın

²⁸⁵ Karakehya, “Gözetim Ve Suçla Mücadele: Gözetimin Tarihsel Gelişimi ile Yakın Dönemde Gerçekleştirilen Hukuki Düzenleme ve Uygulamalar Bağlamında Bir Değerlendirme”, s. 336.

²⁸⁶ Bozoğlu, “Teknoloji, Yönetim ve Mekân Gözetim, Denetim, Mahremiyet ve Mekânsal Yapılandırma Pratiklerinin Kurumsallaşması”, s. 273.

²⁸⁷ Zahit İmre, “Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 39/1-4 (1974), s. 150.

²⁸⁸ Karakehya, Usluadam, “Neden Gözetl(en)iyoruz”, s. 189.

²⁸⁹ Ali Akay, *Michel Foucault'da İktidar ve Direnme Odakları*, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2000, s. 105.

²⁹⁰ Tataroğlu, “E-Devlet'te Kullanılan Gözetim ve Kayıt Teknolojilerinin Mahremiyet Üzerinde Etkileri”, s. 112.

²⁹¹ George Orwell, *1984*, çev. Celâl Üster, 68. Baskı, İstanbul: Can Yayınları, 2019, s. 346.

dehşetini zekice tespit etmektedir, Orwell'in hayali anti ütopyasındaki en büyük korku, insanların düzene karşı olmaları bir yana, sisteme karşı olan özel düşünce ve duyguları besleme kapasitesinden bile yoksun olmalarıdır.²⁹² “1984”te, insanların evinde monitörler vardır, her saniye izleniyorlardır, günümüz gözetim teknolojilerinde bu metaforun olmadığını savunanlara karşı Orwell'in “1984”te değindiği uyarıların hakiki bir kökten yanlış anlaşılması ortaya çıkmaktadır. Onun değiniyor olduğu uyarı herkesin her zaman görüntülendiği değil de insanların her an izlenebileceği farkındalığında olduğu bir denetim durumu ile ifade edilmektedir. Orwell'in sözcüsü Winston Smith'in karşı karşıya kalınan denetim sistemini şöyle tarif etmektedir: “*Tabii ki, her an izlenip izlenmediğini bilmenin bir yolu yoktu. Her halükârda, ne zaman isterlerse kablolu fişe takabiliyorlardı. Çıkardığın her sese kulak misafiri olduğun ve karanlık yokken her hareketinin merceğe altına alındığı, alışkanlıktan içgüdüye dönüşen bir varsayımda yaşamalıydın, yaşıyordun da.*”²⁹³

Orwell'in kitabı gözetim çalışmalarına en kalıcı, en bilindik doğrudan erişilebilir kavramlar kazandırmıştır, özellikle 11 Eylül sonrasında kayıt tutmanın, gözetlemenin ve izlemenin rutinleştiği ve hareket etme özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaların arttığı bir dönemde “Big Brother” figürünün ötesinde bir gözetime maruz kalınmaktadır.²⁹⁴

Cesur Yeni Dünya, Aldous Huxley'in en önemli romanıdır, Orwell'in Big Brother'a esin kaynağı olmuştur. Romanın kurgusuna göre olaylar 26. yüzyılda geçmektedir. İnsanlar sağlık ve teknoloji açısından gelişmiştir, açlık, savaşlar yok edilmiştir, tüm insanlar “soma” denilen ilacı kullanarak kendilerini kötü hissettiklerinde aldıkları ve onları rahatlatan, mutlu olmalarını sağlayan tüm ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar.²⁹⁵ Cesur Yeni Dünya romanında insanlar güvenlikleri pahasına dışsal bir güce gerek kalmadan özel hayat ve mahremiyetlerinden vazgeçmektedirler, biyo-teknoloji temelli gözetim söz konusudur. 1984'te “düşünce polisi” dışsal bir baskı aktörü olarak insanların korku ve baskı ile denetlenmesi için gerekli iken; Cesur Yeni Dünya'da mutluluk ve haz ile denetim altına alınan insanlar, bu denetime dışarıdan herhangi bir baskı ile değil, kendi istekleri ile gönüllü olmaktadır. Yine günümüz açısından değerlendirecek olursak, bugün gözetimin yok olmadığı; ancak niteliğinin değiştiği ortaya çıkmaktadır.²⁹⁶

²⁹² Solove, “Privacy and Power: Computer Databases and Metaphors For Information Privacy”, s. 1414.

²⁹³ Greenwald, “ Why Privacy Matters“, Son Güncelleme: 18.12.2021.

https://www.ted.com/talks/glenn_greenwald_why_privacy_matters/transcript

²⁹⁴ David Lyon, *Gözetim Çalışmaları*, çev. Ali Toprak, İstanbul: Kalkedon, 2013, s. 83.

²⁹⁵ Aldous Huxley, *Cesur Yeni Dünya*, çev. Ümit Tosun, 32. Baskı, İstanbul: İthaki Yayınları, 2003, s. 96.

²⁹⁶ Selin Bitirim Okmeydan, “Postmodern Kültürde Gözetim Toplumunun Dönüşümü ‘Panoptikon’dan ‘Sinoptikon’ ve ‘Omniptikon’a”, *Online Academic Journal of Information Technology*, 8/30 (2017), s. 57.

Franz Kafka'nın belirsizliğin rolüne odaklanan kara romanı "Dava" da; Josef K. bir sabah uyandığında dairesinde kendisine söylenmeyen bir nedenden dolayı tutukluğu olduğunu bildiren yetkilileri karşısında bulmasıyla başlayan romanda, ne mahkemeye çıkabilir ne de ne ile suçlandığını öğrenebilir. Romanın geri kalanı boyunca, Joseph K. neden tutuklandığını ve davasının nasıl çözüleceğini ortaya çıkarmak için sinir bozucu bir arayışa başlar. Anlaşılmaz şekilde etrafındaki herkes onun bir davası olduğunu bilmektedir.²⁹⁷ Kafka'nın Davasının 'da Orwell'ın 1984'ünden farklı olarak büyük bir veri tabanı sorununa işaret etmektedir, bireylerin piyon olduğu, haklarında ne olup bittiğini bilmediği, savunma gücü olmayan tamamen bürokratik gücün insafına kalmış aslında yaşamın kendisi tarafından tutuklanmış ve bunun bilincine varamamış bir dünyayı resmetmektedir.²⁹⁸ 1984 romanında Big Brother yaptığı gözetleme ile kişinin özel hayatını istila ederek; kişinin kendisini sınırlamasını, oto sansür uygulamasını, utanç ve itibar zedelenmesi yaşatmaktadır. Dava romanında yapılan metaforla bireyin en mahrem bilgilerinin toplanmasının ve kullanılmasının onun otorite karşısında kırılğan, aciz ve artık insani tüm özelliklerini kaybetme noktasına getiren derin etkiler ortaya çıkmaktadır.²⁹⁹

KGYS'lerin, İHA'lar etrafımızı çevreleyen modern Panoptikon'udur. Panoptikon'un gözetleyen kulesi olan KGYS ve İHA'ların "Büyük Birader" olduğu varsayılmaktadır.³⁰⁰ Günümüzde gözetleme faaliyetlerinin geçmişle tek farkı, gözetlenenlerin gözetlendiğinin ve kişisel verilerinin kaydedildiğinin bilmesi ve bunu kabul etmesidir.³⁰¹ Gözetim ile özel hayatın gizliliği arasındaki tartışmanın mevcut durumu, politika bağlantıları ve politikaların birbirlerine etkisi ile hem iç hem de uluslararası politikaları eşit derecede ilgilendirmektedir. Ulusal düzeyde, tartışmanın devlet tarafı, gözetlemenin milli güvenlik, terörle mücadele, uyuşturucuyla mücadele, kriminal fişleme ve diğer bileşenlerinin bir parçası olarak kullanılmasının önemini savunmaktadır. Özellikle uyuşturucu ile mücadele, yasa dışı sınır ihaleleri ve artan terör ile birlikte gözetleme sadece siyasi olarak değil kamu güvenliği için de önem arz etmektedir. Ancak tartışmanın toplum tarafı daha çok gözetlemenin boyutu ve içeriği (gözetlemenin ne kadar çok fazla) ve suistimalleri önlemek ve kamuoyunun rızasını almak için hangi yasal düzenlemelerin ve yasama denetim mekanizmalarının kullanıldığı ile ilgilenmektedir.³⁰² Kısacası, bilim iktidarın meşrulaştırıcı ideolojisi haline gelmesi gibi; teknoloji de, toplumsal denetim ile gözetim pratiklerinin

²⁹⁷ Franz Kafka, *Dava*, çev. Ahmet Cemal, 37. Baskı, İstanbul: Can Yayınları, 2020.

²⁹⁸ Solove, "Privacy and Power: Computer Databases and Metaphors for Information Privacy", s. 1421.

²⁹⁹ Solove, a.g.e., s. 1393.

³⁰⁰ İpek Sucu, "Gözetim Toplumunun Karşı Ütopya Yüzü: İktidar Güçleri ve Ötekiler", *Atatürk İletişim Dergisi*, 2 (2011), s. 131.

³⁰¹ Taşçı, "Güvenlik Amaçlı Gözetim Aracı Olarak Türkiye'de Mobese ve Eleştiriler", s. 162.

³⁰² H. Akın Ünver, "Dijital Gözetleme, Milli Güvenlik ve Özel Hayatın Gizliliği Siyaseti", *Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi*, 2018, s. 14.

meşrulaştırıcı ideoloji ve mekanizması haline gelir. Sürekli olarak yoğunlaşma potansiyeli gösteren gözetim faaliyetleri bireyleri sürekli takip altında olduklarını hissettirmektedir, yaşamaları giderek kronikleşen bir paranoya durumu içinde sürdürmeye başlarlar, bu durumun sonucunda özel hayat ve mahremiyet gibi konularda toplum endişelenir hale gelmektedir.³⁰³

2.5. Türk Hukukunda Özel Hayatın Gizliliği Korunması

Hukuk devletinde vatandaşların yaşamlarını hukuk kuralları ve güvelliğiyle sürdürmeleri asıldır. Hukuk devletinin temel ayağını oluşturan yargı; kimsenin şüpheler altında, başına ne geleceği endişesi ile yaşamasını engellemek maksadıyla vatandaşların kesintisiz koruyucusu, insan haklarının güvencesidir.³⁰⁴ Hukukun temel amacı bireysellik ve toplumsallık ile özgürlük ve disiplin arasında bir denge sağlayarak bunları uzlaştırmaktır. Her özgürlük beraberinde sınırlamayı da getirmektedir. Özgürlüğü sınırlamayan anayasa olmadığı gibi özgürlüğün varlığı da onun sınırıyla belirginleşir.³⁰⁵ Hukuki güvencenin olduğu hukuk devleti anlayışında vatandaş devletine güvenecektir bu güvenin sonucu kişiliklerini korkusuzca geliştirebilmelerini sağlayacaktır. Hukuk devleti anlayışının doğal yansımasının sonucu özel hayatın hukuki kurullarla güvence altına alınmasıdır. Bu yapı sayesinde birey-devlet ilişkileri sağlam bir zemine otururken hukuk devletinin varlığı anlam kazanmaktadır. Kamu hayatının açıklığı ile özel hayatın gizliliği arasında “denge” kurulması çağdaş demokrasilerde bu dengenin kurulması hukuk devletinin değişen ve boyut değiştiren risklere karşı önlem alması açısından önemlidir.³⁰⁶ Kanun yapılmasının amacı özel hayatı sınırlamak, müdahale etmek veya ortadan kaldırmak değildir, esasen özel hayatı korumaktır. Kanun insanların mutlu olmasını sağlamak içindir aksi halde faydasız olur, kendi kendini ortadan kaldırırdı. Başkalarının şiddet ve baskısından kurtulmanın yolu kanundur, kanun olmaz ise bu imkânsız hale gelirdi.³⁰⁷

Özel hayatın gizliliği ülkemizdeki hukuk sisteminin işleyişine göre iki tür koruma ile güvence altına alınmıştır. Birincisi, özel kişilerin özel hayata olan ihlallerin de hem ceza hukuk hem de özel hukukun kişiyi koruyan hükümleri mevcut iken, ikinci tür koruma ise devletin özel hayata olan müdahalelerin de özel hayat anayasa ile güvence altına alınmıştır ve konu özellikle anayasa hukuku sorunu olması nedeniyle anayasa hukukunun alanına girmektedir.³⁰⁸ Özel Hayata olası

³⁰³ Uğur Dolgun, *Biri Bizi Gözetliyor*, 2. Baskı, İstanbul: Kutu Yayınları, 2019, s. 152.

³⁰⁴ Alacakaptan ve Karcıoğlu, “Çağdaş Demokratik Toplumda Özel Hayatın Korunması Bağlamında Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”, s. 38.

³⁰⁵ Hasan Tahsin Fendoğlu, *Anayasa Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2015, s. 302.

³⁰⁶ Recep Tayfun ve Muharrem Çetin, “Özel Hayatın Gizliliği Perspektifinden Birey – Devlet İlişkileri”, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Güz/41 (2015), s. 1.

³⁰⁷ Tosun, “Gözetleyen Hukuku”, s. 228.

³⁰⁸ Özbudun, a.g.e., s. 267.

müdahaleler iki açıdan ele alınabilir: devlet-birey ilişkilerinde “dikey ilişkiler” ve birey-birey ilişkilerinde ise “yatay ilişkiler” çerçevesinde özel hayata yapılabilecek müdahaleler ve ihlaller söz konusu olmaktadır. Dikey ilişkiler çerçevesinde özel hayata yapılan müdahaleler konut dokunulmazlığı, sebepsiz arama, izleme ve iletişime müdahale veya doğum kontrolü, hayat tarzı ve görünüş gibi kişilerin özel kararlarına devlet otoritesinin müdahalesi gibi durumlarda ortaya çıkabilir. Yatay ilişkilerde ise müdahaleler haksız fiil hukuku çerçevesinde değerlendirilmektedir.³⁰⁹

Özel hayatın, hukuki düzenlemelerle korunmasının temel sebebi “hukuk devleti ilkesi” ve “insan haysiyetinin dokunulmazlığı ilkesi”dir. Söz konusu ilkeler gözetilmeden yapılacak uygulamalarda keyfilik hâkim olur. Keyfiliğin olduğu yerde de özel hayatın korunması beklentisi söz konusu değildir.³¹⁰ Devlet tarafından yapılan gözetlemeler özel hayata müdahale ve özgürlükleri sınırlama eğilimindedir.³¹¹ Bu noktadan hareketle hukuk devletinde, hem birey, hem devlet yönünden kanuni düzenlemelerin; açık, net, objektif, uygulanabilir olması ve devlet aygıtları tarafından uygulanabilecek keyfi uygulamalara karşı koruyucu nitelikte olması beklenmektedir. Hukuk normlarının öngörülebilir olması bireylerin eylem ve işlemlerinde devlete karşı güven duyabilmesi için devletin de bu yasal düzenlemelerle vatandaşın güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını sağlamaktadır. Kanuni düzenleme, hukuki güvenliğin sağlanması için zorunludur.³¹² Devletin özel hayatın korunması için sorumlulukları kanunlar çerçevesinde belirlenmiştir. Özel hayata karşı her türlü müdahale kimden gelirse gelsin müdahaleye karşı bireyin haklarını korumak devletin güvencesi altındadır. Devlete bu konuda iki tür sorumluluk düşmektedir. Olumlu (pozitif) yükümlülükten kasıt özel hayatın korunmasında devletin etkin olması, olumsuz (negatif) yükümlülükten anlaşılan özel hayata karşı yapılacak ihlallerde bulunmaması ve bu tip girişimleri engellemesidir.³¹³ Temel hak ve özgürlüklere yönelik klasik tasnif olarak bilinen temel haklar negatif, pozitif ve aktif statü hakları olarak kategorize edilmektedir. Pozitif statü hakları kişiye bu alanda yer alan haklara yönelik olarak devletten bir şeyler yapmasını isteyebilme hakkı verirken, aktif statü hakları kişilere siyasi faaliyette bulunma hakkı veren seçme, seçilme, siyasi parti kurma gibi hakları içermektedir. Koruyucu haklar olarak da nitelendirilen negatif statü haklarının özelliği kişilerin bu alanda yer

³⁰⁹ Üzeltürk, *1982 Anayasası ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı*, s. 4.

³¹⁰ Bahri Öztürk, “Özel Hayatın Gizliliği ve Arama”, *Manisa Barosu Dergisi*, 1992, s. 5.

³¹¹ Derdiman ve Tataroğlu, “Devlet Gözetimi ile İnsan Haklarının Uyumlaştırılması Sorunu ve Çözüm Önerileri”, s. 247.

³¹² Kahraman ve Şahin, “Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre Güvenlik Soruşturması ve Özel Hayata Saygı Hakkı”, s. 440.

³¹³ Taşkın, “Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçu”, s. 222.

alan hakları devlet tarafından herhangi bir müdahale olmadan kullanmasını mümkün kılmaktadır. Bu haklara örnek olarak yaşama hakkı, düşünce özgürlüğü, özel hayatın gizliliği, haberleşme özgürlüğü gibi haklar verilmektedir.³¹⁴

2.5.1. Anayasa Hukuku Açısından Özel Hayatın Gizliliği

Anayasa, iktidarın sınırlarını belirleyen ve denetlenmesini sağlayan, ayrıca hak ve hürriyetlerin sınırlarını belirleyen, hukuksal çatı vazifesi gören, hukuk normların en üstü olan, toplumsal sözleşmedir.³¹⁵ Demokratik toplumlarda yasal düzenlemelerle demokrasi birlikte değerlendirildiğinde bireylerin haklarında herhangi bir suç şüphesi olduğunda delil toplanması, denetime tabi olmaları, kamu huzuru ve güveni için gereklilik arz etmektedir. Kamusal güven için özgürlükten vazgeçme, bireyler belli miktar özgürlükten vazgeçerek kamu güveni sağlanmaktadır. Bu ikilemin kötüye kullanılmaması, güvelik ve özgürlük dengesi yasal düzenlemelerin en önemli kaynağı anayasa tarafından teminat altına alınmaktadır.³¹⁶ Demokratik devletlerin anayasal hukuk düzeni, ahlaki bir boyutu da içermektedir. Bu içeriğin gerçekleştirilmesi için ise hukuk düzeni, yalnızca vatandaşların iyi niyetine bağımlı değildir. Kanun yapım sürecinde demokratik katılımcı bir anlayışla vatandaşların sürece dâhil olması, vatandaşların oluşan hukuk düzenine tabi olmasına ve bu kuralların koruyucusu konumunda olmalarını sağlayacaktır.³¹⁷

Özel hayatın gizliliği, neredeyse bütün modern demokratik sistemlerde çok önem arz eden bir anayasa hukuku ilkesidir. Bu hakkın anayasa tarafından teminat altına alınmış olması ne kadar önemli bir hak olduğuna işaret etmektedir. Bu kavramın ilk defa temel bir hak olarak ulusal hukukumuzda 1961 anayasasında yer almıştır. Kişinin üstünün, özel evrakları ve eşyasının aranmaması ve bunlara el konulamaması; konutuna girilememesi ve özel haberleşmelerinin gizliliğine dokunulamaması gibi üç önemli unsur düzenlenmiştir.³¹⁸

1961 Anayasasından sonra özel hayatın gizliliğinin kişinin temel haklarından olduğu benimsenerek, sadece konut dokunulmazlığı ya da haberleşmenin gizliliği ile değil doğrudan açık

³¹⁴ A. Şeref Gözübüyük, *Anayasa Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2002, s. 169.

³¹⁵ İbrahim Organ ve Ali Gökhan Gölçek, "Anayasa'da Bulunan Kişi Hak ve Ödevlerinin Sınırlandırılması: Vergi Hukuku Açısından Bir Değerlendirme", *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10/3 (2017), s. 119.

³¹⁶ Bozoğlu, "Teknoloji, Yönetim ve Mekân Gözetim, Denetim, Mahremiyet ve Mekânsal Yapılandırma ile Pratiklerinin Kurumsallaşması", s. 282.

³¹⁷ Jürgen Habermas, *Kamusal Hayatın Yapısal Dönüşümü*, s.77.

³¹⁸ Özbudun, a.g.e., s. 265.

hükümlerle “özel hayatın gizliliğini” anayasal koruma altına alınmıştır. Bu anlayış 1982 Anayasasında da etkisini göstermiştir. 1982 Anayasasında özel hayatın gizliliği ve korunmasına ilişkin düzenlemeler “Temel Haklar ve Ödevler” başlıklı ikinci kısmın “Kişinin Hakları ve Ödevlerini” düzenleyen ikinci bölümde yer almaktadır. Bu bölümde yer alan haklar kişinin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez hak ve özgürlüklerdir ve kişinin devlet tarafından müdahalesine karşı sınırlarını çizer ve devletin müdahalelerine karşı korur.³¹⁹ Anayasa’nın 20. maddesinde yer alan özel hayatın gizliliğinin sınırlanma gerekçesi olarak altı husus ifade edilmiştir. Bu bağlamda Anayasa’nın 20. maddesinin ikinci fıkrasında özel hayatın gizliliği hakkına yapılacak sınırlama nedenleri, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve ahlakın korunması veya kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması şeklinde ifade edilmektedir.³²⁰ Sınırları belirlemede üç ilke ön plana çıkmaktadır. Sınırlamanın meşru bir sebebe dayanması, yani kamu hizmeti, kamu sağlığı, kamu huzuru gibi bir amaca hizmet etmesi gerekmektedir. Hukuk devleti olmanın gerekliliği olarak sınırlamanın kanunla yapılması, ölçülü olması gerekmektedir. Son olarak; demokratik toplum için gerekli olmalı ve hakkın özüne dokunmamalıdır.³²¹ Anayasada, çok yerde, hak ve özgürlük kavramları birlikte ya da eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bu iki sözcük gerçekte çok yakın anlamlı olsalar da aralarında farklar vardır. Hak (right, droit), hukukun kişiye tanıdığı bir şeyi isteyebilme yetkisidir. Başka bir deyişle kişinin, hukukça korunan çıkarıdır, yaşam hakkı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, kişinin özel yaşamına saygı gösterilmesini isteme hakkı, mülkiyet hakkı, sosyal ve ekonomik haklar gibi. Özgürlük (liberty, liberté) ise, kişinin hukukça yasaklanmayan bir alanda, hiçbir baskı altında kalmadan kendi iradesine ve kararlarına göre davranabilmesidir; düşünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, basın özgürlüğü, süreli ve süresiz yayın özgürlüğü, bilim ve sanat özgürlüğü, demek kurma özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme özgürlüğü, gibi. Hak, statüye bağlı edilgin; özgürlük ise, yasaklanmayan alanda etkin ve devingendir.³²²

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına göre özel hayata müdahalelerde kamu yararı ile bireyin özel hayatının korunması arasında denge gözetilmeye çalışılmıştır, üç önemli husus bu denge için belirleyici olmuştur. Devletin bu alanda üstlendiği mesuliyet, söz konusu alanın kanunla

³¹⁹ Üzeltürk, a.g.e., s. 98.

³²⁰ Hasan Tahsin Fendoğlu, *Anayasa Hukuku*, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018, s. 256.

³²¹ Eren, “Özgürlükler Mekânı Olarak Kamusal Alan”, s. 117.

³²² Yılmaz Aliefendioğlu, “Türk Anayasası Açısından Temel Hakların ve Özgürlüklerin Kapsamı ve Sınırlandırılması”, Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa Hukuku 1. Uluslararası Sempozyumu, Ankara, TBMM Yayınları, 1/1 (2003), s. 168.

düzenlenmesi ve toplumsal fayda ile bireyin özel hayatının korunmasında umulan faydanın dengelenmesidir.³²³ Özel hayatın gizliliğine hiçbir istisna tanınmaması kamu düzeni ve milli güvenlik açısından büyük sorun teşkil edebilir önemli olan kamu düzeni ile bireyin arasında dengeyi sağlayıp hukuki güvence sağlanmasıdır. Özel hayatın gizliliğinin mutlak anlamda kabul edilmesi hukuk devletinin başka ilkeleri ile çatışabilir.³²⁴ Temel hak ve özgürlüklerde sınırlamalar “kanunilik ilkesi” gereği sadece kanunla sınırlanabilir. Kanunla yapılacak sınırlamalar Anayasanın sözüne ve özüne uygun olmalıdır.³²⁵ Sınırlamanın kanunla yapılması vatandaş için öngörülebilir olmayı, devlet açısından uygulanabilir olmayı sağlamaktadır.³²⁶ Kişiler hakkında gelecekte faydalı olabilir düşüncesi ile veri toplanması ve kaydedilmesi yapılmamalıdır. Veri işlenmesi yapılırken veri işleme amacı ve kanuni sınırlamalar dikkate alınmalıdır.³²⁷

Anayasanın 13. maddesi özlerine dokunulmaksızın, temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasına karşı ve ancak kanunla düzenlenebileceğini güvence altına alan kanun maddesidir. Başta anayasanın bütünselliği ilkesi çerçevesinde, diğer tüm yasal düzenlemelerde anayasanın 20. maddesinde yer verilen özel hayatın gizliliğinin ve korunmasının gözetilmesi gerekmektedir.³²⁸ Hukuk devletinde, eylem ve işlemlerin kanunla düzenlenmesi hem birey hem de devlet yönünden güven ortamı oluşturmaktadır. Uygulamaların nesnel olması kuşkuya ve duraksamaya yer vermeyecek şekilde yapılmasını sağlarken bireyin devlete güven duymasını, devletin de bireyin güvenini zedeleyecek yöntemlerden kaçınmasını sağlamaktadır.³²⁹ Bu bağlamda yapılacak sınırlama kamu huzur, güven ve sağlığına korumayı amaçlamalı, izlenen amaç ile orantılı olmalı, yapılan müdahale vatandaşlar tarafından öngörülür ve anlaşılır olmalıdır.³³⁰

Anayasacılık ve hukuk devleti birbirlerinin izdüşümleridir. Yönetenlerin ya da iktidar sahiplerinin keyfi eylem ve işlemlerinin sınırlandırılması anayasacılık olarak düşünüldüğünde,

³²³ Üzeltürk, “Özel Hayatın Korunmasına İlişkin Başlıca Sorunlar”, s. 105.

³²⁴ Tayfun, Çetin, “Özel Hayatın Gizliliği Perspektifinden Birey - Devlet İlişkileri”, s. 3.

³²⁵ Araslı, “Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı ve TC. Anayasasında Düzenlenişi”, s. 200.

³²⁶ Eren, “Özgürlükler Mekânı Olarak Kamusal Alan”, s. 118.

³²⁷ Erdinç, “Ölçülülük İlkesi ve Açık Rıza Kapsamında Biyometrik Verilerin İşlenmesi”, s. 18.

³²⁸ Kılınç, “Anayasa Mahkemesinin Özel Hayatın Korunmasına İlişkin 2013/1614 Sayılı Kararı Üzerine Değerlendirmeler”, s. 193.

³²⁹ Kahraman, Şahin, “Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre Güvenlik Soruşturması ve Özel Hayata Saygı Hakkı”, s. 443.

³³⁰ Durmuş Tezcan, “Özel Hayatın Gizliliğini İhlal ve Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu ile İlgili Bazı Gözlemler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 71/1 (2013), s. 1159.

hukuk devleti bunu sağlamanın araçlarından biri olarak kabul edilmektedir.³³¹ Anayasalar demokratik ülkelerde hukuk normların en üstü, çatısı konumundadır. Devletin organlarını, yapısını ve işleyişini belirlerken, temel hak ve hürriyetleri, esasen insanın insan olmasından kaynaklanan talep ettiği hakları kapsamına alarak vatandaşlarına güvence vermiş olmaktadır. Devlet egemenlik gücü kapsamında bu güvenceyi verirken yapılacak diğer tüm hukuki düzenlemelerinde anayasa ile uyumlu olması gerekmektedir. Bu bağlamda özellikle temel hak ve hürriyetler konusundaki düzenlemelerde hassas olmak gerekmektedir.³³²

2.5.2. Türk Ceza Hukuku Açısından Özel Hayatın Gizliliği

Özel hayatın gizliliğine karşı olacak müdahaleler teknolojik imkânların gelişmesi ile daha da fazla dikkate alınan bir konu haline gelmiştir. Bu öneminden ötürü özel hayatın gizliliğinin anayasanın 20'inci maddesine aykırılığını oluşturmak için Türk Ceza Kanunda ilgili yasal düzenlemeler yapılmıştır.³³³

Özel hayat, kamuya kapalı olan, kişinin herkesten gizlediği, ne şekilde olursa olsun, bir kimsenin gizlisine girilmesi, özel hayatın ihlalidir. Kuşkusuz gizlilik herkes açısından farklılıklar arz etmektedir, ama herkes kanun önünde eşittir.³³⁴ Özel hayatın korunması öncelikle bu yaşam alanının mahremiyetinin sağlanması, başkalarının gözleri önüne serilmemesi, orada yaşanan olayların yalnız kendisi veya sadece kendisinin bilmesini istediği kişiler tarafından bilinmesi hakkı, kişinin en temel haklarından biridir. Bu hayati önemi nedeniyle; özel hayatın gizliliğine dokunulmaması ceza hukukumuzca da güvence altına alınmıştır. Belirlenen istisnalar dışında bu hak devlet organlarına ve bireylere karşı korunmuştur. Bu hak korunmadığı takdirde kişilerin ve toplumun huzurlu ve güvende hissetmesi mümkün değildir. Bu sebeplerden ötürü özel hayatın çeşitli biçimlerde ihlal edilmesi durumunda bu eylemler suç kabul edilerek cezai yaptırım uygulanmaktadır.³³⁵

Adli amaçlarla iletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme, KGYS ve İHA kullanarak optik/görsel ve akustik/sese dayalı biçimlerde, mesafe, hız, fiziki boyut, tür gibi çeşitli veriler elde etmek mümkündür. Örneğin; teknik takipte İHA kullanılması, yeni bir yöntem

³³¹ Merve Ünal Açıkgöz, *2017 Anayasa Değişiklikleri Bağlamında Yürütmenin Denetlenmesi*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2021, s.209.

³³² Organ, Gölçek, "Anayasa'da Bulunan Kişi Hak ve Ödevlerinin Sınırlandırılması: Vergi Hukuku Açısından Bir Değerlendirme", s. 128.

³³³ Behiye Eker Kazancı, "Kişilerin İzinsiz Görüntülerinin Alınmasının TCK m. 134 Çerçevesinde Korunması", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9/1 (2007), s. 140.

³³⁴ Hafizoğulları ve Özen, a.g.e., s. 17.

³³⁵ Korkmaz, "İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması", s. 102.

olup eşyasına ya da aracına GPS aygıtı konularak bir şahsın takip edilmesi de teknik araçlarla izleme bakımından değerlendirilebilir. Bu sebeple, yasal düzenlemelere uygun olarak, şüpheli ya da sanık hakkında, teknolojik imkânlarla, fiziki bir ortama yönelik olarak ve iletişim dışı faaliyetleri de kapsayacak şekilde uygulandığı sürece, kullanılan aracın türü, diğer özellikleri veya teknolojik gelişmişlik düzeyi, teknik araçlarla izleme tedbirinin hukuki niteliğini değiştirmeyecektir. Söz konusu koruma tedbirlerinden bazıları ile ilgili kanunla düzenlenmemesi bir eksiklik olmak şöyle dursun, zorunluluk olarak ifade edilmektedir.³³⁶

CMK’da adli amaçlarla iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurabilmek için gerekli olan şartlar düzenlenmiştir. CMK madde 135’de yürütülen bir soruşturma veya kovuşturmada, suç işlendiğine dair kuvvetli şüphenin varlığı ve başka suretle delil elde imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli ya da sanığın telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir veya sinyal bilgileri değerlendirilebilir şeklinde ifade edilmektedir.³³⁷

İletişimin denetlenmesi tedbiri kötü niyetli kullanılma potansiyeli yüksek bir tedbir türüdür. Tedbirin muhatabı uygulanan tedbirden haberdar değildir, aksi halde tedbir anlamsız hale gelecektir. Klasik arama, el koyma tedbirleri ile arasında öncelik sonralık ilişkisi bulunmaktadır. Diğer tedbirler ile suçun aydınlatılması mümkün ise iletişimin denetlenmesi tedbirine başvurmamak gereklidir.³³⁸

Türk hukuk sitemine göre; “suç işlediklerine ilişkin somut delillere dayanan kuvvetli şüphe” sebeplerinin varlığı ve “başka surette delil elde edilmesinin imkânsız olması” halinde, özel hayata olan müdahaleyi en aza indirmek maksadıyla, yalnızca şüpheli ve sanıklar hakkında, belirli katalog suçlar için iletişimin denetlenmesi ile ilgili karar verilebilmektedir.³³⁹ Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi kararı alınırken özellikle de haberleşme hakkının içeriğine doğrudan müdahale niteliği taşıyan kararlar verilirken, kanundaki şartların somut durumla örtüşüp örtüşmediği titizlikle incelenmelidir. Kuvvetli suç şüphesi, başka suretle delil elde etme imkânının olmaması, hangi telefonların hangi şahıslar tarafından kullanıldığı, soruşturma kapsamı suçun katalog suçlar kapsamında olup olmadığı gibi hususlar azami dikkat gösterilerek tespit edilmelidir, aksi halde verilen kararlar hukuka aykırı olacaktır. Bu nedenle,

³³⁶ Yener Ünver ve Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 17. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2020, s. 476.

³³⁷ Tekin, “Adli ve Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi ve Bu Yolla Elde Edilen Bilgilerin Delil Olarak Değerlendirilmesi”, s. 565.

³³⁸ Ahmet Ataman, *Ceza Yargılaması Hukukunda İletişimin Denetlenmesi Tedbiri*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016, s. 10.

³³⁹ Yenisey, *Kolluk Hukuku*, s. 510.

telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi kanunda sıkı şartlara bağlanmıştır. Soruşturmanın ilk çaresi olarak değil adeta son çare olarak başvurulması gereken koruma tedbiri olmalıdır.³⁴⁰

Teknik araçlarla izleme, 5271 sayılı CMK’nda düzenlenen koruma tedbirlerinden biridir. Kanun’un 140. maddesine göre belirli suçların işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebepleri bulunması ve başka suretle delil elde edilememesi hâlinde, şüpheli veya sanığın kamuya açık yerlerdeki faaliyetleri ve işyeri teknik araçlarla izlenebilmekte, ses veya görüntü kaydı alınabilmektedir. Teknik araçlarla izlemenin koruma tedbiri olma özelliğinin yanı sıra delil elde etme yöntemi olma özelliği de bulunmaktadır. Özel hayatın korunması için CMK 140. madde de orantılılık ilkesini benimsenmiştir. Eğer daha hafif bir yöntemle delil elde imkânı mevutsa ağır bir tedbir olarak kabul edilen gizli izleme yöntemini kullanmamak gereklidir. Bu bağlamda başka suretle delil elde edilememesi koşulunu yalnızca teknik araçlarla izleme yoluyla delil sağlanabileceğine ilişkin kuvvetli ihtimal olarak tanımlamak mümkündür. Bu koşul, teknik araçlarla izlemeyi “ikincil nitelikte” bir delil elde etme aracı haline getirmektedir CMK 140. maddesi aynı zamanda gizli izleme prosedürünün kötüye kullanımını engellemek için bazı güvenceler öngörmüştür. Bu güvencelerin başında, gizli izlemeye karar verecek merci gelmektedir. Hâkim teknik araçlarla izlemeye karar verecek tek merci olarak kabul edilmektedir. Ancak, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir denilmektedir. Bu kararın, yirmi dört saat içinde hâkim onayına sunulması zorunludur. Aksi halde, gizli izleme işleminin durdurulması zorunlu hale gelmektedir.³⁴¹

Teknik araçlarla izleme, ceza muhakemesinde ihtiyaç duyulan delillerin toplanabilmesi amacıyla başvuru istisnai nitelikte bir koruma tedbiridir. 5271 sayılı CMK’nun 140. maddesinde düzenlenen tedbire istisnai niteliğini veren birkaç özelliğinden bahsetmek mümkündür. Bunlardan ilki bu tedbirin her suç bakımından uygulanamaması, ikincisi ise her yerde uygulanamamasıdır. Tedbire karakteristik özelliğini veren bir başka yönü de teknik araçlarla izlemenin bireyin özel hayatının gizliliğini diğer tedbirlerden çok daha ileri seviyede kısıtlamaktadır. Bu tedbirin “delil elde etme aracı” özelliğiyle ilgili bir hususun altını çizmek gerekmektedir: Teknik araçlarla izleme tedbiri “ikincil” ve tamamlayıcı nitelikte bir delil elde etme aracıdır. Zira bu tedbire başvurulması için öncelikle hâlihazırda mevcut somut delil gerekmektedir (CMK m. 140/1). Demek ki daha önceden ve başka yollardan elde edilmiş somut

³⁴⁰ Şahin, “Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi Yargıtay Kararları Çerçevesinde Bir Değerlendirme”, s. 1110, 1112.

³⁴¹ Ümit Kılınç, “Teknik Araçlarla Yapılan Gizli İzlemelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Uygunluğu Sorunu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Güz/9 (2012), s. 10.

delil yoksa bu tedbire başvurulamamaktadır. Dolayısıyla, teknik araçlarla izleme, ilk kez delil elde etmek için değil; ancak mevcut somut delillerin yanı sıra “ilave delil elde etmek için” kullanılabilir bir araçtır.³⁴²

CMK madde 140’da düzenlenen teknik araçlarla izleme koruma tedbiri kapsamında KGYS kullanılabilirliği düşünülse de ilgili kanun maddesinde belirli katalog suçlar sayılmıştır. Alınacak tedbirin uygulanması ancak katalog suçların işlenmesi ve kuvvetli şüphe altında, hâkim kararı ile mümkündür. KGYS’de temel mantık suçun işlenmesini caydırmak ve önlemektir, bu bağlamda suç şüphesine de ihtiyaç duyulmamaktadır. Suç, şüpheli ve sanık olmadığı ve adli bir sistem mantığı güdülmediği için KGYS’ler “teknik araçla izleme” koruma tedbiri içinde değerlendirilmemektedir.³⁴³ Türkiye’de bu konudaki yasal düzenleme eksikliği bulunması, sadece hukuk devleti ilkesinin ya da Anayasa’nın temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması için kanunla düzenleme koşulunu öngören 13. maddesinin bir zorunluluğu olarak değil, aynı zamanda benimsenen hukuk sisteminin de bir şartı olarak ifade edilmektedir.³⁴⁴

Adalet Bakanlığı telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme için 2007 yılında yönetmelik çıkarmış³⁴⁵, ancak yönetmelik 2017 yılında Danıştay 10. Daire tarafından iptal edilmiştir.³⁴⁶ Mahkemelerin yargılama faaliyetlerine ilişkin usul konularının idarenin görev alanı dışında olduğu ve yasayla düzenlenmesi gerektiği, idarenin düzenlemesi gereken alanların ise kanunda belirtilmesi rağmen; iletişimin denetlenmesine ilişkin ayrıntıların yönetmelikte düzenleneceğine dair de, kanunda bir düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle iptal etmiştir. Anayasanın 13. maddesinde ise, temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabileceği, temel hak ve özgürlüklerle ilgili genel ve özel sınırlamaların demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamayacağı ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılmayacağı ifade edilmektedir.³⁴⁷

İletişimin denetlenmesi tedbiri, hem suçun önlenmesi hem de suçla ilgili delil elde etme açısından büyük önem arz etmektedir. Bu tedbirle; haberleşme hürriyeti, özel yaşamın gizliliği ve kişisel verilerin korunması gibi temel hak ve özgürlüklere müdahale edilmekte ve kişilerin gizli bir

³⁴² Faruk Yasin Turinay, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Teknik Araçlarla İzleme”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1/46, (2021), s. 414.

³⁴³ Özbek, Kanbur, vd., *Ceza Muhakemesi Hukuku*, s. 194.

³⁴⁴ Turinay, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Teknik Araçlarla İzleme”, s. 421.

³⁴⁵ Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik”, 26434 sayılı 14 Şubat 2007 tarihli *Resmî Gazete*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/02/20070214-11.htm>

³⁴⁶ T.C. Danıştay Başkanlığı - 10. Daire, 2012/1001 Esas ve 2017/1361 Karar sayılı 09.03.2017 tarihli iptal kararı.

³⁴⁷ Koçer, “İletişimin Denetlenmesi Tedbirinde Tesadüfen Elde Edilen Deliller”, s. 445.

şekilde paylaştıkları bilgiler elde edilmektedir. Bu tür müdahaleler, kişinin bilgisi dışında olmakta ve hatta müdahale sonrasında dahi kişi, gerekli bilgilendirmelerden yoksun bırakılabilmektedir. Bu ağır müdahalenin sonucu olarak kanun koyucu tarafından, iletişimin denetlenmesi tedbirinin uygulanmasına yönelik sıkı yasal düzenlemeler yapılması gerekmektedir.³⁴⁸ Kuşkusuz koruma tedbirlerinin hepsi kişi hak ve hürriyetlerine yönelik ciddi müdahaleler içermektedir. Ancak, Orwell'in "Big Brother"ın bireyi izlemesi, takip etmesinden uygulanan koruma tedbirleri farklılık arz etmektedir. Çünkü bu tedbirlerde birey kendini tedbire karşı korumak konusunda tamamen habersiz ve çaresizdir. Bu bağlamda devletin bireyi bu tip tedbirlere karşı çok daha özenli koruması gerekmektedir.³⁴⁹

2.6. Özel Hayat ve Yeni Nesil Teknolojiler

Yirminci ve yirmi birinci yüzyılda gerçekleşen önemli teknolojik gelişmeler toplum yaşamını ve insan ilişkilerini değiştirmekte ve etkilemektedir, teknolojik gelişmeler kültürel devrimlere yol açmalarından ötürü ya suçlanırlar ya da övülürler, hukuksal düzenlemelerin bu bağlamda; teknolojik gelişmelerin hızına ayak uydurmakta zorlandığı gözlemlenmektedir. Yirmi birinci yüzyılda sosyal bilimler teknoloji ile yüzleşmekte zorlanmıştır.³⁵⁰ Geleneksel normlar ve kaideler ile gelişen teknolojiler dünyanın alışık olduğu düzenle örtüşmemektedir. Başka bir anlatımla gelişen teknolojilere geleneksel hukuk düzeni cevap vermekte zaman zaman zorlanmaktadır, hatta bazen ulusal ve uluslararası hukuk çaresiz kalmaktadır. İnsanlık teknoloji ile yaşamına şekil verirken, gelişen teknoloji ilerleyen aşamalarda insana şekil vermektedir. Sosyal olan teknik olan tarafından bildirildiğinden, teknolojiler sosyal olarak şekillendirilmektedir.³⁵¹ Her gelişen teknoloji beraberinde yeni riskler barındırmaktadır. Çoğu zaman bu risklerin ne olduğu bilinmemekte veya öngörülememektedir.³⁵² Tarih boyunca ortaya çıkan herhangi bir teknolojik gelişme toplumun belirli bir kısmı tarafından her zaman kuşku ile karşılanmıştır. Olgun olmayan ve daha önce bir tür deneyimlenmesi olmayan teknolojilere karşı insanın bilinmeyene karşı olan psikolojik korkusu, yeniliği kabul etmekte zorluk yaratmaktadır.³⁵³

³⁴⁸ Koçer, a.g.e., s. 411.

³⁴⁹ M. Süheyl Karakaya, "İletişimin Denetlenmesi Tedbiri Esnasında Elde Edilen Tesadüfi Deliller", *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan 21/? (2019), s. 1493.

³⁵⁰ Alacakaptan ve Karcıoğlu, "Çağdaş Demokratik Toplumda Özel Hayatın Korunması Bağlamında Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi", s. 43.

³⁵¹ Ünver, "Dijital Gözetleme, Milli Güvenlik ve Özel Hayatın Gizliliği Siyaseti", s. 7.

³⁵² Kazancı, "Kişilerin İzinsiz Görüntülerinin Alınmasının TCK m. 134 Çerçevesinde Korunması", s. 131.

³⁵³ Miquel Macias ve Pablo Royo, "The Future of Drones And Their Public Acceptance", 2019 IEEE/AIAA 38th Digital Avionics Systems Conference (DASC), USA: IEEE, 2020, s. 1.

Üç teknolojik yenilik antik çağlardan günümüze gelen gözetim, gözetleme ilişkisini derinden etkilemiştir. İlk olarak 1880’lerde telefonun icadı ile birlikte bireylerin, devletlerin vazgeçilmez aracı haline gelmiştir. Telefonun icadının sonraki on yıl içerisinde gizli telefon dinlemeleri başlamıştır. İkinci büyük yenilik telefon konuşmalarını kaydeden cihazın icadıdır. Böylelikle tarafların uzaktan dinlenilmesi ve konuşmaların kaydedilmesi ile “gizli mikrofonlar çağı” başlamıştır. Son olarak; “sabit odaklı” fotoğraf makinası ile insanların önceden rızası alınmadan kalıcı filme alınması gerçekleştirilmiştir. 1880’lerden itibaren başlayan bu gelişmelere karşın hukuk sisteminin 1970’lere kadar bu mahremiyet problemlerine cevap vermekte zorlandığı tespit edilmektedir.³⁵⁴

Teknolojik gelişmelerin hızı arttıkça günlük hayatı son derece kolaylaştırmıştır, bu gelişmelerin beraberinde getirdiği risk ve tehditlerin en büyük hedefi temel hak ve özgürlükler olmuştur.³⁵⁵ Polis; İHA’lar sayesinde birçok farklı şekilde süresiz gözlem yapabilmektedir, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’na (BTK) gibi kurumlar aracılığıyla mail yazışmalarına ve telefon dinlemelerine ulaşabilmektedir, KGYS ile birçok noktada vatandaşlar takip edilebilmektedir. Hayatın tüm olağan akışı içerisinde zikredilen teknolojilerin çevrelemediği bir giz alana ulaşmak nerdeyse imkânsız hale gelmiştir.³⁵⁶ Gözetim, en nihayetinde dikkatini bireylere verir ve bireylere odaklanır. Sistemli bir şekilde kişisel enformasyonlara yoğunlaşan bu odağın tesadüfi, ender görülür ya da kendiliğinden olmadığı kabul edilmektedir; isteyerek ve belli sistematikler ile tekniklere dayanmaktadır.³⁵⁷

Buna karşın temel hak ve özgürlükler özellik de özel hayatın gizliliğine karşı hukuk devleti olmanın gerekliliği olarak azami seviyede hukuki çerçeveye oturtulması gerekmektedir. Aksi takdirde, toplum da gözetlenmenin yarattığı tedirginlik psikolojisi artacaktır.³⁵⁸ Yaşadığımız yüzyılın en önemli yeni kuşak haklardan birisi de “endişeden kurtulma hakkı” olarak kabul görmektedir.³⁵⁹ Teknolojinin hızla gelişmekte hukuk ise bu gelişmelere aynı hızda cevap vermekte zorlanmaktadır, hukuki düzenleme yapan aktörlerin teknolojiye merkeze alarak gelişen teknolojinin, özel hayata olabilecek olası müdahalelerini düşünerek kanuni düzenlemeler düşünülmesi gerekmektedir.³⁶⁰

³⁵⁴ Scharf, “Game of Drones: Rolling the Dice with Unmanned Aerial Vehicles and Privacy”, s. 21.

³⁵⁵ Kılınç, “5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 9A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması”, s. 579.

³⁵⁶ Karakehya ve Usluadam, “Neden Gözetl(en)iyoruz”, s. 194.

³⁵⁷ Lyon, *Gözetim Çalışmaları*, s. 31.

³⁵⁸ Karakehya ve Usluadam, “Neden Gözetl(en)iyoruz”, s. 197.

³⁵⁹ Derdiman ve Tataroğlu, “Devlet Gözetimi ile İnsan Haklarının Uyumlaştırılması Sorunu ve Çözüm Önerileri”, s. 270.

³⁶⁰ Güçlü Akyürek, *Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014, s. 71.

Kullanılan yeni nesil teknolojilerin suçla mücadele etmede önemli faydaları olduğu kabul edilmektedir. Fakat bazı yasal altyapı sorunları, kişi hak ve özgürlüklerine müdahale risklerini barındırması, örgütlenme özgürlüğü gibi sivil özgürlüklere de müdahale etmesi ile ilgili endişeler ve etkinliği üzerine yeteri kadar akademik çalışma yapılmaması, kullanılan teknolojilerde polisin tek otorite olması eleştirilen hususlar olarak ortaya çıkmaktadır.³⁶¹ Şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamak için devlet kurumları vatandaşa dönük hesap verilebilirliği sağlayan politikalar seti geliştirmelidir. Şeffaflık ve hesap verebilirlik önlemleri olmadan bireyler etraflarında bir İHA gördükleri zaman en kötüsünü varsaymaya ve mahremiyet ile ilgili endişe etme eğilimdedirler. Bu endişeleri gidermek için polise destek verilmelidir, şeffaf politikaların gelişmesi için, İHA operatörünün niteliklerini, operasyonun tarih ve saatini, nerede ve hangi amaçla bulunduğunu detaylandıran kullanım günlüklerini içeren yasal düzenlemeler etkin ve yetkin denetimlere tabi olmalıdır.³⁶²

Polis birçok farklı teknoloji ile gözetim yapabilmektedir, polisin üzerinde bulunan vücut kameraları, polis araçlarında bulunana araç kameraları, KGYS ve İHA'lar gibi veri kaydı yapabilen, veri saklayabilen teknolojilerle ilgili hesap verebilirlik endişelerinin yanı sıra, kaydedilen verilerin saklanması, kayıtlara kimlerin erişebileceği ve kayıtların imhası hususunda toplumun endişelerinin giderilmesi gerekmektedir.³⁶³

Özellikle polisin kullandığı yeni nesil teknolojilerin elde ettiği kişisel verilerin korunması ve saklanması hususunda hukuki düzenlemeler ve yaptırımlar henüz yeterli seviyede değildir. Kişisel verilerin üçüncü şahıslar ve devlet tarafından istenmeyen amaçlar için kullanılmasını engellemek adına yeterli hukuki düzenlemeler yapılması gerekmektedir.³⁶⁴ Özel hayatın gizliliğine müdahalede bulunan bu yeni nesil teknolojilerin kullanım kararını, siyasi nedenlerle kötüye kullanılma ihtimali düşünülerek, bu kullanım kararını verme yetkisi bağımsız yargı organları tarafından kullanılması genel kabul görmektedir.³⁶⁵ Gözetleme teknolojilerinin toplum tarafından özel hayat ile ilgili endişe yaratma temelinde teknolojinin sofistikeliği yanı sıra gözetlemenin boyutu ve derinliği konusunda; devlet, özel sektör ve vatandaş arasında siyasi ve hukuki bir akit yapılmamış olmasından kaynaklanmaktadır.³⁶⁶

³⁶¹ Taşçı, "Güvenlik Amaçlı Gözetim Aracı Olarak Türkiye'de Mobese ve Eleştiriler", s. 159

³⁶² McNeal, Goodwin, Jones, "Warrantless Operations of Public Use Drones: Considerations for Government Agencies", s. 719.

³⁶³ McNeal, Goodwin ve Jones, "Warrantless Operations of Public Use Drones: Considerations for Government Agencies", s. 720.

³⁶⁴ Tataroğlu, "E-Devlet'te Kullanılan Gözetim ve Kayıt Teknolojilerinin Mahremiyet Üzerinde Etkileri", s. 117.

³⁶⁵ Seydi Kaymaz, *Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi*, 3. Baskı Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 249.

³⁶⁶ Ünver, "Dijital Gözetleme, Milli Güvenlik ve Özel Hayatın Gizliliği Siyaseti", s. 12.

Mevcut kanuni düzenlemelerin gelişmekte olan teknolojilere yönelik etik konularda, risk algısında ve bunların potansiyel etkilerine karşı yetersiz kalma ihtimalleri yüksektir. Kanun yapımcıların mevcut hukuki normlarla çelişmeyecek şekilde yeni düzenlemeler yapması zorlu ama yapılması şart olan düzenlemelerdir.³⁶⁷ Gerekli yasal düzenlemeler yapılmadan yüz tanıma yazılımı, kızılötesi teknolojisi, konuşma ve görüntü kaydı yapabilen İHA'lar özel hayatın korunması ile ilgili endişeleri arttıracaktır.³⁶⁸

İHA'lar; polisin kullandığı KGYS kameraları, araç kameraları, iletişimin denetlenmesi yoluyla kullanılan teknolojilere kıyasla şu an ve gelecekte İHA'lara eklenebilir donanımlar düşünüldüğünde özel hayata müdahale ile ilgili sınırları aşma hususunda daha öte de bir teknoloji olarak görülmektedir.³⁶⁹ Belirli bir gözetim teknolojisinin kullanılmasının gerekip gerekmediğine ve nasıl uygulanacağına dair tek bir çözüm yolu yoktur. Önemli olan; Hangi veriler toplanmalıdır? Toplanan veriler ne kadar süreyle saklanmalıdır? Depolanan verilerin hangi alanlarda kullanılmasına izin verilmelidir? Veriler kimlerle ve hangi şartlarda paylaşılmalıdır? Bu temel soruların herhangi bir veri yönetimi planı için önemi genel olarak kabul edilmektedir.³⁷⁰

İHA'ların kullanılması ile ilgili artan endişeler ile ilgili bireylerin dışarı çıktığında devamlı kendisini gözetleyen bir gözün varlığını hissetmesi insan davranışlarının değişmesinde büyük etkindir, son yapılan bir çalışmaya göre; insan gözlerinin dikildiği posterler asmak bile insan davranışlarının önemli ölçüde değiştirdiği yönünde bulgular tespit edilmiştir.³⁷¹ İHA ile ilgili can alıcı nokta teknolojinin kendisinden ziyade, İHA'na yüklenen donanımla ilgilidir, çünkü yüklenen donanıma göre elde edilecek verinin türü ve verinin kapasitesi değişmektedir. ABD'de yeni nesil teknolojilerin kullanılması ile ilgili Federal Yüksek Mahkeme'nin daha önce havadan gözlem ile ilgili ikinci bölümde üç önemli davanın kararlarından bahsedilmişti, ileri teknoloji kullanımında aşağıda değinilecek olan yakın zamandaki önemli üç davada verilen kararlar yeni nesil teknolojilerin hukuki olarak sınırlarını belirlemede önemli rol oynamaktadır.³⁷²

³⁶⁷ Zwickle, Farber ve Hamm, "Comparing Public Concern And Support For Drone Regulation To The Current Legal Framework", s. 109.

³⁶⁸ Shearwat, "Drone Privacy Laws: A Comparative of the US, UK, and India", s. 148.

³⁶⁹ Zwickle, Farber ve Hamm, a.g.e., s. 109.

³⁷⁰ Crump, "Surveillance Policy Making by Procurement", s. 1647.

³⁷¹ Stanley ve Crump, "Protecting Privacy From Aerial Surveillance: Recommendations for Government Use of Drone Aircraft", s. 11.

³⁷² Dafinova, "Police Surveillance Drones And Their Impact On The Right To Privacy Comparative Analysis Between The Legislations Of The USA And The UK", s. 25.

2.6.1. United States v. Kyllo

Ciraolo, Dow Chemical ve Riley davalarında polis çıplak gözle veya kamera vasıtasıyla gözlem yapmışlardı. Mahkeme, on iki yıl sonra Kyllo'da hükümetin algılamayı artıran teknoloji kullanımını inceledi. Dava, hükümetin kızılötesi radyasyonu algılayan ve bir video kamera gibi çalışan bir termal kamerayı içerideki ısı görüntülerini göstermek için kullanmasının yasallığını değerlendirdi. Polis caddenin karşısına park ettiği aracından termal ısıölçer tarama yapıldı ve sanığın evinin bölümlerinin, üç katlı konutun geri kalanına kıyasla sıcak olduğu tespit edildi. bu da, içeride marihuana yetiştirmek için özel ışıklarının kullanıldığına dair bir çıkarım yapılmasını sağlamış oldu. Taramalar, diğer kanıtlarla birlikte, polisin yüzden fazla kenevir bitkisi bulunduğu evde arama emri çıkarmak için temel oluşturdu. Burada mahkeme, hükümetin “fiziksel müdahale olmaksızın bilinemeyecek olan konutun içinde araştırmak için genel olarak toplumun yaygın kullanımına açık olmayan bir cihazı” kullanmasının anayasa tarafından güvence altına alınan özel yaşamın gizliliği kapsamında ki durumu değerlendirilmiştir.³⁷³

Bu davada; Federal Yüksek Mahkeme 2001 yılında dörde karşı beş oy ile verdiği kararda, Katz davasında ortaya atılan ucu açık bir standart olarak eleştirilen yöntemle karar almıştır; bireyin öncelikle bir mahremiyet beklentisinin var olup olmadığının, ikinci olarak da bu beklentinin makul olup olmadığını tespit ederek karar verilmiştir. Federal Yüksek Mahkeme verdiği kararda eve fiziksel müdahale olmasa da kişinin evinde makul bir mahremiyet beklentisi olduğu evin ısısının da bu beklenti kapsamında olduğu, polisin bu tip ileri teknoloji kullanımlarında arama izni alması gerektiğine vurgu yapılmıştır.³⁷⁴

2.6.2. United States v. Jones

Bu davada; FBI ve Metropolitan Polis Departmanı tarafından uyuşturucu ticareti yaptığı konusunda şüphelenilen Jones isimli şahsı takip etmek için aracına GPS cihazı yerleştirilmek üzere District of Columbia sınırlarında ve 10 gün içinde yerleştirilmesi için izin alınmıştır, fakat polis cihazı 11. günde başka bir eyalette yerleştirebilmiştir. Aracı 28 gün boyunca GPS yoluyla sürekli takip etmişlerdir.³⁷⁵ Bu şekilde yapılan takip hâkimin verdiği iznin kapsamı dışında kalmıştır.2012 yılında Federal Yüksek Mahkeme tarafından oy birliği ile karara bağlanan

³⁷³ Bentley, “Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against the Beneficial Use of Drone Technology”, s. 279.

³⁷⁴ Dafinova, “Police Surveillance Drones And Their Impact On The Right To Privacy Comparative Analysis Between The Legislations Of The USA and the UK”, s. 26.

³⁷⁵ İlyas Şahin, “ABD Yüksek Mahkemesinin GPS Cihazlarının İzleme Amacıyla Takılması ve Bunun Üzerinden Yapılan Yer ve Güzergâh Tespitine İlişkin U.S./Jones Kararı”, *Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi*, T.C. Adalet Bakanlığı, 1/5 (2012), s. 37.

davanın nihai hükmünde; ABD Anayasasının Ek 4.maddesi Amerikan adalet sistemindeki mahremiyet korumasının birincil kaynağıdır: “*İnsanları, üstleri, evleri, evrakı, eşyası bakımından makul olmayan arama, yakalama ve el koymalara karşı haklarını korur*”. Kişilerin üzerine veya eşyalarına devlet tarafından yerleştirilen, veri elde etmeye yarayan cihazlarla yapılan takipler de teknik anlamda arama niteliğinde kabul edilmektedir. Federal Yüksek Mahkemenin 20. yüzyılın ortalarından itibaren kabul ettiği genel görüş fiziki geçiş doktrini (common law trespass) ile örtüşmektedir. Katz v. U.S davasında Ek 4. Madde de belirtildiği gibi; kişisel varlığı, evleri, evrakı, eşyasından başka ayrıca kişinin “gizlilik hakkı konusundaki makul beklentisini”de koruduğuna karar verilmiştir. Bu yorumla yerlerin değil kişilerin korunduğu ilkesine vurgu yapılmıştır. Federal Yüksek Mahkeme Jones davasında kişilik haklarının ihlali olduğunu kolluğun bu tür kolluk faaliyetlerini yapabilmesi için kesinlikle hâkim kararı olması gerektiği kararını vermiştir, bu yapılmadığı takdirde yapılan işlemin anayasa tarafından korunan kişilik haklarının ihlal edildiği kabul edilmektedir.³⁷⁶

Demokratik bir toplum, devlet ile vatandaş arasındaki güven ile inşa olmaktadır ve bu ilişkinin bozulmaması esastır. Bu dava ABD mahkemelerinin gelecekte karşılaşacağı zorlukları anlamak için kritik öneme sahiptir. Teknolojinin ilerlemesi ile GPS takip cihazı gibi yeni nesil teknolojilerle devletin vatandaşları takip edebilmesi, verileri saklayabilmesi ve veriler üzerinden analizler yapması kolaylaşmaktadır. İHA’lar birçok yönden uçaklar ve helikoptere benzerlik gösterebilir de İHA teknolojisi üzerine her türlü donanım eklenebilen yeni nesil teknolojilerdendir, mahkemelerin, İHA kullanımı hususunda anayasanın ek 4. madde kapsamına girip girmedikleri hususunda içtihat geliştirmelerini bekleyecek kadar yeni bir teknolojidir. Federal Yüksek Mahkemenin ilerleyen dönemlerde İHA’ların kullanılması ile makul özel hayat beklentisi, yetkili mahkeme tarafından arama izni alınmadan arama yapılması gibi durumlarda ek 4. Maddeyi nasıl yorumlayacağı ve yol izleyeceği merak uyandırmaktadır.³⁷⁷

2.6.3. United States v. Carpenter

2018 yılında Federal Yüksek Mahkeme tarafından karara bağlanan dava, gelişen teknolojilerin kullanılması, kişisel verilerin korunması ve bu bağlamda üçüncü taraf doktrinin³⁷⁸ tekrar

³⁷⁶ Şahin, “ABD Yüksek Mahkemesinin GPS Cihazlarının İzleme Amacıyla Takılması ve Bunun Üzerinden Yapılan Yer ve Güzergâh Tespitine İlişkin U.S./Jones Kararı”, s. 39.

³⁷⁷ Dafinova, “Police Surveillance Drones And Their Impact On The Right To Privacy Comparative Analysis Between The Legislations Of The USA And The UK”, s. 27.

³⁷⁸ Michael W. Price, “Rethinking Privacy: Fourth Amendment ‘Papers’ and the Third-Party Doctrine”, NYU School of Law, *Journal of National Security Law & Policy*, 8 (2016), s. 264.

“Üçüncü taraf doktrini” 1970’lerin sonlarında iki Federal Yüksek Mahkeme kararıyla ortaya çıktı, Amerika Birleşik Devletleri ve Miller ile Smith ve Maryland davalarıyla kavram doğmuştur. İnsanların hayatın olağan

değerlendirilmesi tüm bu konuların kapsamında kamu güvenliği ve özel hayatın gizliliğinin arasındaki dengenin tartışılması bakımından olay tarihinin de güncelliği dikkate alındığında Carpenter davası büyük önem arz etmektedir. Bu davada; FBI tarafından ilgili GSM şirketinden şüphelinin 127 gün boyunca günlük hareketlerini kataloglayan 12.898 konum noktasını belirleyen veriler alındı. GSM operatörleri CSLI (cell site location information) teknolojisi ile cep telefonundan yapılan her arama, mesajlaşma veya veri kullanımı telefonun bağlı bulunduğu baz istasyonunda bir kayıt oluşturur ve bu kayıtlar depolanır. Bu şekilde servis sağlayıcısı cep telefonunun konumu, cep telefonundan kiminle ve ne süreyle konuşulduğu gibi bilgilere sahip olur. Bu bilgiler kullanıcının rızası gerekmeden saklanmaktadır. Katz'ın makul özel hayat beklentisi testini uygulayan Federal Yüksek Mahkeme, FBI'nın lokaysan kayıtlarına erişiminin bu beklentiyi ihlal ettiğini lokaysan kayıtlarının bireyin özel hayatına ait “ailesel, siyasi, mesleki, dini ve cinsel birliktelikleri” gibi mahrem konuların tespitini sağladığını ortaya koymaktadır. Sanığın hayatın olağan akışında yaptığı eylemlerde makul mahremiyet beklentisi içerisinde. Federal Yüksek Mahkeme, anayasa ek 4. madde kapsamında davayı değerlendirdiğinde. Polisin, GSM operatöründen bireyin konum bilgilerini almadan önce makul sebeplerle desteklenen bir mahkeme kararı alması gerektiği yönünde görüş belirtmiştir.³⁷⁹

Carpenter davasında Federal Yüksek Mahkeme, anayasa ek 4. maddenin kabul edildiği tarihsel anlayışa dayanarak, mahremiyete ilişkin hangi beklentilerin korunduğunu belirlemek için iki anlayışı yorumlamıştır. Birincisi, ek 4. madde “özel hayat”ın keyfi müdahalelere karşı koruma altına almaktadır. İkinci olarak “polis gözetiminin hayatın olağan akışına nüfuz etmesinin” önüne engeller koymayı amaçlamaktadır. Federal Yüksek Mahkeme, Carpenter'daki ek 4. maddeyi uygularken bu iki anlayışa göre hareket etmiştir.

Carpenter davasında Federal Yüksek Mahkeme karar alırken üçüncü taraf doktrin hususunda büyük görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır. Carpenter'dan önce, Federal Yüksek Mahkeme, bir kişinin üçüncü şahıslara gönüllü olarak devredilen bilgilerle ilgili olarak meşru bir mahremiyet beklentisi olmadığına ve bu nedenle bu bilgileri elde etmek için bir mahkeme kararına gerek olmadığına karar vermektedir. Bu yaklaşım, insanların günlük yaşamlarını sürdürürken üçüncü şahıslara kendileri hakkında çok fazla bilgi verdiği dijital çağa uygun olmamaktadır. Federal

akışı içerisinde diğer kişi veya kurumlar ile bilgi alışverişi içinde olması günümüzde olağan hale gelmektedir. Özel hayat alanına dair birçok bilgi istemli veya istemsiz olarak başka kurumlarla paylaşılmaktadır. Üçüncü kişi olarak kabul edilen kişi veya kurumlara aktarılan bu bilgilere ulaşılmasının çoğu soruşturmanın etkili yürütülmesi için gerekli olduğu kabul edilmektedir, “üçüncü taraflara” bilerek ve gönüllü olarak ifşa edilen bilgilerin Federal Yüksek Mahkeme tarafından Anayasa ek 4. maddenin ihlali olmadığı kabul edilmektedir.

³⁷⁹ Bentley, “Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against the Beneficial Use of Drone Technology”, s. 280.

Yüksek Mahkemede bazı yargıçlar, bireyin üçüncü taraflara gönüllü olarak ifşa ettiği bilgilerde makul bir mahremiyet beklentisi olmadığı varsayımını yeniden gözden geçirmek gerektiği fikrini savunmaktadırlar.

2010'larda cep telefonları, özellikle akıllı telefonlar, ABD'ndeki hemen hemen herkes için önemli bir araç haline gelmiştir. 2016 itibariyle, ABD vatandaşlarının %95'inden fazlası bir cep telefonuna sahiptir, cep telefonları sayesinde birçok veri akışı olmakta ve depolanmaktadır. 21. yüzyılda teknoloji ilerledikçe Mahkeme, 20. yüzyıldaki üçüncü taraf doktrini görüşünden uzaklaşmaya başlamıştır. Cep telefonlarının çok sayıda ayrıntılı kişisel bilgiyi tutma kapasiteleriyle birleştiğinde, onları eski analog telefonlardan çok farklı kılmaktadır. Akıllı telefon teknolojisinin halk tarafından benimsenmesi ve yaygın kullanılmasının sonucu olarak cep telefonu sinyal bilgilerinin tespiti için mahkeme kararı temin edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır, zira sinyal verilerinin elde edilmesi tıpkı GPS aracılığıyla elde edilen bilgilerde olduğu gibi özel hayatın birçok yönünü ifşa edebilmektedir. Baz istasyonlarından geçmiş beş yıla doğru geriye dönük konum tespiti yapılabilmesi ve baz istasyonundan veri elde etmenin maliyetinin daha düşük olması nedeniyle sinyal verilerinin kullanılmasının, GPS aracılığıyla elde edilen verilerle kıyasla daha müdahaleci olduğu kabul edilmektedir. Üçüncü taraf doktrininin bu olayda uygulama olanağının bulunmadığını ifade eden Federal Yüksek Mahkeme; cep telefonlarının hayatımızda kapladığı alanın genişlemesi sonucunda modern toplumun bir parçası olmak isteyen kişilerin cep telefonu taşıma zorunluluğu içinde olduğunu hatırlatmış ve kişinin sadece telefonunu açmak gibi basit bir işlemi yaptığında bile baz istasyonlarında veri depolandığını, bu durumda üçüncü kişiye gönüllü olarak aktarılan bir bilgidен bahsetmenin mümkün olmadığını ifade etmektedir.

Federal Yüksek Mahkeme tarafından Carpenter davasında 22 Haziran 2018'de 5-4'e oylama ile karar verildi. Baş yargıç Roberts çoğunluk görüşünü yazmıştır. Fedeal Yüksek Mahkeme kararında, iki içtihat dalına vurgu yapmaktadır. İlk içtihat, birkaç mutabık yargıcın uzun vadeli GPS izlemenin anayasa ek 4. madde kapsamında bir kişinin makul mahremiyet beklentisinin ihlali olarak bir arama teşkil edebileceğini belirtilmiştir. 2012 yılında karara bağlanan ABD v. Jones davası bu davaya emsal teşkil etmektedir. İkinci içtihat, üçüncü taraf doktrini uyarınca kamu güvenliğinden sorumlu birimler mahkeme kararı olmadan şüpheli bireyler hakkında bazı verileri kamu huzuru ve güvenliğinin sağlanması bakımından anayasa ek 4. Madde kapsamında korunmamaktadır.

Sonuç olarak, Federal Yüksek Mahkeme'nin çoğunluk görüşüne göre; üçüncü taraf doktrininin cep telefonundan elde edilen lokaysan verilerine kadar genişletilemeyeceğine karar verildi.

Federal Yüksek Mahkeme detaylı, geçmişe dönük CSLI kayıtlarının, ABD v. Jones davasındaki, GPS bilgilerine benzeterek, her iki veri biçiminin de polise bireylerin geçmiş hareketlerini takip etme yeteneği sağladığını kabul etmektedir. Ayrıca Federal Yüksek Mahkeme, cep telefonlarının yaygınlığı hükümetin bir bireyin hareketlerini “neredeysse mükemmel bir şekilde gözetlemesine” izin verebileceğinden, CSLI'nin GPS verilerinden bile daha büyük gizlilik riskleri oluşturabileceğini kaydetmektedir. Buna göre Federal Yüksek Mahkeme, anayasa ek 4. Madde polislin geriye dönük CSLI kayıtlarına erişmek için mahkeme kararı alması gerektiğini ifade etmektedir.³⁸⁰

Teknolojideki değişimler, yalnızca Carpenter'ın değil, herkesin cep telefonundan konumunun yıllarca izlenmesini mümkün kılmaktadır. Mahkemelerdeki tipik tanıklardan farklı olarak cep telefonu sinyal bilgisi sürekli kayıt altına almaktadır. Bu çığır açan kararı yayınlarken, Baş Yargıç Roberts, teknolojinin, “polise önemli sorumluluklarını yerine getirmesi için yeni ve güçlü bir araç sağladığını” savunmakla beraber anayasa ek 4. Maddenin tarihsel gelişimin göz önünde bulundurarak karar verilmiştir.

Kararın muhalefet görüşlerine göre ise, polislin yeni nesil teknoloji kullanımında sınırlandırılmasına karşı uyarıda bulunmuştur. Polislin şiddet içeren suç tehdidini önlemeye çalıştığı durumlarda, yasal düzenlemelerle yetkilendirilmiş görevleri ciddi risk altına sokmaktadır, sınırlamalar sadece Federal Hükümetin güvenlik birimlerini değil, aynı zamanda ülke genelinde her Eyalette ve bölgede kolluk kuvvetleri tarafından kullanılan yasal ve gerekli uygulama yetkilerine aşırı kısıtlamalar getirmektedir. Muhalif görüşte kamu güvenliği ile özel hayat arasında kamu güvenliğinin riske atılmaması konusunda uyarılarda bulunmaktadır.³⁸¹

Yargıç Gorsuch'da muhalif görüşü olsa da davayı farklı açıdan değerlendirmiştir, çoğunluğun kararına katıldığını, ancak çoğunluğun gerekçesine katılmadığı için, görüşü muhalif görüş olarak kayıtlara geçmektedir. Yargıç Gorsuch'a göre, polis cep telefonu verilerini elde etmek için izin mahkeme kararı almalıdır ancak, anayasa ek 4. Maddenin “makul bir mahremiyet beklentisi” hakkı sağladığı konusuna katılmamaktadır. Yargıç Gorsuch, cep telefonu konum kayıtlarının cep telefonu sahiplerinin mülkiyetinde olduğunu ve anayasa ek 4. madde uyarınca, polislin bir arama izni olmadan bir kişinin mülkünü arayamayacağını savunmaktadır. Aslında, “makul mahremiyet beklentisi” testinin ne olduğunun hala tam olarak bilinmediği düşüncesindedir. Ampirik bir soru

³⁸⁰ Bentley, “Policing The Police: Balancing The Right to Privacy Against The Beneficial Use of Drone Technology” s. 279.

³⁸¹ Bentley, “Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against the Beneficial Use of Drone Technology”, s. 276.

mu (insanların gerçekte mahremiyet beklentileri nedir?) yoksa normatif bir soru mu (mahremiyet beklentileri ne olmalıdır?) Her iki şekilde ki soruda da durum tespiti yapmak oldukça karmaşık olmaktadır. Testin ampirik olması gerekiyorsa, neden yasa koyucular yerine yargıçların yapması gerektiği belirsizdir. Yasa koyucular, seçmenlerine karşı sorumludurlar ve çoğunluğun tercihlerine göre yasal düzenleme yapma imkânlarına sahiptirler. Politika ile ilişkisi olmayan yargıçlar, sınırlı imkân ve yetkilere sahiptirler. Bir çok insanı ilgilendiren ampirik kararlar vermesini bekleyeceğiniz veya isteyeceğiniz kamu otoritesi değillerdir. Bu bağlamda, şaşırtıcı olmayan bir şekilde, yargı kararları da çoğu zaman kamuoyunun görüşlerini yansıtmamaktadır. O halde belki de Katz testi normatif bir soru olarak da düşünülmelidir. Ancak durum buyusa, neden (yine) yasa koyucular yerine yargıçlar, toplumun makul bir mahremiyet beklentisi meşru olarak kabul etmeye hazır olup olmadığına karar verme durumunda kalmaktadırlar. Çoğu zaman mahremiyet beklentisi ile suçla mücadele arasında karar vermek politik bir tercih haline gelmektedir. Bunun gibi soruları yanıtlamak, mahkemelere özgü yasal yargıya değil, yasama organlarına ait ham siyasi iradenin kullanılmasını gerektirir. Yargıçlar siyasi irade için yasal yargıdan vazgeçtiğinde, yalnızca “makul bir mahremiyet beklentisi” konusunda değil kendilerine olan kamu güvenini de sarsma riskini almaktadırlar.³⁸²

Yargıç Gorsuch davaya mülkiyet hukuku çerçevesin de değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir; “makul bir mahremiyet beklentisi” kavramı kapsamında anayasa ek 4. Madde ile “korunan mülkiyetinizin (üzerinizin, evraklarınız veya eşyalarınız) herhangi biri makul olmayan bir şekilde arandığında veya el konulduğunda, size bu güvenceyi kullanma hakkı verdiğini” ifade etmektedir. Cep telefonu konum bilgilerinin, kullanıcılarının mülkiyetinde olduğunu ve arama izni alınmadan aranmayacağını savunmaktadır.³⁸³

2.7. Özel Hayat ve Kişisel Verilerin Korunması

Kişisel veri kavramını tanımlamak oldukça güçtür, özellikle teknolojinin ilerlemesi ile birlikte kişisel veri kapsamında olan bilgiler değişmekte ve gelişmektedir. Kişinin adı, adresi, medeni durumu gibi insanın varoşlundan kaynaklı verilere teknolojinin gelişmesi ile birlikte insanın toplum içinde yer alması ve bazı hizmetlere erişebilmesi için verilen banka numarası, elektronik posta adresi ve vatandaşlık numarası gibi bilgilerde kişisel verilerin tanımına dâhil olmuştur. İnsana ait ve bireyi tanımlayacak her türlü bilgi kişisel veri olarak kabul edilmektedir.³⁸⁴Kişisel

³⁸² Carpenter v. United States, No. 585, Supreme Court of The United States 22 Haziran 2018.

³⁸³ Carpenter v. United States, No. 585, Supreme Court of The United States 22 Haziran 2018.

³⁸⁴ Murat Volkan Dülger, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3/2 (2016), s. 102.

verilerin korunması özel hayatın korunması bakımından büyük önem arz etmektedir. Kişisel verilerin korunması ile özel hayat kavramları arasında yakın bir ilişki vardır. Kişisel verilerin korunmasının temel amacı özel hayatın korunmasını sağlamaktır.³⁸⁵

Türkiye’de kişisel verilerin korunmasına yönelik ilk yasal düzenleme 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile yapılmıştır. TCK’nın 135. ve 136. maddelerinde kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, başkalarına verilmesi, yayılması ve ele geçirilmesi fiilleri ile 138.maddesinde kişisel verilerin yok edilmemesi fiili suç olarak tanımlanmıştır. Kanun koyucu TCK’ya bu yönde hüküm konulmasının gerekçesini, Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan Türkiye’nin de 28 Ocak 1981 tarihinde imzalamakla taraf olduğu “Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Sözleşme” hükümlerine geçerlilik tanımak olarak ifade etmiştir.³⁸⁶ Kişisel verilerin korunmasına yönelik Türk hukukunda yapılan ikinci yasal düzenleme 1982 Anayasasının “özel hayatın gizliliği” başlığını taşıyan 20. Maddesine 7.5.2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanunla üçüncü fıkranın eklenmesiyle yürürlüğe girmiştir. Anayasanın 20. Maddesine 2010 referandumu ile kişinin temel haklarından özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu belirtilmişken, ilave olarak; herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu ilgili kanuna eklenerek, bu haklar güvence altına alınmıştır. Kişisel veri kavramı klasik anlamda özel hayat kavramının içinden çıkmış olsa da, bilim ve teknolojinin ilerlemesi ile özel hayat kavramının kapsamının dışına taşacak bir anlam yüklemesi olmuştur. Bunun sonucu olarak; kişisel veriler, kişilik hakları ve mülkiyet hakkı ile de ilgili olarak ifade edilmektedir.³⁸⁷

Kişisel verilerin korunması, tıpkı özel hayatın gizliliğinin korunması gibi eş değer bir güvence sağlanmaktadır. Özel hayatın gizliliği hakkı ile korunan hukuki faydalarından biri de kişisel verilerinin korunması olmuştur. Kişinin kendisine ilişkin herhangi bir bilginin; kendi isteği olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması, bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılamaması ve rızası dışında kullanılamaması, kısaca bu bilgilerin mahrem kalması hususundaki menfaattir. Bu nedenle kişisel verilerin korunması hakkının da özel hayatın gizliliğinin korunması kapsamında ele alınması doğru bir yaklaşım olmuştur. Bununla birlikte kişisel verilerin, özel hayatın gizliliği hakkının geleneksel yaklaşımlar ve bu alanda benimsenen ilkelerle korunmaya

³⁸⁵ Çelik, “Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması Ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı”, s. 391.

³⁸⁶ Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, “Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu (TCK m. 135)”, *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, 21 (2019), s. 72.

³⁸⁷ Korkmaz, “İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması”, s. 100.

çalışılmasının, teknolojik alanda yaşanan gelişmeler karşısında yetersiz kaldığı, kendine özgü bazı gereklilikleri nedeniyle ayrı bir alan olarak ele alınması gerektiği de tartışılmaktadır.³⁸⁸

Bu anayasal yükümlülüğün yerine getirilmesinin bir gereği olarak 24.3.2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunla ülkemizde kişisel verilerin işlenmesi ve korunması hususunda etkin ve bütüncül bir mekanizma oluşturulması amaçlanmaktadır. 6698 sayılı Kanun, kişisel verilerin korunmasıyla ilgili ana kanun olması dolayısıyla, başta ceza hukuku olmak üzere diğer hukuk dallarında yer alan konuya ilişkin hükümlerin açıklanması ve yorumlanmasında göz önünde bulundurulmaktadır.³⁸⁹

6698 sayılı Kanunun dışında başka kanunlarda da çeşitli amaçlarla kişisel verilerin toplanmasına, elde edilmesine ve kaydedilmesine izin veren hükümler bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda suçun oluşmayacağı açıklamaya gerek olmayacak kadar nettir. Bu kanunların başında 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı CMK gelmektedir. CMK'nın 75, 76, 77 ve 78. maddelerinde bir suça ilişkin delil elde etmek amacıyla şüpheli, sanık veya diğer kimselerin belli şartlarda fiziki muayenesinin yapılmasına ve bu kişilerden kan veya benzeri biyolojik örneklerle, saç, tükürük, tırnak gibi örnekler alınmasına ve bu şekilde elde edilen örnekler üzerinde moleküler genetik inceleme yapılmasına izin verilmektedir. Bu usul ile elde edilen örnekler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarının kişisel veri niteliğinde olduğu ve başka bir amaçla kullanılmayacağı, dosya içeriğini öğrenme yetkisine sahip bulunan kişiler tarafından bir başkasına verilemeyeceği, bu bilgilerin kovuşturmayaya yer olmadığı kararına itiraz süresinin dolması, itirazın reddi, beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilip kesinleşmesi hallerinde Cumhuriyet Savcısının huzurunda derhal yok edileceği belirtilmiştir.³⁹⁰

Kişisel veriler, kişinin özel hayatı kapsamında bir konu olduğu için korunması amacıyla bu tip yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Bir başka ifadeyle burada verilerin korunması, aslında “veri”lerin değil, bu verilerin ilişkili olduğu kişilerin korunmasını amaçlamaktadır. Bu nedenle korunan hukuki değer sadece kişisel veriler olmayıp, kişisel verilerin ilişkili olduğu bireyin özel hayatının gizliliğinin korunması hakkını da kapsamaktadır.³⁹¹

ABD polisin kullandığı birçok yeni nesil teknoloji kişisel verileri elde etmekte ve depolamaktadır. Kitlesele konum takibi imkânı sağlayan teknolojilerden birisi “Otomatik Plaka

³⁸⁸ Salihpaşaoğlu, “Özel Hayatın Kapsamı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme”, s. 244.

³⁸⁹ Koca, Üzülmöz, “Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu (TCK m. 135)”, s. 73.

³⁹⁰ Koca ve Üzülmöz, “Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu (TCK m. 135)”, s. 84.

³⁹¹ Murat Volkan Dülger, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015, s. 676.

Okuyucudur". Yollara kurulmuş veya polis arabalarına tutturulmuş, otomatik plaka okuyucuları geçen her arabanın resmini çekip plakaların, anlamlı bir veri haline çevirebilmektedir. Böylece kanun kaçağı olabilecekler listesiyle karşılaştırılıp denetlenmektedir. Kullanılan sistem artan bir oranla yerel polis teşkilatları tarafından kullanılmakta ve sadece kanun kaçaklarının kayıtlarını tutulmamaktadır. Yanlarından geçen her plakayı kayıt edip vatandaşların nereye gittiğiyle ilgili yığınla bilgidan meydana gelen veri depolanmaktadır. New York 'da polisin, camiye gidenleri tespit etmek için caminin yakınından geçen araçların plakalarını plaka okuyucularla donatılmış polis arabaları tarafından kayıt altına almaktadır. Böylelikle ayrımcı bir hedefleme amaçlanmaktadır. Özel hayatın gizliliği kişisel verilerin korunmasından bağımsız düşünülmemektedir. Kişisel verilerin korunması sıkı denetim ve düzenlemelere bağlı olmaktadır.³⁹²

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelerde, verilerle ilgili yapılan işlemlerin insan onuru ve değerlerine uygun yapılması maksadıyla bazı ortak ilkeler ortaya konmaktadır. Bu ilkelerin birbirinden kesin çizgilerle ayrılması zordur. Bazı ilkeler diğerlerine kaynaklık ederken bazıları da tamamlayıcı rol oynamaktadır. Bu ilkelerin uyulmaması durumunda kişisel verilerin iyi niyetle, hukuka uygun olarak işlenmediği, ortada bir kötüye kullanımın bulunduğu kabul edilmektedir. Kişisel verilerin işlenmesi ile ilgili genel ilkeler Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 4. maddesinde yer almaktadır.³⁹³

2.7.1. Hukuka ve Dürüstlük Kuralına Uygun Olma

Bu ilke, kişisel verilerin işlenmesindeki tüm sürecin kanun ve diğer hukuksal düzenlemelere uygun olarak hareket edilmesi anlamına gelmektedir. İlke, kişisel verilerin hukuka uygun olarak işlenmesi ve dürüstlük kuralına uygun olarak işlenmesi olarak ikiye ayrılabilir kabul edilmektedir. Kişisel verilerin hukuka uygun olarak işlenmesi bireyin mahremiyetinin korunması açısından büyük önem arz etmektedir, yapılan işlemlerde hukuka uygun hareket edilmemesi işleme ilgili yasal düzenlemenin ihlali anlamına gelmektedir. Verilerin işlenmesinde kanunlara ve diğer hukuksal düzenlemelere uygun hareket edilmesi zorunluluğunu belirtmektedir. Kişisel verilerin işlenmesinde dürüstlük kuralına uygun hareket etme, veri sorumlularının verilerin

³⁹² Catherine Crump, "The Small And Surprisingly Dangerous Detail The Police Track About You", Son Güncelleme:

https://www.ted.com/talks/catherine_crump_the_small_and_surprisingly_dangerous_detail_the_police_track_about_you/transcript?language=tr

³⁹³ İbrahim Korkmaz, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme", *TBB Dergisi*, 124 (2016), s. 99.

işlenmesi sırasında şeffaflığa dikkat etmeleri ve ilgili kişilerin çıkarlarını ve beklentilerini dikkate almaları olarak ifade edilmektedir.³⁹⁴

2.7.2. Doğru ve Gerektiğinde Güncel Olma

Kişisel verilerin doğru olarak kayıt altına alınması, kişisel verileri işleyen kişi yanında ilgili kişinin çıkarları açısından da büyük önem arz etmektedir. Kişisel verilerin yanlış olarak tutulması, ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerini, ekonomik çıkarlarını ve manevi bütünlüğüne zarar veren sonuçlara yol açabilir. Kişisel verileri işleyen veri sorumlusu kişisel verileri belli bir amaç doğrultusunda kayıt altında almaktadır. Kişisel verilerin yanlış ve güncel olmaması veri sorumlusunun da çıkarlarına zarar verecektir.³⁹⁵

2.7.3. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar İçin İşlenme

Kişisel verilerin belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenmesi ilkesi, işlenecek olan kişisel verilerin işleme amacının veri sorumlusu tarafından açık ve kesin olarak belirlenmesini ve bu amacın meşru olmasını zorunlu kılmaktadır. Veri sorumluları, kişisel verileri belirttikleri amaçlar dışında başka amaçlarla işlerlerse, bundan sorumlu olacaklardır. Verilerin işlendiği sürecin başından sonuna kadar amacın meşru olması, veri sorumlusunun işlediği verilerin, yapmış olduğu iş veya sunmuş olduğu hizmetle bağlantılı ve bunlar için gerekli olması anlamına gelmektedir.³⁹⁶

2.7.4. Kişisel Verilerin, İşlendikleri Amaçla Bağlantılı, Sınırlı ve Ölçülü Olması

Bu ilke; işlenecek kişisel verilerin belirlenen amaçları gerçekleştirmeye uygun olanların işlenmesi, amacına uygun olmayan veya amacın gerçekleştirilmesine hizmet etmeyecek kişisel verilerin kaydedilmesinden kaçınılmasını ortaya koymaktadır. Ayrıca işlenen veri sadece amacın gerçekleştirilmesi için gerekli olanla sınırlı tutulmalıdır. Bu ilkeye göre, veri sorumlusu kişisel verileri toplamadan önce amacına ulaşmak için verilerin mutlaka kullanıp kullanmaması gerektiğini tespit etmeli, kişisel verilerden amaca ulaşmak için yeterli miktarını toplamalı ve işlemeli, gereğinden fazla veri kayıt altına alınmamalı ve işlememelidir. İlkenin gereği olarak,

³⁹⁴ Muammer Ketizmen, *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2008, s. 269.

³⁹⁵ Korkmaz, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme”, s. 101.

³⁹⁶ Kılınç, “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, s. 1111.

kişisel veriler toplanma ve işleme amaçlarının gerçekleşmesi açısından gerekli ve sınırlı miktarda tutulmalıdırlar.³⁹⁷

“Amaca bağlılık ilkesi”, kişisel verileri işlenen veri ilgisine, verileri işleyenlerden hangi amaç doğrultusunda verilerinin toplandığını ve bu verilerinin bu amaç için işlenip işlenmediğini öğrenme imkânını sağlayacaktır. Kişisel verilerin işlenmesinde söz konusu olan amaç “belirli”, “açık” ve “meşru” olmalıdır. Amaca bağlılık ilkesi gereğince kişisel veriler bir gün gerekli olabileceği ihtimali üzerine toplanamayacağından, kişisel verilerin toplanması esnasında bilinmeyen ya da ilerleyen zamanda ortaya çıkma ihtimali bulunan amaçlar, “belirli amaç” kapsamında değerlendirilemeyeceklerdir. Anayasa Mahkemesi bir kararında bu konulara vurgu yaparak keyfi uygulamalara engel olacak şekilde sadece kanunla sayılı olarak tespit edilmiş amaçlar için kişisel verilerin işlenebileceği ifade edilmiştir.³⁹⁸

2.7.5. İlgili Mevzuatta Öngörülen veya İşlendikleri Amaç İçin Gerekli Olan Süre Kadar Muhafaza Edilme

Kişisel verilerin, ancak ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar saklanması gerekmektedir. Bu durumda veri sorumluları, kişisel verilerin muhafaza edilmesi süresini saptarken ilk olarak mevzuata bakacaklardır, eğer mevzuatta bir süre belirlenmişse bu süre kadar veri saklanacaktır. Eğer mevzuatta bir süre belirlenmemişse, veri sorumluları kişisel verileri ancak işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edebileceklerdir. Bu sürenin sonunda kişisel veriler silinecek veya anonim hale getirileceklerdir. Kişisel veriler gelecekte kullanma ihtimali düşünülerek saklanmayacaktır. Veri sorumlusu, Kanun’un 16. maddesi uyarınca kişisel verilerin işlendikleri amaç için gerekli olan azami süreyi sicile kayıt için başvururken bildirmekle yükümlüdür.³⁹⁹ Polisin İHA kullanarak elde ettiği verilerin saklanması ile ilgili mevzuat bulunmaması nedeniyle elde edilen veriler adli bir vaka ile ilişkili değilse 5 yıl sonra imha edilmektedir, adli bir vaka ile ilgili ise süresiz saklanmaktadır.⁴⁰⁰

³⁹⁷ Elif Küzeci, *Kişisel Verilerin Korunması*, 3. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 2019, s. 197.

³⁹⁸ Hayrunnisa Özdemir, “Haberleşmenin Gizliliği ve Kişisel Veriler”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13/1-2 (2009), s. 142.

³⁹⁹ Korkmaz, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme”, s. 104.

⁴⁰⁰ EGM Havacılık Dairesi Başkan Yrd. Mehmet Güngör, Polisin İHA Kullanımı Hakkında Görüşme, 25 Şubat 2020

2.8. Kişisel Veriler ve İHA

Çağdaş teknolojik gelişmeler özel hayat alanı ile ilgili üç büyük tehdit oluşturmaktadır; fiziksel gözetleme, psikolojik gözetleme ve veri gözetlemesi olarak adlandırmak mümkündür.⁴⁰¹ Günümüzde teknolojinin ilerlemesi fiziki gözetlemenin sınırları aşılmıştır. Kameralar, akıllı telefonlar, e-postalar, İHA'lar gibi yeni nesil teknolojiler sayesinde ses, görüntü gibi verilerin kaydedilmesi ve saklanması yaygınlaşmıştır.⁴⁰² Bu bağlamda yapılan bu veri gözetiminin sonucu olarak kamu güvenliği ile özel hayat arasında dengeyi sağlayacak olan veri gözetiminin ölçülülük ilkesine uygun hareket edilmesine bağlıdır. Gereğinden fazla veya eksik veri toplanması halinde ölçülülük ilkesinin ihlal edileceğine söylemek mümkündür. Kamu güvenliği için veri gözetimi gerekli ve şart ise kanuni düzenleme yapılmışsa ölçülülük ilkesi doğru işletilmiş olacaktır.⁴⁰³

Özel hayat ile kişisel verilerin korunması hakkı arasında ayırım yapmak önemlidir. İki hak birbirisiyle yakından ilişkilidir, ancak kapsamaları bakımından farklılık gösterirler. Her iki hak da temel hak ve hürriyetler açısından büyük önem arz etmektedir. Ancak, kamu yararının daha önemli olduğu bazı durumlar dışında, özel hayatın gizliliğine müdahale edilemezken, Kişisel verilerin korunması devletin kendi iç işleyişindeki hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkeleri ile daha çok ilişkilidir.⁴⁰⁴ Bilinmez olarak her şeyi bilen olmak devlet için büyük avantaj iken bireyler için endişe vericidir.⁴⁰⁵ Birey için endişe verici olan özel hayatının tehlikeye girmesi hakkında bilgi toplanmasından ziyade kimle, hangi amaçla, ne kadar süre ile paylaşılacağı hususunda kontrol olanağını kaybetmesinden kaynaklanmaktadır.⁴⁰⁶ Gözetleme, bilgi toplamanın ve veri elde etmenin bir yönüdür, gözetlenmenin bireyde ilk uyandırdığı korku hissi toplum veya devlet tarafından oluşacak yargıdır. Gözetlenme endişesi ile bireyler kendilerine oto sansür uygulayabilirler, ama bu zamanla baskıcı olarak algılanmayan sosyal normların içselleştirildiği bir hal alabilmektedir. Hakkımızda toplanan kişisel bilgilerimizin büyük kısmı aslında bilinmesinden rahatsız olmadığımız verilerden ibarettir, Sorunu sadece gözetimden ibaret olarak düşünmek, arka plandaki büyük veriyi göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Kişisel verilerin toplanmasının toplamda ifade ettiği anlam, toplumun düşünce tipini, toplumun dönüşme biçimini, yaşamlarımız üzerinden anlamlı bir kontrol sağlama riski ortaya koymaktadır.⁴⁰⁷

⁴⁰¹ Özbudun, “Anayasa Hukuku Bakımından Özel Haberleşmenin Gizliliği”, s. 271.

⁴⁰² Kılınç, “Teknik Araçlarla Yapılan Gizli İzlemelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Uygunluğu Sorunu”, s. 3.

⁴⁰³ Erdinç, “Ölçülülük İlkesi ve Açık Rıza Kapsamında Biyometrik Verilerin İşlenmesi”, s. 13.

⁴⁰⁴ Dafinova, “Police Surveillance Drones And Their Impact On The Right To Privacy Comparative Analysis Between The Legislations Of The USA And The UK”, s. 17.

⁴⁰⁵ Tzu, *Savaş Sanatı*, s. 19.

⁴⁰⁶ Zafer Gören, “Türk-Alman Hukukunda Kişiliğin Korunması”, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 9 (1992), s. 182.

⁴⁰⁷ Solove, “Privacy And Power: Computer Databases And Metaphors For Information Privacy”, s. 1418.

Gözetim teknolojileri ile büyük ölçekte veri toplamanın faydaları olduğu gibi zarar verme potansiyellerini de göz önünden bulundurmamak gerekmektedir. Gözetimi yapan ile gözetlenen arasındaki denge her an bozulmaya müsaittir. Bu dengeyi bozabilecek sebeplerinden bir tanesi; gözetleyen tarafından ayrımcılık yapılma riski bulunmasıdır. İngiltere Birmingham’da, kolluk kuvvetleri, suç önleme iddiasıyla ağırlıklı olarak Müslüman halkın yoğun yaşadığı bir bölgeyi gözlemleyen 200 kameradan oluşan bir ağ kuruldu. Kameraların aslında terörle mücadele etmek için kurulduğu iddia edilse de, dine dayalı ayrımcı bir hedefleme olduğu kamuoyu tarafından dile getirildi.⁴⁰⁸ ABD’de yüz tanıma sistemine kayıtlı olan siyahi insanların sayısı aşırı fazla olduğu için, polis tarafından durdurulma, aranma, gözaltına alınma ve tutuklanma işlemleri ile daha fazla karşı karşıya gelmektedirler, bunun sonucu olarak haklarında yanlış işlem yapılan siyahi insan sayısı yüksek oranda olmaktadır.⁴⁰⁹ Bir veri (örneğin alışveriş bilgileri) gereksiz, önemsiz görülebilir ancak, diğer verilerle birleştiğinde (kısmiden biraz fazla) bir profil oluşturulmasını sağlayabilir. Dahası bu salt bir kısmi profilden ibaret de değildir. Bu, pek çok durumda söz konusu kişinin nasıl bir kişi olduğunu söyleyen bir profildir. Asıl olan kategoridir, karakter değildir.⁴¹⁰

Bireylerin kişisel verileri ile ilgili endişeleri ilk defa İHA kullanılmasıyla ortaya çıkmadı, aslında kişisel verilerin kaydedilmesi ve uygunsuz kullanılması ihtimali; Telefon dinlemeleri, Akıllı telefon uygulamaları, polis vücut ve araç kameraları, KGYS ve benzeri teknolojilerin hayatımıza girmesi ile elde edilebilir hale gelmiştir.⁴¹¹ İHA kullanımını diğer teknolojilerden ayıran en önemli özelliği bir kişinin mutlaka erişemeyeceği alanlara girme kabiliyetine sahip oldukları için KGYS ve cep telefonu teknolojisi kullanılarak veri toplama yöntemlerinden farklıdır. Bu nedenle, İHA’lara benzersizliklerini veren bu “erişim”dir. Telefonunuzda veya KGYS ile ister video kaydı ister fotoğraf çekmek için genellikle kayda alınan özneye yakın olmanız gerekir. İHA ise, bir kişinin kolayca erişemeyecekleri şeylere erişerek, insanları filme almasına veya fotoğraflamasına izin verir.⁴¹² Gözetim teknolojilerinin altyapısını oluşturduğu toplumsal yapı, bireyin mahremiyetini koruma şemsiyesi altına alacak şekilde hukuki zeminine oturtulur, devletin gücü bu paralelde sınırlandırılırsa ancak o zaman kamu güvenliği ile özel hayat arasında denge kurulmuş olabilir. Gözetim teknolojilerinin kullanımında “şeffaflık” sadece bireylerin özel hayat alanı ile sınırlıyken, devletin eylemleri ve uygulamaları sır perdesi altında kalırsa, burada

⁴⁰⁸ Crump, “Surveillance Policy Making by Procurement”, s. 1644.

⁴⁰⁹ Jessica Wolfendale, “Technology as Terrorism: Police Control Technologies and Drone Warfare”, Marquette University, 2020, s. 9.

⁴¹⁰ Lyon, *Gözetim Çalışmaları*, s. 148.

⁴¹¹ Seharwat, “Drone Privacy Laws: A Comparative of the US, UK, and India”, s. 123.

⁴¹² Huneberg, “The Rise of the Drone: Privacy Concerns”, s. 272.

söz konusu olan “gözetim toplumu”dur.⁴¹³ Gözetim ile gündeme gelen sorunlar salt “özel hayat” ve hatta “toplumsal denetimden” ibaret değildir. Yönetim, şeffaflık ve adalete ilişkin sorunlar da söz konusu olmaktadır. Bugün kişisel veriler hakkında Bentham’ın denetleyicisinin hayal dahi edemeyeceği kadar çok şey bilinmekte, ancak gözetim hakkında panoptik mahkûm alanında izlenen bireylerin bildiğinden çok daha azı bilinmektedir.⁴¹⁴ Polisin İHA’ları kullanması konusunda zaten “görevin sapması” korkuları olduğu için, toplanan verilerin yalnızca güvenliği artırmak için kullanıldığından ve başka bir şey için kullanılmadığından nasıl emin olunabilir? Bireylerin izlenecek ve kontrol edilecek nesnelere dönüştürüldüğü “Playstation modu’ndan nasıl kaçınılır? Genel olarak, kontrol gücündeki bu tür bir değişimin sorunlu, demokrasi ve bireyleri güçlendirme ideolojisi ile çeliştiği görülmektedir. Görünen o ki, kamu güvenliği ile özel hayat arasındaki çelişkinin derinleşmesiyle sonuçlanacak şekilde bireylerin insanlık değerlerinden çıkarılıp kontrol edilebilir nesnelere dönüşme riskleri bulunmaktadır.⁴¹⁵

⁴¹³ Dolgun, *Biri Bizi Gözetliyor*, s. 229.

⁴¹⁴ Lyon, *Gözetim Çalışmaları*, s. 71, 257.

⁴¹⁵ Saari, “Ethical Considerations of Future Police Surveillance Drone Utilization: Modern Form of Law Enforcement or Big Brother Violating Civil Rights?”, s. 16.

SONUÇ

İHA'lar tıpkı telefon, internet, güvenlik kameraları gibi hayatın bir parçası olmaya hızla ilerlemektedir. İHA hem tasarım olarak hem de üzerlerinde yüklenebilen faydalı yüklerle birçok farklı vaka için kullanılmaya elverişli bir teknolojidir. İnsan kaybının sıfıra inmesi ve artan yapay zeka teknolojisi, sofistike yazılım programları ile İHA'nın kamu huzuru ve güvenliği için özellikle de polis teşkilatı tarafından kullanımı her geçen gün artmaktadır.

Kolluk, proaktif yeni dönem polislik anlayışı çerçevesinde tehlikenin önceden tespit edilmesi ve bastırılması için gelişen yeni nesil teknolojilerden faydalanmaktadır. Bu noktadan hareketle emniyet genel müdürlüğü havacılık daire başkanlığı 2018 yılı itibari ile Türkiye'de 81 ilde İHA büro amirliklerinin kurulmasını tamamlamış bulunmaktadır. Türk polisi her geçen gün asayiş denetiminden, istihbari faaliyetlere karşı etkin bir biçimde artarak İHA kullanım süresi ve kapasitesini arttırmaktadır.

Gözetim teknolojilerinin gelişmesi ve yaygınlaşması toplumlarda her zaman büyük tartışmalara yol açmaktadır. Jeremy Bentham'ın kurguladığı, Foucault'nun anlatımıyla "Panopticon" mahkûmların her hareketinin ve davranışının tek bir kuleden izlendiği ama mahkûmların kendisini izleyeni göremediği bir yapıdır. İHA'lar tasarım bakımından görülmesi imkânsız ve üzerlerine yüklenen faydalı yükler sayesinde bireyin vücut ısısından görüntüsüne kadar birçok mahremine izleyip, takip edip, kayıt altına alabilmektedir. Aslında İHA'lar Bentham'ın kurguladığı kuledeki gözetleyenden daha kusursuz ve donamlı bir gözcüyü andırmaktadır.

Teknolojik gelişmelerin insan hayatına etkileri en iyi bilim kurgu romanlarında tasavvur edilmiştir. Aslında günümüzde kullanılan teknolojilerin dünün bilim kurgu düşleri olduğunu düşünülürse gelecek ile ilgili önemli öngörüler ortaya çıkmaktadır. Gözetim teknolojileri distopik romanların da konusu olmuştur, Orwell'in "1984"ü en bilinen distopyadır. Romanda geçen "Big Brother" metaforu kamuoyunun gözetim teknolojilerine mesafeli durmasına sebep olmuştur. Devamlı izlenilip, kayıt altına alındığımız bir dünyada, birey özgürce düşünmek ve hareket etmekten korkma ihtimali ortaya çıkmaktadır.

Özel hayatın sınırları ve kapsamı hiçbir zaman net olarak tanımlanamamıştır. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte kavram daha da tanımlamaz hale gelmektedir. ABD' de Olmstead davasında Federal Yüksek Mahkeme telefon dinlemelerinde ses maddi olmadığı ve soyut nitelikte olduğu için özel hayatın parçası olarak kabul edilmemiştir. Kişinin telefon konuşmalarının özel hayatının

bir parçası olduğunun tartışmasız kabulü, kırk yıl sonra çıkarılan yasal düzenlemelerle kabul edilmiştir.

Mahremiyetin evrensel ve içgüdüsel olarak çok istenmesinin sebebi yalnızca havayı solumak veya suyu içmek gibi refleksif bir hareketten ibaret değildir. Bunun nedeni, insanların gözetlenebildiği ve izlenebildiği bir ortamda, tavırlarının dramatik şekilde değişmesidir. İzlendiğini düşündüğünde insanın aklından geçen davranışsal seçenekler yelpazesi şiddetle daralmaktadır. Bu durum sosyal bilimin, edebiyatın, dinin ve neredeyse her alandaki disiplinin tanıdığı bir gerçekliktir. Kişi izleniyor olabileceğini düşündüğünde, içinde bulunduğu davranışın çok daha fazla uyumlu ve itaatkâr olduğunu kanıtlayan birçok psikolojik inceleme mevcuttur. İnsan utancı, bundan kaçma isteği gibi çok güçlü bir motivasyon unsuru ve insanların izlendikleri durumlarda esas olan tercihleri yerine, başkalarının beklentileri veya toplumsal tutuculuğun buyrukları ile ilintili kararlar vermelerinin sebebi de bu durumla açıklanmaktadır.

İHA'lar, teknik kapasitesi dikkate alındığında ses, görüntü, ısı, konum ve daha birçok özel hayatla doğrudan ilgili veriyi tespit ve kayıt edebilmektedir. Kolluk kamu güvenliğinin sağlanmasında etkin mücadele için büyük imkânlar sağlayan İHA kullanımına ciddi önem vermektedir. Kolluğun İHA kullanmasının sonucu olarak kamu güvenliği ile birey hak ve özgürlükleri arasında ki dengenin sağlanması hukuk devletinin gerekliliklerindedir. İHA teknik kapasite ve donanımlarının mevcut durumu bile bir çok veri elde etmeye imkan tanımaktadır, gelecekte teknolojik yapısının daha da kompleks bir yapıya kavuşacağı düşünüldüğünde, ABD'de Olmstead davasından Katz davasına uzanan süreçte telefon dinlemeleri ile ilgili yasal düzenleme yapılması gerekliliği neredeyse 40 yıllık bir zaman zarfında gelişmiştir. Olmstead'den Katz davasına uzanan süreçte olduğu gibi son dönemlerde ABD'de emniyet güçlerinin İHA'ya benzer teknolojileri(GPS, CSLI) kullandığı davalarda ilk zamanlardaki verilen kararlar değişmekte, içtihatlarda büyük dönüşüm yaşanmaktadır. Federal Yüksek Mahkemenin genel içtihadı bu kadar yoğun ve fazla kişisel verinin elde edilmesinin bireyin hak ve özgürlüklere müdahale olduğu yönünde ortaya çıkmaktadır.

Teknolojik gelişmeler kültürel devrimlere yol açmalarından ötürü ya suçlanırlar ya da övülürler. Hukuksal düzenlemelerin bu bağlamda; teknolojik gelişmelerin hızına ayak uydurmakta zorlandığı gözlemlenmektedir. İHA'ların önümüzdeki yüzyılda çok daha fazla kamuoyunun gündeminde olması beklenmektedir. Hukuk devleti olmanın en önemli şartlarından biri, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine olabilecek olan müdahalelerin ölçülü, öngörülebilir kanunla düzenlenmesidir. Böylece, bireylerin devlete karşı kendilerini güvende hissetmeleri, toplum huzuru ve iç barışı için büyük anlam ifade etmektedir. Anayasa özel hayatın gizliliğini

koruma altına almaktadır, özel hayata olabilecek müdahaleler kanunla açıkça belirtilmektedir. Temel hak ve hürriyetler yine anayasa tarafından ancak yine özlerine dokunulmaksızın kanunla sınırlandırılabilirlerdir.

Kamusal alanı var eden anayasalar eğer toplumsal bir sözleşme olarak kabul edilecekse, devlete olduğu kadar vatandaşa da görev vermektedir, aksi halde sadece yönetime tapu devri anlamına gelecek bir anlayış söz konusu olacaktır. Anayasa, bir taraftan birey hak ve hürriyetlerini korurken bir taraftan devlet iktidarını kullananlara, toplumu hukuk aracılığıyla yönetme ve onlara kanun yapma gücü vermektedir. Devlet ile vatandaşın müzakere sürecine gireceği kamusal alanda iktidarı denetlemesi gereken vatandaşın bunu gözden kaçırmaması, iktidarı denetimsiz bırakması anlamına gelecektir ki, bunun yıkıcı sonuçlara yol açabilme ihtimalini ortaya çıkarmaktadır.

Kolluğun İHA kullanımında hem bireyin hak ve özgürlüklerinin korunması, hem de toplumun huzur ve güvenin en önce bireyden başlaması gerekliliği değerlendirildiğinde, suçla, suçluyla etkin ve hızlı mücadele edebilmesi için İHA gibi kullanımı elzem olan bir teknoloji ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, Hasan. “Kamu Güvenliğinin Sağlanmasında Weberyen Bürokrasi Ve Hiyerarşi Kavramı”. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 3, 2018. <http://dx.doi.org/10.17130/ijmeb.2018343117>.

Açıkgöz Ünal, Merve. *2017 Anayasa Değişiklikleri Bağlamında Yürütmenin Denetlenmesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.

Ak, Tarık. “Silahlı İnsansız Hava Araçlarının Kullanımında Karar Mekanizmaları”. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1, 2018. <https://doi.org/10.28956/gbd.422803>.

Ak, Tarık ve Avaner, Tekin. “Silahlı İnsansız Hava Araçlarının Uluslararası Alanda ve İç Güvenlikte Sevk ve İdaresine İlişkin Hukuki Saptamalar”. *Savunma Bilimleri Dergisi*, Cilt: 18/2, Sayı: 36, 2019.

Akay, Ali. *Michel Foucault'da İktidar ve Direnme Odakları*. İstanbul: Bağlam Yayınları, 2000.

Akgül, Aydın. “Danıştay Kararları Işığında Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması”. *Danıştay Dergisi*, Sayı: 133, 2013.

Akgüner, Tayfun. “Kolluk Kavramına Genel Bir Bakış”. *Polis Dergisi*, 2003.

Aktaş, Sururi ve Sencer Abdullah Akkoyunlu. “İdari Kolluk Faaliyetlerinin Temel Anayasal Sınırları Olarak Kanunilik ve Ölçülülük İlkeleri”. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 1-2, 2016.

Akyürek, Güçlü. *Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu*. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014.

Akyürek, Salih. “İnsansız Hava Araçları (Muharebe Alanında ve Terörle Mücadelede Devrimsel Dönüşüm)”. Ankara: Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2012.

Alacakaptan, Uğur ve Karcılıoğlu, N. Kaan. “Çağdaş Demokratik Toplumda Özel Hayatın Korunması Bağlamında Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi”. *Yeditepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Duygun Yarsuvat'a Armağan*, Cilt: 9, Sayı: 2, 2012.

Aliefendioğlu, Yılmaz. “Türk Anayasası Açısından Temel Hakların ve Özgürlüklerin Kapsamı ve Sınırlandırılması”, 1: 536. Ankara: TBMM Yayınları, 2003.

Arap, İbrahim. “Güncel Gelişmeler Işığında Türkiye’de Toplum Destekli Polislik”. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, 2017.

Aras, Baran Barış. “Kentsel Güvenlik Sorununun Çözümünde Yeni Bir Yöntem: İnsansız Hava Aracı (İHA)”. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 2021.

Araslı, Oya. *Özel Yaşamın Gizliliği Hakkı ve T.C. Anayasasında Düzenlenişi*. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Ankara Üniversitesi, 1979.

Arslan, Mustafa. “İdari Kolluk Uygulamalarında Kolluk Kuvveti Anlayışından Kolluk Hizmeti Anlayışına Geçiş”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 52 2018.

Ataman, Ahmet. *Ceza Yargılaması Hukukunda İletişimin Denetlenmesi Tedbiri*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.

Ayyıldız, Hakan. “Kolluk Faaliyetlerinin Denetimi Hakkında Genel Bir Değerlendirme”. *TBB Dergisi*, Sayı: 143, 2019.

Bal, İhsan ve Beren, Fatih. *Polis Etiği*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2007.

Bal, Mehmet Ali. *Modern Devlet ve Güvenlik*. İstanbul: IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık, 2003.

Başar, Civan. “Devletin Kitleli Gözetleme Araçlarının Özgürlükler ve Hukuk Güvenliği Üzerindeki Etkileri İle Bunların Yasal Dayanakları Üzerine Bir İnceleme”. *TBB Dergisi*, Sayı: 133, 2017.

Baudouin, Laurène. “Overview of the French and European Regulations on Aerial Drones”. *Foro, Revista de Derecho Law Journal*, Sayı: 36, 2021.

Bauman, Zygmunt. *Akışkan Modern Dünyadan 44 Mektup*. 4. Baskı. İstanbul: Habitus Kitap, 2018.

Bentley, Jennifer M. “Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against The Beneficial Use of Drone Technology”. *Hastings Law Journal*, Cilt: 70, Sayı: 1, 2019.

Bilgiç, Alper. “Türkiye’de İç Güvenlik Yapılanmasında Çoklu Genel Kolluk Sisteminin Kurumsallaşması”. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, 2019.

Bozlak, Ayhan. “Kamusal Bağlamda Özel Hayatın Korunması: ABD Federal Yüksek Mahkemesi Ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uygulaması Arasında Mukayeseli Bir İnceleme”. *TBB Dergisi*, Sayı: 109, 2013.

Bozoğlu, Tülin. “Teknoloji, Yönetim ve Mekân Gözetim, Denetim, Mahremiyet ve Mekânsal Yapılandırma ile Pratiklerinin Kurumsallaşması”. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 3, 2018.

Brown, Hayden. “Not in My Backyard: State v. Quiday and Warrantless Aerial Police Surveillance”. *The Journal of Air Law and Commerce*, Cilt: 84, Sayı: 1, 2019.

Butler, Des. “The Dawn of the Age of the Drones: An Australian Privacy Law Perspective”. *The University of New South Wales Law Journal*, Cilt: 37, Sayı: 2, 2014.

Carpenter v. United States, No. 585 (Supreme Court of the United States 22 Haziran 2018).

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, İlga Tarihi: 1 Haziran 2005

Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı ve Teknik Araçlarla İzleme Tedbirlerinin Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, İptal Tarihi: 09 Mart 2017

Crump, Catherine. “Surveillance Policy Making by Procurement”. *Washington Law Review*, Sayı: 91, 2016.

Crump, Catherine. *The Small And Surprisingly Dangerous Detail The Police Track About You*. https://www.ted.com/talks/catherine_crump_the_small_and_surprisingly_dangerous_detail_the_police_track_about_you/transcript?language=tr, 2021.

Çapar, Selim. “Kamerallı Gözetlemede Toplum Destekli Yaklaşım”. *İdarecinin Sesi*, Sayı: 142, 2010.

Çapar, Selim. “MOBESE Kameraları Sihirli Değnek midir? Değerlendirme Araştırması Bağlamında İngiltere ile Türkiye’deki MOBESE Uygulamalarının Karşılaştırılması”. *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 458, 2008.

Çelik, Yeşim. “Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması Ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 32, 2017.

Çulha, Rıfat ve Demirağ, Fahrettin & Nuhoglu, Ayşe & Oktar, Salih ve Tezcan, Durmuş. *Ceza Muhakemesi Hukuku Başvuru Kitabı*. Feridun Yenisey (Ed.). 2. Baskı. Ankara: Bilge Yayınevi, 2017.

Dafinova, Monika. “Police Surveillance Drones And Their Impact On The Right To Privacy Comparative Analysis Between The Legislations Of The USA And The UK”. Master Thesis Law & Technology, Tilburg University, 2019.

Derdiman, R. Cengiz ve Tataroğlu, Nihal. “Devlet Gözetimi İle İnsan Haklarının Uyumlaştırılması Sorunu ve Çözüm Önerileri”. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1, 2016. 289-293.

Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, Resmi Gazete: 01/11/1983.

Dikmen, Mustafa. “İnsansız Hava Aracı (İHA) Sistemlerinin Hava Hukuku Bakımından İncelenmesi”. *Savunma Bilimleri Dergisi*, Ankara, Cilt: 14, Sayı: 1, 2015.

Dolgun, Uğur. *Biri Bizi Gözetliyor*. 2. Baskı. İstanbul: Kutu Yayınları, 2019.

Dülger, Murat Volkan. *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.

Dülger, Murat Volkan. “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması”. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2, 2016.

EGM “2019 Faaliyet Raporu”, <https://www.egm.gov.tr/strateji/strateji-faaliyetleri>, 2019.

EGM “2020 Yılı Performans Programı”, [https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/strateji/MaliDurum/2020_Yili_Performans_Programi\(2\).pdf](https://www.egm.gov.tr/kurumlar/egm.gov.tr/IcSite/strateji/MaliDurum/2020_Yili_Performans_Programi(2).pdf), 2020.

EGM, “Bilgi” <https://www.egm.gov.tr/guvenlik-goklerde-emin-ellerde>, 01 Ocak 2021.

EGM, “Havacılık” <https://www.egm.gov.tr/havacilik>. “<https://www.egm.gov.tr/havacilik>”, 31 Aralık 2020.

EGM, “Tarihçe”, <https://www.egm.gov.tr/havacilik/tarihcemiz>. 01 Ocak 2021.

Ekmekçioğlu, Alper ve Yıldız, Mete. “İnsansız Hava Araçlarının Askeri ve Sivil Alanlarda Kullanımı: ABD ve Türkiye Örnekleri ve Bazı Politika Önerileri”. *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 486, 2018.

Emniyet Teşkilat Kanunu, Resmi Gazete: 1937

Erdinç, Göksu Hazar. “Ölçülülük İlkesi ve Açık Rıza Kapsamında Biyometrik Verilerin İşlenmesi”. *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, 2020.

- Eren, Âbdurrahman. “‘Özgürlükler Mekânı Olarak Kamusal Alan’”. *AÜEHFD*, Cilt: 9, Sayı: 3-4, 2005.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin. “‘Adli Kolluk’ Üzerine”. *Yargıtay Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 3, 1997.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin. *Anayasa Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2015.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin. *Anayasa Hukuku*. 4. Baskı. Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.
- Fendoğlu, Hasan Tahsin. “Aristoteles’in Devlet Felsefesi ve Önceki Anayasa Hukukumuz”. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 6, 1993.
- Fırat, İsmail ve Erdem, Emrah. “Türkiye’de İç Güvenlik Hizmeti ve Kolluğun Sivil Denetimi”. *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 94, 2014.
- Finn, Rachel L. ve Wright, David. “Unmanned Aircraft Systems: Surveillance, Ethics and Privacy in Civil Applications”. *Computer Law & Security Review*, Cilt: 28, Sayı: 2, 2012.
- Fleming, Curt. “Remote Drone Dispatch: Law Enforcement’s Future?” *Police Chief Magazine*, 2019. <https://www.policechiefmagazine.org/remote-drone-dispatch/?ref=9bb872bfcc1d163ffe46da9d7396e66e>.
- Foucault, Michel. *Hapishanenin Doğuşu*. 8. Baskı. İmge Kitabevi, 2019.
- Foucault, Michel. *İktidarın Gözü*. 5. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınevi, 2019.
- Genç, Yusuf ve Erdem, Erciyes. “İnsansız Hava Araçları (İHA) Tehditleri ve Güvenlik Yönetim”. *Türkiye İnsansız Hava Araçları Dergisi*, 2020.
- Göksu, Turgut ve Çevik, Hasan Hüseyin & Filiz, Orhan ve Gül, Serdar Kenan. *Güvenlik Yönetimi*. 3. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.
- Gören, Zafer. “Türk-Alman Hukukunda Kişiliğin Korunması”. *Anayasa Yargısı Dergisi*, Cilt: 9, 1992.
- Gözler, Kemal ve Kaplan, Gürsel. *İdare Hukuku Dersleri*. 19. Bursa: Ekin Yayınları, 2017.
- Gözübüyük, A. Şeref. *Anayasa Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2002.
- Gözübüyük, A. Şeref. *Yönetim Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2006.
- Greenwald, Glenn. *Why Privacy Matters*. https://www.ted.com/talks/glenn_greenwald_why_privacy_matters/transcript, 2021.
- Gupta, Suraj G. & Ghonge, Mangesh M. & Jawandhiya, P. M. “Review of Unmanned Aircraft System (UAS)”. *International Journal of Advanced Research in Computer Engineering & Technology*, Cilt: 2, Sayı: 4, 2013.
- Güllük, Sıddık. “Justification of the US for Drone Strikes in Fighting Against Terrorism Under International Law”. Yüksek Lisans Tezi, Lund University, 2014.
- Günday, Metin. *İdare Hukuku*. 9. Baskı, İstanbul: İmaj Yayınevi, 2004.
- Güngör, Mehmet. Polisin İHA kullanımını hakkında görüşme, 25 Şubat 2020.

- Habermas, Jürgen. *Kamusalığın Yapısal Dönüşümü*, çev. Tanıl Bora ve Mithat Sancar, 5.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.
- Hafizoğulları, Zeki. “İnsan Hakları, Polis Görevi ve Yetkisi”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 44, Sayı: 1-4, 1995.
- Hafizoğulları, Zeki ve Özen, Muharrem. “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar”. *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt: 67, Sayı: 4, 2009.
- Hiltner, Philip J. “The Drones are Coming: Use of Unmanned Aerial Vehicles for Police Surveillance and its Fourth Amendment Implications”. *Wake Forest J.L. & Pol’y*, Cilt: 3, Sayı: 2, 2013.
- Huneberg, Samantha. “The Rise of the Drone: Privacy Concerns”. *Journal of Contemporary Roman-Dutch Law*, Cilt: 81, 2018.
- Huxley, Aldous. *Cesur Yeni Dünya*. Çeviren Ümit Tosun. 32. Baskı. İstanbul: İthaki Yayınları, 2003.
- İçişleri Bakanlığı, “2020 Bütçe Sunuşu”. <https://www.icisleri.gov.tr/strateji/2020-butce-sunumu> 20 Kasım 2019.
- İmre, Zahit. “Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler”. *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 39, Sayı: 1-4, 1974.
- İnankul, Hakan. “Suçun Önlenmesinde Polisin Rolü”. *International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, Sayı: 11/2, 2016.
- İnankul, Hakan ve Doğan, Kadir Caner. “Modern Devlet Ve Türk Polis Teşkilatı Üzerine Bir İnceleme”. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 14, 2016.
- Jacoby, Nicole. “Redefining the Right to Be Let Alone: Privacy Rights and the Constitutionality of Technical Surveillance Measures in Germany and the United States”. *Georgia Journal of International & Comparative Law*, Cilt: 35, Sayı: 3, 2007.
- Kafka, Franz. *Dava*. Çeviren Ahmet Cemal. 37. Baskı. Can Yayınları, 2020.
- Kahraman, Mehmet ve Şahin, Muhammed. “Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre Güvenlik Soruşturması ve Özel Hayata Saygı Hakkı”. *ERÜHFD*, Cilt: 15, Sayı: 2, 2020.
- Kahveci, Muzaffer ve Can, Nazlı. “İnsansız Hava Araçları: Tarihçesi, Tanımı, Dünyada ve Türkiye’deki Yasal Durumu”. *Selçuk Üniversitesi Müh. Bilim ve Teknik Dergisi* Cilt: 5, Sayı: 4, 2017.
- Karaağaç, Cengiz. “21. Yüzyıl Güvenlik Ortamında Sivil ve Ticari İHA Uygulamaları”. *Millî Güvenlik ve Askerî Bilimler Akademik Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 3, 2014.
- Karaağaç, Cengiz. “İHA Sistemleri Yol Haritası”. *STM Mühendislik Dergisi*, 2016.
- Karakaya, M. Süheyl. “İletişimin Denetlenmesi Tedbiri Esnasında Elde Edilen Tesadüfi Deliller”. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan*, Cilt: 21, 2019.

Karakehya, Hakan. “‘Gözetim ve Suçla Mücadele’ Gözetimin Tarihsel Gelişimi ile Yakın Dönemde Gerçekleştirilen Hukuki Düzenleme ve Uygulamalar Bağlamında Bir Değerlendirme”. *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 58, Sayı: 2, 2009.

Karakehya, Hakan ve Usluduman, Asena Kamer. “Neden Gözetl(en)iyoruz”. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Akar Öcal Armağanı)*, 2016, 180-200.

Kaya, Mine. “Telekomünikasyon Alanında Kişilik Haklarının Korunması”. *Ankara Barosu Dergisi*, 2010.

Kaymaz, Seydi. *Ceza Muhakemesinde Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi*. 3. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.

Kazancı, Behiye Eker. “Kişilerin İzinsiz Görüntülerinin Alınmasının TCK m. 134 Çerçevesinde Korunması”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1, 2007.

Ketizmen, Muammer. *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2008.

Kılıçoğlu, Ahmet. “Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk”. *Ankara Üniversitesi. Hukuk Fakültesi Yayınları*, 1993.

Kılınç, Doğan. “5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 9A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 2, 2016.

Kılınç, Doğan. “Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması”. *AÜHFD*, Cilt: 61, Sayı: 3, 2012.

Kılınç, Doğan. “Anayasa Mahkemesinin Özel Hayatın Korunmasına İlişkin 2013/1614 Sayılı Kararı Üzerine Değerlendirmeler”. *International Journal Of Legal Progress*, Cilt: 1, Sayı: 2, 2015.

Kılınç, Ümit. “Teknik Araçlarla Yapılan Gizli İzlemelerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Uygunluğu Sorunu”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 9, 2012.

Koca, Mahmut ve Üzülmüş, İlhan. “Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu (TCK m. 135)”. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağanı*, Cilt: 21, 2019.

Koçer, Seçkin. “İletişimin Denetlenmesi Tedbirinde Tesadüfen Elde Edilen Deliller”. *Adalet Dergisi*, Sayı: 65, 2020.

Korkmaz, Ali. “İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014.

Korkmaz, İbrahim. “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme”. *TBB Dergisi*, Sayı: 124, 2016.

Korkmaz, Yüksel ve İyibilgin, Osman ve Fındık, Fehim. “Geçmişten Günümüze İnsansız Hava Araçlarının Gelişimi”. *Sakarya Üniversitesi Fen Bil. Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 2, 2016.

Kurt, Şenol ve Ün, Oğuzhan. “İnsansız Hava Araçları (İHA) Üzerine Hava Hukuku Açısından Bir Değerlendirme”. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 2, 2015.

Kün, Ulvi ve Bayram, Levent & Özhan, Mehmet Zeki. *Kent Güvenlik Yönetim Sistemleri*. Ankara: Nobel Yayınları, 2014.

Küzeci, Elif. *Kişisel Verilerin Korunması*. 3. Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi, 2019.

Lyon, David. *Gözetim Çalışmaları*. Çeviren Ali Toprak. İstanbul: Kalkedon, 2013.

Macias, Miquel ve Rojo, Pablo. "The Future of Drones and their Public Acceptance", 8. USA: IEEE, 2020.

Marangoz, Mehmet ve Çelikkan, Hale & Yavuz, Çağla. "Halkın Toplum Destekli Polislik Hizmetlerine Yönelik Algılamaları: Çanakkale İli Örneği". *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 5, 2011.

McGlynn, Daniel. "Domestic Drones". *CQ Press*, Cilt: 23, Sayı: 37, 2013.

McNeal, Gregory S. & Goodwin, William & Jones, Sezen. "Warrantless Operations of Public Use Drones: Considerations for Government Agencies". *Fordham Urban Law Journal*, Cilt: 44, Sayı: 3, 2017.

Minarlı, Mustafa Ali. "Kamusal Alanın Kavramsal Sınırları", *İnsan& İnsan Dergisi*, Sayı:21, 2019.

Okmeydan Bitirim, Selin. "Postmodern Kültürde Gözetim Toplumunun Dönüşümü: 'Panoptikon'dan 'Sinoptikon' ve 'Omniptikon'a". *Online Academic Journal of Information Technology*, Cilt: 8, Sayı: 30, 2017.

Organ, İbrahim ve Gölçek, Ali Gökhan. "Anayasa'da Bulunan Kişi Hak ve Ödevlerinin Sınırlandırılması: Vergi Hukuku Açısından Bir Değerlendirme". *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 3, 2017.

Orwell, George. 1984. Çev. Celâl Üster. 68. Baskı. İstanbul: Can Yayınları, 2019.

Osmanoğlu, M. Kerem. "Uluslararası Belgeler Işığında Polis ve Vatandaş İlişkisi". *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 1-2, 2013.

Özay, İl Han. "İdari Kolluk - Adli Kolluk". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* Cilt: 71, Sayı: 1, 2013.

Özbek, Veli Özer. *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbiri Olarak Arama*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 1999.

Özbek, Veli Özer & Doğan, Koray & Bacaksız, Pınar ve Tepe, İlker. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 10. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Özbek, Veli Özer & Kanbur, Mehmet Nihat & Doğan, Koray & Bacaksız, Pınar & Tepe, İlker. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2014.

Özbudun, Ergun. "Anayasa Hukuku Bakımından Özel Haberleşmenin Gizliliği". *Ankara Hukuk Fakültesi 50. Yıl Armağanı*, Cilt: I, 1977.

Özdemir, Hayrunnisa. "Haberleşmenin Gizliliği ve Kişisel Veriler". *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 1-2, 2009.

Özkan, Halid. “İnsansız Hava Araçlarının/Drone’ların Türk Sivil Havacılık Hukukuna Göre Statüsü, Unsurları ve Ceza Hukuku Boyutuyla Güncel Sorunlar”. *TBB Dergisi*, Sayı: 125, 2016.

Öztürk, Bahri. “Özel Hayatın Gizliliği ve Arama”. *Manisa Barosu Dergisi*, 1992.

Pakkan, Baha ve Ermiş, Murat. “İnsansız Hava Araçlarının Genetik Algoritma Yöntemiyle Çoklu Hedeflere Planlanması”. *Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 3, 2010.

Pınarbaşı, Mesut. “Türk Hukukunda Önleyici Maksatlı İletişimin Denetlenmesi Tedbirinin Değerlendirilmesi”. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2, 2014.

Price, Michael W. “Rethinking Privacy: Fourth Amendment ‘Papers’ And The Third-Party Doctrine”. *NYU School of Law, Journal of National Security Law & Policy*, Cilt: 8, 2016.

Roagna, Ivana. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkının Korunması”. Çev. Ayşe Gül Alkış Schäling. *Avrupa Konseyi İnsan Hakları El Kitapları*, 2012.

Saari, Patrik. “Ethical Considerations of Future Police Surveillance Drone Utilization: Modern Form of Law Enforcement or Big Brother Violating Civil Rights?” *Finland Futures Research Centre*, 2020.

Sakiyama, Mari. “The Balance Between Privacy and Safety in Police UAV Use: The Power of Threat and Its Effect on People’s Receptivity”. Doktora tezi, University of Nevada, Las Vegas, 2017.

Salihpaşaoğlu, Yaşar. “Özel Hayatın Kapsamı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatları Işığında Bir Değerlendirme”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 27, Sayı: 3, 2013.

Sanders, Ralph. “An Israeli Military Innovation: UAVs”. *Joint Forces Quarterly*, 2002.

Saulnier, Alana ve Thompson, Scott N. “Police UAV Use: Institutional Realities And Public Perceptions”. *Emerald Publishing Limited, Policing: An International Journal*, Cilt: 39, Sayı: 4, 2016.

Scharf, Rebecca L. “Drone Invasion: Unmanned Aerial Vehicles and the Right to Privacy”. *Indiana Law Journal*, Cilt: 94, Sayı: 3, 2019.

Scharf, Rebecca L. “Game of Drones: Rolling the Dice with Unmanned Aerial Vehicles and Privacy”. *Utah Law Review*, Sayı: 2, 2018.

Schoeman, Ferdinand David, ed. *Philosophical Dimensions of Privacy An Anthology*. Cambridge University Press, 1984.

Sennett, Richard. *Kamusal İnsanın Çöküşü*, çev. Serpil Darak ve Abdullah Yılmaz, 3.Baskı, İstanbul: Mart Matbaacılık Sanatları, 2010.

Sevinç, Ali ve Demir, Oğuzhan Ömer. “Problem Odaklı Polislik Yaklaşımının Toplum Destekli Polislikteki Yeri”. Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.

Sevük, Handan Yokuş. “Kolluk Tarafından Suçun Önlenmesine Yönelik Yapılan İletişimin. Denetlenmesine İlişkin Değerlendirmeler”. *TBB Dergisi*, Sayı: 67, 2006.

Seyhan, Kazım. *Türkiye’de Devlet, Toplum ve Polis*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2002.

Seyhan, Kazım ve Eryılmaz, M. Bedri. “Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye Uygulamasında Suç Önleme Stratejileri”. *Liberal Düşünce Dergisi*, Cilt: 34, Sayı: 5, 2006.

Skalak, Diane Rosenwasser. “Dow Chemical Co. v. United States: Aerial Surveillance And The Fourth Amendment”. *Pace Environmental Law Review*, Cilt: 3, Sayı: 2, 1986.

Solove, Daniel J. “Privacy and Power: Computer Databases and Metaphors For Information Privacy”. *Stanford Law Review*, Cilt: 53, Sayı: 1393, 2001.

Stanley, Jay, ve Crump, Catherine. “Protecting Privacy From Aerial Surveillance: Recommendations for Government Use of Drone Aircraft”. *American Civil Liberties Union*, 2011.

Sucu, İpek. “Gözetim Toplumunun Karşı Ütopya Yüzü: İktidar Güçleri ve Ötekiler”. *Atatürk İletişim Dergisi*, Sayı: 2, 2011.

Şafak, Ali. *Ceza Muhakemeleri Usulü Hukuku ve Polis*. Ankara: Adalet Matbaacılık, 1991.

Şahin, Cumhur. “Telekomünikasyon Yoluyla İletişimin Denetlenmesi Yargıtay Kararları Çerçevesinde Bir Değerlendirme”. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 1-2, 2007.

Şahin, Cumhur ve Göktürk, Neslihan. *Ceza Muhakemesi Hukuku -I*. 11. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

Şahin, İlyas. “ABD Yüksek Mahkemesinin GPS Cihazlarının İzleme Amacıyla Takılması ve Bunun Üzerinden Yapılan Yer ve Güzergâh Tespitine İlişkin U.S. / Jones Kararı”. *Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi*, T.C. Adalet Bakanlığı, Sayı: 5, 2012.

Şen, Ersan. “Anglo Sakson Hukukunda Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması Hakkı”. *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 18, 1990.

Şen, Ersan. *Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1996.

Şimşek, Oğuz. *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*. İstanbul: Beta Yayınları, 2008.

Takahashi, Timothy T. “Drones and Privacy”. *The Columbia Science and Technology Law Review*, Cilt: 14, Sayı: 1, 2013.

Taşçı, Ufuk. “Güvenlik Amaçlı Gözetim Aracı Olarak Türkiye’de Mobese ve Eleştiriler”. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 2, 2016.

Taşkın, Şaban Cankat. “Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçu”. *TBB Dergisi*, 2010.

Tataroğlu, Muhittin. “E-Devlet’te Kullanılan Gözetim ve Kayıt Teknolojilerinin Mahremiyet Üzerinde Etkileri”. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 18, 2009.

Tayfun, Recep ve Çetin, Muharrem. “Özel Hayatın Gizliliği Perspektifinden Birey-Devlet İlişkileri”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı: 41, 2015.

T.C. Danıştay Başkanlığı - 10. Daire, 2012/1001 Esas ve 2017/1361 Karar Sayılı, 09/03/2017

Tekin, Nurullah. “Adli ve Önleme Amaçlı İletişimin Denetlenmesi ve Bu Yolla Elde Edilen Bilgilerin Delil Olarak Değerlendirilmesi”. *Yargıtay Dergisi*, Cilt: 35, Sayı: 4, 2009.

Tezcan, Durmuş. “İnternet Karsısında Özel Hayatın Korunması ve Adli Yardımlaşma, İnternet Hukuku Sempozyumu”. Sempozyum, İzmir, 2002.

Tezcan, Durmuş. “Özel Hayatın Gizliliğini İhlal ve Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu ile İlgili Bazı Gözlemler”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 71, Sayı: 1, 2013.

Toroslu, Nevzat ve Feyzioğlu, Metin. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınevi, 2006.

Tosun, Cengiz Mesut. “Gözetleyenin Hukuku”. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 19, 2015.

Tsiamis, Nikolaos & Efthymiou, Loukia & P. Tsagarakis, Konstantinos. “A Comparative Analysis of the Legislation Evolution for Drone Use in OECD Countries”. *Multidisciplinary Digital Publishing Institute*, Cilt: 3, Sayı: 4, 2019.

Turinay, Faruk Yasin. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Teknik Araçlarla İzleme”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 46, 2021.

Tzu, Sun. *Savaş Sanatı*. Çev. Adil Demir. 3. Baskı. İstanbul: Kastaş Yayınevi, 2008.

“Unravelling the Future Game of Drones Can They be Legitimized?” Nishith Desai Associates, 2018.

Ünver, H. Akın. “Dijital Gözetleme, Milli Güvenlik ve Özel Hayatın Gizliliği Siyaseti”. *Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi*, 2018.

Ünver, Yener ve Hakeri, Hakan. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 17. Baskı. Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.

Üzeltürk, Sultan. *1982 Anayasası ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı*. Beta Yayınları, 2004.

Üzeltürk, Sultan Tahmazoğlu. “Özel Hayatın Korunmasına İlişkin Başlıca Sorunlar”. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2008.

Vivek, Seharwat. “Drone Privacy Laws: A Comparative of the US, UK, And India”. İçinde *Drones and the Law*, 103-48. Emerald Publishing Limited, 2020.

W. Frank Price. “Public Safety Drones”. *The Bill Blackwood Law Enforcement Management Institute of Texas*, 2019.

Wolfendale, Jessica. “Technology as Terrorism: Police Control Technologies And Drone Warfare”. *Marquette University*, 2020.

Yardımcı, Gizem. “İnsansız Hava Aracı Kullanımından Doğan Sorumluluk”. *Journal of Aviation*, Cilt: 3, Sayı: 2, 2019.

Yardımcı, Gizem. “İnsansız Hava Araçlarına Türk Mevzuatından Bir Bakış”. *Journal of Aviation*, Cilt: 3, Sayı: 1, 2019.

Yavuz, Hakan A. “Yeni Bir Kolluk Tedbiri Olarak Önleyici Gözaltı : İç Güvenlik Paketi Kapsamında Düzenlenen Koruma Altına Alma ve Uzaklaştırma Tedbirleri Üzerine Bir İnceleme”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı: 27, 2016.

Yenisey, Feridun. *Kolluk Hukuku*. 2. İstanbul: Beta Yayınevi, 2015.

Yenisey, Feridun ve Nuhoglu, Ayşe. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 5. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Yıldırım, Turan & Yasin, Melikşah & Kaman, Nur & Özdemir, H. Eyüp & Gül Üstün ve Tekinsoy Okay, Özge. *İdare Hukuku*. 6. Baskı. İstanbul: 12 Levha Yayıncılık, 2015.

Yiğit, Emrah & Yazar, Işıl & Karakoç, T. Hikmet. “İnsansız Hava Araçları (İHA)’nın Kapsamlı Sınıflandırılması ve Gelecek Perspektifi”. *Sürdürülebilir Havacılık Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, 2018.

Yüksel, Mehmet. “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt: 58, Sayı: 1, 2003.

Yüksel, Saadet. *Özel Yaşamın Bir Parçası Olarak Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Gizliliğine Önleyici Denetimle Müdahale*. İstanbul: Beta, 2012.

Zwickle, Adam, & Farber, Hillary B. & Hamm, Joseph A. “Comparing Public Concern And Support For Drone Regulation To The Current Legal Framework”. *Behavioral Sciences & The Law*, Cilt: 37, Sayı: 1, 2018.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 01/02/2022

Tez Başlığı: Yeni Nesil Teknolojilerden İnsansız Hava Aracı ve Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 87 sayfalık kısmına ilişkin, 31/01/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 30 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı:	Mehmet Enes YILMAZ
Öğrenci No:	N17233893
Anabilim Dalı:	Kamu Hukuku
Programı:	Tezli Yüksek Lisans

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. Hasan TAHSİN
FENDOĞLU

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
PUBLIC LAW DEPARTMENT**

Date: 01/02/2022

Thesis Title: New **Generation Technology Unmanned Aerial Vehicle And Protection Of The Right Of Privacy**

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 31/01/2022 for the total of 87 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 30%.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname:	Mehmet Enes YILMAZ
Student No:	N17233893
Department:	Public Law
Program:	Master's Thesis

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Prof. Dr. Hasan TAHSİN FENDOĞLU

(Title, Name Surname, Signature)

